

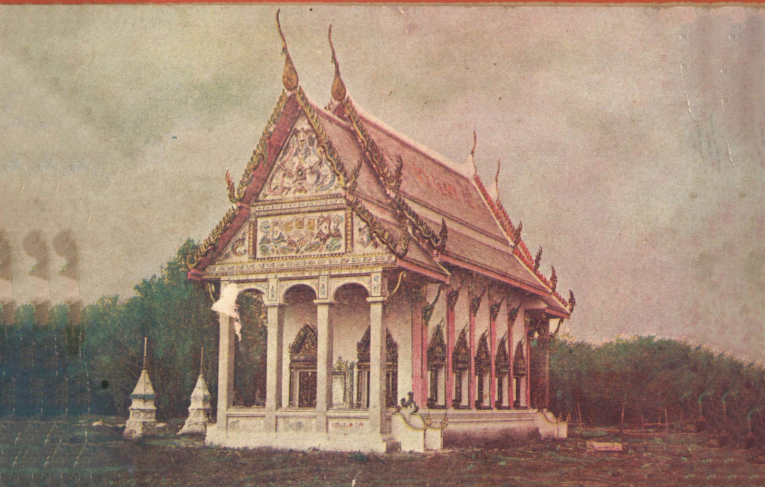
๗๗/๗๗๗
ม/ค 10 1๗ 1-12

2476

ข้าพเจ้าไม่ขอรับเงิน

๗๗/๗๗๗

ความถนัดในการ
จดจำและเรียบเรียง

ผู้คนโง่งม

ยาหอม

ตราไม้

บุณยรัตเวช
ถนอมบ้านตะนาว
เป็นเจ้าของ

ทำลายความอ่อนใจอย่างนี้
บำรุงสมองและกองประสาท
เป็นยอดของยาหอมแก้ลม

บัญชีเรื่อง

(ปีที่ ๑๐ เล่ม ๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๖)

พุทธประณาม	ศรีชมพู	หน้าพิเศษ
พุทธจริยา	อ. ม. ร.	” ๑
ศาสนา	วงศ์กมล	” ๑๐
อันสงส์เมตตา	ศรีชมพู	” ๑๒
เหตุที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ		
.	ทุกกรกิริยาก่อน . ย. ร.	” ๑๕
ตัวอย่างปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน . บ. ส. ศาสตรี้ และ ส. สาลิตล.		” ๒๐
พระพุทธรูปมรกต นครวัด	ทศนียากร	” ๔๔
ขันติธรรม	ส. วิเศษโกสินทร์	” ๕๐
ความพยายามของมังกรเขียว	ดินสอ	” ๕๗

พุทธประณาม

- ๑๕ องค์ใดประสูติตรัสธรรมวิเศษ ประลูเซตต์พระนิพพาน
 พ้องเพ็ญวิสาขวารวาร์ สุกฤกษ์อุดมครัน
- ๑ เอกอัคร์บุรุษพิภพ ตรี อภิไธยจอมธรรม์
 นำสรรพสัตว์วินยบรร— ลูวิปากไพบูลย์
- ๑ องค์ใดประกอบพระกรุณา ดุจสาคราคูลย์
 แผ่แผ่และเกื้อนิกฤต อนุศาสน์เกษมศานต์
- ๑ กามนประสพอภิสมัย วรตริย์พิเศษกาล
 แห่งองค์พระทศพลญาณ ดุจเข่งนิยมนา
- ๑ น้อมเกล้าประณมกรประณต พระสุคตศาสดา
 จงเจตจิตต์พิชิตมา— รประสาทประสิทธิธรรม์
- ๑ ด้วยสังจวันวิภาค คุณหลากประการบัน
 เทศไท้ และไทย สุขนิรัน— ทรปราศริปูเทอญ ๗๑

พุทธจริยา

วิสาขปุณณมีคืนเพ็ญพระจันทร์เสวยวิสาข
 นักษัตรฤกษ์ ซึ่งนิยมกันว่าเป็นมหาอุกตมมงคล
 สมัย ได้เวียนมาบรรจบครบวาระในวันที่ ๘
 พฤษภาคม คำนี้น เป็นคืนตรงกับประสูติ
 ตรัสรู้ ปรีชาพาณ แห่งองค์สมเด็จพระสัมมา
 ญาณ สัมมาสัมพุทธะ ผู้เป็นพระจอมนาถ
 ของพุทธศาสนิกประชาทุกชาติชน จึงเป็น
 วันที่เตือนใจพุทธศาสนิกบริษัท ทั้งคฤหัสถ์
 บรรพชิต ให้อนุโมจิกค่านึงถึงพุทธคุณ ด้วย
 ความเชื่อความเลื่อมใสและความเคารพอย่าง
 จริงใจ เป็นจุดประสงค์ แล้วอันนำมาพินิจ
 วนจิตคึงแนแนแนในพุทธคุณนั้น ๆ อัน
 เป็นวิถีให้บรรลุปะโยชน์โดยตรงแก่ผู้เคารพ
 นมัสสการบูชา เมื่อปฏิบัติได้คึงนั้น ก็ย่อม
 สามารถยิ่งขึ้น ขยายกว้างขวาง และอุปสรรค
 ทั้งหลายได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น ใน
 ศุภวารอุกตมกิตีเช่นนี้ เพื่อจะโน้มน้าวพุทธ
 บริษัท ให้นิยมความสงบสยถ์ทั้งภายนอกภายใน
 บรรเทาวิภวาทารมณ์ใหญ่ ทั้งใน
 ภพทั้ง ๖ และคามนิคมชนบทน้อยใหญ่ ซึ่ง
 เป็นที่อยู่อาศัยของเหล่าสมณะบรรพชิต ที่

เข้าใจกันว่า เป็นที่ประภัสสรพระพุทธานุ
 จิพร้อมเพียงกันทำวิสาขพิธี มีทำวัตร
 สวดมนต์สักการบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอกไม้
 อุบเทียมน เวียนประทักษิณ ๓ รอบอุโบสถ ซึ่ง
 เป็นที่ประภัสสรพระพุทธานุมา แล้วมีพระ
 ธรรมเทศนาตลอดวาทะ ฝ่ายคฤหัสถ์หญิง
 ชาย ผู้นิยมนมนัสพระพุทธานุมา ต่างก็
 ยอมสละเวลาอุทิศถวาย องค์สมเด็จพระบรม
 ศาสตราจารย์ ชักชวนกันไปทำวิสาขพิธี ณ
 อารามสถาน สุกแต่ความสะดวกสบาย
 แล้วก็ใกล้ชิดพระธรรมเทศนาตามกำลังศรัทธา
 สามารถ แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 เสด็จทรงพุทธานุสยัมมก ก็ทรงพระศรัทธา
 ประสาธน์ในองค์สมเด็จพระพิชิตมาร เสด็จ
 ประทับเป็นประธานในสันติศาสนสมาคม แห่ง
 พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าฝ่ายใน เสด็จ
 เสนามาคยราชบริพารและประจักษ์ราชภูริ ผนวช
 พระศรีวิรัตนศาสนารามเป็นลำดับมา ถึงหาก
 ว่าจะไม่เสด็จโดยพระองค์เอง ก็ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศ์เสด็จต่าง
 พระองค์ จึงเห็นได้ชัดว่า วิสาขบูชาถือเป็น

อ. ม. ร.

พฤษภา

พระราชพิธีและพิธีสำคัญ ของพุทธศาสนิกชน
ทุกชั้น ทั้งต้นแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จนถึงสามัญชนทั่วหน้า เพราะนิยมกันว่า
เป็นมหาสมณมัทศกรรย์ ที่วันประสูติ ตรัสรู้
ปรินิพพาน ถึง ๓ กาล มาประจวบเหมาะใน
วันเดือนเดียวกัน ยากที่สามัญชนจะเข้าไปได้
ที่ยังไม่เคยมีปรากฏเสียด้วยซ้ำ ก็เมื่อวัน
วิสาขบูชามาถึงแล้วเช่นนั้น เป็นธรรมดา
อยู่เอง ที่บรรดาท่านผู้รู้ทุกถ้วนหน้าจะต้องมี
ปรีดาปราโมทย์เลื่อมใส ปลุกใจให้เกิด
ฉันทะอุทิศหาแรงกล้า ขอมลเสียดเวลา
หนาทพร้อมเพรียงกันทำพิธีวิสาขบูชา ว่าพึง
ถึงพระคุณแห่งสมเด็จพระบรมโลกนาถศาสดา
ให้ปรากฏแจ่มชัดแก่มนัสแห่งคน ๆ โดยถูก
ท้องตามประกาศนพิธี แล้วปล่อยโยนใจให้
นิยมยินดีที่จะตั้งหน้าพยายามปฏิบัติทำนุรตาม
พุทธศาสนโนวาท จึงระสมเชื่อว่าผู้นับถือพระ
พุทธศาสนาจริงใจ ทั้งนั้น ในลำดับนี้ จัก
พรรณนารายบายพระคุณ ของ พระพุทธเจ้าแต่
เพียง ๓ ประการ ที่ได้ไหวหว่า พุทธจริยา
เพื่อสำเร็จเป็นกุศลชนอันได้สัมผัสกับมัทศกรรย์
เช่นนั้น.

พุทธจริยา ๓

๑. โลกุตถจริยา ทรง ประพฤติ เป็น
ประโยชน์แก่โลก
๒. ฉาคุตถจริยา ทรง ประพฤติ เป็น
ประโยชน์แก่ พระ
ญาติ หรือโดย
ฐานเป็นพระญาติ
๓. พุทธุตถจริยา ทรง ประพฤติ ประ-
โยชน์โดยฐานเป็น
พระพุทธเจ้า.

บรรยายความ

พระพุทธเจ้า ที่พวกเรา ขอมคน นิยมนับถือ
นั้น พระองค์ทรงประพฤติอะไร ล้วนแต่ทรง
มุ่งประโยชน์เป็นจุดหมายทั้งนั้น ไม่เคยทรง
ประพฤติไรประโยชน์เลยแม้สักครั้ง สิ่งใด
เรื่องใด กรณีอะไร ที่ไรประโยชน์ พระ
พุทธเจ้า มิได้ ทรง ประพฤติ สิ่งนั้น เรื่องนั้น
กรณีนั้นเลยเป็นเหตุชวาท เพราะเหตุฉะนั้น
พระองค์จึงยังอาจเป็นพระอรหันตของชาวโลก
ผู้นิยมนับถือได้ จึงจึง ตั้ง แก่คน จนกระทั่งทุก
วันนี้ แม้ชาวโลกเล่าก็คงนิยมนับถือฝังแน่น
ไม่เสื่อมคลาย เพราะฉะนั้น การประพฤติ
ประโยชน์จึงเป็นหลักสำคัญยิ่ง ที่สาธุชน

พ. ศ. ๒๔๙๖

พุทธจริยา

ทุกถ้วนหน้าจำปรารภและบำเพ็ญให้บริบูรณ์
ได้เพียงใด ความสุข ความเจริญ และ
เกียรติศักดิ์อันยิ่งใหญ่ไพศาลเพียงนั้น.

อตุลจริยา

ตอน^๕ เภิกขุปัญหาชนในใจว่า การ
ประพฤติประโยชน์นั้น คนทุกคนจะประพฤติ
ได้ไหม? ก่อนที่จะแก้ปัญหานี้ ควร
จะวินิจฉัย คำว่า ประพฤติประโยชน์ว่าเป็นทาง
พิจารณาทั้ง การทำ การพูด การคิด
ที่ ประกอบด้วยเจตนา ชื่อว่า ประพฤติ-
ทำถูก พูดถูก คิดถูก ที่เสวยมาจากเจตนา
ชื่อว่า ประพฤติ^๕ เป็นคุณ เป็นสาระ เป็น
สมบัติ เป็นวิภังคะ ไม่มีเวร ไม่มีภัย แต่
ถ้าทำผิด พูดผิด คิดผิด ที่เสวยมาจาก
เจตนาชั่ว ชื่อว่า ประพฤติเสียหยาบ คือชั่ว
เป็นโทษ เป็นอสาระ เป็นวิบัติ เป็นหาญ
เป็นแหว เป็นภัย ๖ การประพฤติประโยชน์
ก็คือ ประพฤติ^๕ ที่เป็นคนดี เป็นสาระ เป็น
สมบัติ เป็นวิภังคะ ไม่มีเวร ไม่มีภัยต่อ
ใครๆ ถ้าตรงกันข้าม ก็คือ การประพฤติ
ไว้ประโยชน์ทั้งนั้น ใจความสำคัญแห่งการ
ประพฤติประโยชน์ อยู่ที่เหตุผล เพราะ
ประโยชน์มีพร้อมทั้งเหตุทั้งผลในตัวเสร็จ แม้
เหตุที่เป็นประโยชน์เล่า ก็ต้องเป็นเหตุซึ่ง

จะเสกผลก็ตามสนอง มิฉะนั้นต้องฝนกฎ
ถ้าไม่จริงไหม ก็ต้องกำหนดเป็นขบถบัญญัติ
ไว้ว่า การประพฤติเช่นใดที่ประกอบด้วย
เหตุผลข้างคิบริบูรณ์ ไม่ยกพร่อง การ
ประพฤติเช่นนั้นต้องเป็นประโยชน์ ทั้งใช้ได้
ประกอบได้ ไม่ขัดกัน นี่เป็นกฎแห่งการ
ประพฤติประโยชน์คงตัวอยู่เป็นนิตย์ หาก
จะคิดหาหลักพิสูจน์ ก็ควรค้นหาคำเหตุผล
เป็นข้อประโยชน์แท้^๕ จึงจะรู้ได้แน่ และ
เป็นการพิสูจน์ข้อ^๕ ทั้งดู ระบอบแห่งพระ
พุทธศาสนาจริง อีกอย่างหนึ่ง คำว่า
ประโยชน์คน ประโยชน์ผู้อื่น คือ ประโยชน์
แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ถือ
เป็นประมาณในที่นี้ บุคคลประสงค์อยู่ตรงที่ว่า
ถ้ารู้ประโยชน์แท้ชัด ย่อมมีสารพัดทุกอย่าง
เพราะคำว่าประโยชน์คน ประโยชน์ผู้อื่น ต่าง
กันเพียงพยัญชนะ ถ้าจะหมายถึงอรรถรส
แล้ว ก็อยู่ที่การทำ การพูด การคิด ซึ่ง
ประกอบด้วยเจตนาดีเป็นที่สุด^๕ จึงจะ
ประโยชน์ให้สำเร็จ ทั้งแก่ตน และ คนเหล่านั้น
ทุกถ้วนหน้า แต่ที่ว่าคนจะประพฤติประโยชน์
ได้ยิ่งขึ้น ต้องมีพันใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง
ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่คนเดียว ไม่มวงยา
มีสาระ มีวิริยะ มีขันติ มีเมตตากรุณา

อ. ม. ร.

พฤษภ

สัมมาคารวะ กตัญญู กตเวที ก็เมื่อนั้นจึงมี พระพุทธองค์โดยทรงประพาศเป็นประโยชน์แก่
มาถึงเพียงนี้ พอรชชาติใดแล้วว่า ถ้า มหาชนมาแล้วโดยลำดับกาล คงปรากฏ
ทุกคน มีพื้นใจเป็นธรรม ก็อาจะประพาศ ในปกครอง มากหลาย แต่ทว่าครั้งกระโน้น
ประโยชน์ใดทั้งนั้น เพราะทุกคนย่อมมี ถึง พระองค์ จะทรง ประพาศ เป็น ประโยชน์ แก่
ความคึก แต่ก็ยังค้างกันโดยชะนิค คือ มหาชนสักเพียงไร ก็ยังไม่เห็นชก เพราะ
คึกก็ หรือ คึกชั่ว เป็น ประโยชน์ หรือไร ยังไม่ใคร่รู้ เห็นแต่เพียงกรรมชาติของ
ประโยชน์ เป็นคุณ หรือเป็นโทษ เป็นคน มนุษย์ผู้เกิดมา จำต้องอาศัยเกิดถูกลูกและกัน
ทั้งนั้น ถ้าคนทุกคนผู้เกิดมาแล้ว ต่างมุ่ง ยังหมิ่นมนุษย์เจริญด้วยคุณธรรมมากขึ้น เพียง
ประโยชน์เป็นทุกหมาย ก็ควรใช้ความคึก ไร ความสัมพันธ์ในทางเกิดถูกลูกและกัน
ในทางที่ การทำ การพูด ก็ย่อมมีไปตาม ก็ยังทวีมากขึ้นเพียงนั้น แต่ประเด็นสำคัญ
ความสุข ความเจริญ ะหนักไปในพื้น แม้ ในข้อนี้ นิยจำเดิมแต่กาลครั้งยังเป็นคนไป
ประโยชน์ที่คนประสงค์มุ่งหมาย ก็คงได้ ก็เหตุใดเล่า พระพุทธเจ้าเมื่อใดใคร่รู้แล้ว
สมมุติมากปรารภนา คงเช่นสมเด็จพระบรม จึงทรงประพาศเป็นประโยชน์แก่ชาวโลกอยู่
ศาลา ผู้เจ้าของแห่งพระพุทธศาสนา เคย อีก มิเป็นการไม่สมควรถูกต้องหรือ? เพราะ
ทรงประพาศเป็นตัวอย่างที่คนเลืกมาแล้ว เหตุ พระพุทธองค์ไม่มีพระประสงค์จะอยู่ในโลก จึง
ทั้งนั้น ผู้ยอมคนนิยมนับถือพระองค์ด้วยความ ทรงแสวงหาโมกขธรรม จนได้สำเร็จสมดัง
เชื่อ ความเลื่อมใสใจจริง จึงควรพยายาม พระพุทธประสงค์แล้ว ก็ยังทรงพระวิหพระน
คำนิเวศานา อย่าย่อท้อต่อภาระ จนกว่า อยู่กับชาวโลกอีก มิเป็นการติดพันอาศัย
ประโยชน์ที่ คน ประสงค์ทำงาน หมาย สำเร่ ชาวโลกมากไปหรือ? ข้อนี้เป็นไปไม่ได้
บริบูรณ์เต็มที.

โลกศุลกธรรมา

พระพุทธเจ้าทรงประพาศเป็นประโยชน์แก่ ประพาศเป็นประโยชน์ตลอดแล้ว ทั้งแนวแน่
ชาวโลก คือหมู่ประชาชนผู้เกิดอาศัยพื้นพิภพ อยู่แต่ในประโยชน์ พวกคนโลกต่างหากที่
อย่างไร่น พึงทราบดังนี้ แท้ที่จริง ไม่นิยมประโยชน์ แม้เขาเอ่ยถึงประโยชน์

พ. ศ. ๒๔๗๖

พุทธจริยา

ก็ประพฤตินั้นประโยชน์ไม่ไ้จริงทั้งว่า อีกประการหนึ่ง ขอให้ดูอย่างเพียงใด ๆ เช่นมารดาบิดาผู้มีความรักพวกพ้องในบุตรธิดา เมื่อได้บริโภคอาหารอันมีโอชะรสเป็น อย่างก็ ก็ปรารถนาให้บุตรธิดาได้บริโภคอาหารชนิดนั้นบ้าง ใช่ไหม? แต่การที่บุตรธิดาจะบริโภคอาหารนั้นได้หรือไม่ และจะรู้สึกเอร็ดอร่อยเช่นกันหรือไม่นั้น จะปรักปรำว่าเป็นความผิดของมารดาบิดาไม่ไ้ เพราะความเป็นไปแห่งร่างกายต่างกัน ซื่ออยู่มาก ฉะนั้น แม้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ ฉะนั้น เมื่อได้ตรัสรู้แล้ว และได้สละวิมตีสละแล้ว จึงถึงพระพุทธทุกขปรารถนาให้ผู้อื่น สัตว์อื่นใดที่ตรัสรู้เช่นนั้นบ้าง ได้เสกษาเที่ยวจาริก สั่งสอน เวไนยนิกร ทุก แห่ง หล้าตามสมควรแก่โอกาส ทั้งชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ ไม่เลือกชั้นวรรณะบุคคล ผู้ใดสมควรจะตรัสรู้ มรรคผล นิพพาน ก็ ตรัสเทศนาโปรดผู้เหล่านั้นสำเร็จ แม้อยู่ในสถานที่ไกลสักเพียงไร ก็เสด็จไปโปรดจนถึงที่ ผู้ใดมีสติปัญญาปานกลาง ก็ตรัสสั่งทางสุคติให้ ไ้แก่ภรรยา สั่งสอนผู้หนึ่งให้ตั้งอยู่ในคุณธรรม ที่สามารถธำเนยผลภิกขุคามนโยไปไ้ เพื่อเป็นอุปนิสัยบารมีในภพเป็นล้ากัย ผู้ใดมีสติ

ปัญญาหย่อน ก็ทรง สั่งสอนผู้หนึ่งให้ขยัน ประกอบสัมมาอาชีพ ระวังรักษาหน้าที่ของตนไว้ อย่าให้อาการ ให้มีความสุขสมบูรณ์ในบารมี แล้วให้ตั้งตนไว้มั่นในสัจจะ และ ศีล มีความประพฤติสุภาพเรียบร้อยเป็น อย่างก็ ทั้งเป็นตัวอย่าง กล่าวสั้น ก็คือ เมื่อพระพุทธองค์ทรงบรรลุบรมสุขแล้ว ก็ทรงปรารถนาให้ผู้อื่น สัตว์อื่นใด ได้ภมร ความสุขเช่นกันบ้าง เมื่อทรงหยั่งเห็นใคร่ครวญทุกขไ้ยาก ก็ทรงช่วยปลดเปลื้องให้ล่วงพ้นจากทุกขียาก มีพระพุทธทุกขไ้เต็มเปี่ยมอยู่ กวีย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แล ไปในสรรพสัตว์ทุกแห่งหล้า หาประมาณมิไ้ อันความดีเขาทำไว้แต่ผู้ใดเขานั้น เป็น ความดีที่ค้ำแคบ ไม่ใช้วิสัยของนักริ เช่น พระผู้มีพระภาคเจ้าเลย วิสัยนักริแท้ แม้ ระคิอะไร ก็ล้วนแต่ประกอบด้วยประโยชน์ ไฟศาล มุ่งกาลไกลกาลยาว ไม่คิเข้า ข้างตัวจนเกินไป เป็นความจริง พระพุทธเจ้าทรงหยั่งเห็นแน่ชัดว่า สัตว์โลกทุก ถวนหน้า ต่างก็รักสุขเกลียดทุกข์ทั้งนั้น แต่ ทว่า ถ้าเขาเหล่านั้นยังไมรู้ ว่า สุข และ ทุกข์ เกิดจากอะไร และจะดับไ้เพราะเหตุไร ไฉนเล่า เขาเหล่านั้น จะพ้นทุกข์ได้ สุข กวีย

อ. ม. ร.

พฤษภา

เหตุนี้แล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรง
ประพาศเป็นประโยชน์แก่ชาวโลก และก็
สำเร็จประโยชน์แก่ชาวโลกจริงทั้งว่า โดย
เหตุที่พระองค์ทรงประกอบสัตว์โลกทุกถ้วนหน้า
ให้ได้รับผลตามสมควรแก่ความปฏิบัติปฏิบัติ
ถูกต้องของคนๆ ใดที่ทรงปลุกปลองมหาชน
ให้พ้นจากทุกข์ประสพความสุขเป็นอนนถันันต์

वादุดจวิทยา

ใช่แต่เท่านั้น พระพุทธเจ้ายังทรงประพาศ
เป็นประโยชน์แก่เหล่าพระญาติด้วยเหมือนกัน
ถึงแม้พระพุทธองค์ หมกกลีเสถียรสวณอภัย
แล้วก็จริง กระนั้น เมื่อทวนระลึกถึงประเพณี
ของโลก ซึ่งยังมีมวงควานว่านเครือ สย
เชือสายโลหิต ทางฝ่ายบิดาข้าง ทางฝ่าย
มารดาข้าง ที่เรียกกันว่าญาติ ทั้งนี้
พระพุทธองค์ จึงไม่ทรงลงล้าง ทำลายประเพณี
ของโลก ในฝ่ายที่ไม่ขัดกับธรรม เพราะ
ความจริงโลกกับธรรม ต้องอาศัยกัน แยก
จากกันไม่ได้ คล้ายน้ำกับคลื่นนั้น จึง
ทรงแสดงญาติธรรมไว้ เพื่อให้สำเร็จประ-
โยชน์แก่เหล่าพระประยูรญาติในทางสัมพันธ
ทรงสงเคราะห์เหล่าพระประยูรญาติให้ตั้งอยู่ใน
คุณธรรม ให้รู้จักบำเพ็ญญาติธรรมต่อกัน
ไว้ ไม่ให้ทำลายวงศ์วานประเพณีให้ฉีกฉีก

สยสน จนไม่รู้ว่ามีใครเป็นใคร กล่าวโดย
ทั่วไป ใดแก่พระพุทธองค์ทรงทำความคุ้นเคย
สนิทสนม เชื่อมสามัคคีให้กลมเกลียวเป็น
น้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในระหว่างพุทธบริษัท
ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต ทั้งพระพุทธานิศา
ความคุ้นเคยสนิทสนมเป็นบรมญาติ จึงนำ
ให้สำเร็จสันนิฐานว่า บรรดาผู้ขึ้นถือคุ้นเคย
สนิทสนมกับพระองค์ ก็ทรงรับเป็นพระญาติ
ทั้งนั้น จนมีสำนวนในทางศาสนาเรียกผู้ย่ำ
ว่า ญาติโยม ก็มี ส่วนผู้บรรพชาอุปสมบท
ก็ ผู้ชวนช่วยให้เกิดบุตรได้บรรพชาอุป-
สมบท ก็ ทรงแริว่า เป็นพระญาติในทาง
พระพุทธศาสนาด้วยอีกโลกหนึ่ง

พุทธอุจวิทยา

ข้อซึ่งว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประ-
พาศประโยชน์โดยฐานเป็นพระพุทธเจ้านี้ กัน
ความกว้างมาก จึงควรทราบพอเป็นเค้าไว้
ดังนี้ พุทธกิจ คือหน้าที่ที่พระพุทธเจ้าทรง
บำเพ็ญเป็นนิจ ๕ ประการ คือ เวลาเช้า
เสด็จเที่ยววิณชาบาย ที่เรียกว่าโกฏฐกิจ
เมื่อนักปราชญ์ในสมัยนี้ ก็ ย่อม รับรองว่า ถูก
หลักอนามย ๑ เวลาเย็นทรงแสดงธรรม ๑
เวลาค่ำทรงปรทานโอวาทแก่ภิกษุ ๑ เทียง
คืน ทรงพยากรณ์ปัญหาแก่เทพกา ๑ เวลา

พ. ศ. ๒๔๗๖

พุทธจริยา

วน ไกล รุ่ง ทรง ทอก พระเนตร สัตว์ ท ครอบ
 ครัสรู้ และยังมี ครอบ ครัสรู้ ๑ จึง เห็น ไค
 ว่า พระพุทธเจ้าทรง ช้อ ครอง ก่อ เวลา และ
 ทรง ประกอบ ก่อ เวลา ให้ เป็น ประ โยชน์ ได้ เพียง
 ไร คนเรา โยมาก มัก ปล่อย เวลา ให้ ล่วง
 ผ่าน ไป เสียเปล่า โดย ไร ประ โยชน์ ครั้น ล่วง
 กาล ผ่าน วัย จึง รู้สึก เสีย คาย ใน ภายหลัง
 ซึ่ง จะ แก่ ใจ ให้ กลบ คั่น ไม่ ไค แล้ว แท้จริง
 ถ้า จะ เทียบ พระพุทธเจ้า กับ ศาสนา ต่าง ๆ ใน โลก
 ก็ ถ้า จะ เห็น ไค กัน กว่า ต่าง กัน เพียง ไร แม้ เรา
 จะ วาง ใจ เป็น กลาง ก็ อศม พระพุทธเจ้า ไม่ ไค
 โดย เหตุ ที่ พระองค์ เป็น ศาสนา เอก ใน โลก ไม่
 มี ศาสนา ไค ๆ จะ เทียบ กัน ทั้ง เชิง วิชชา
 ความ รู้ ความ คึก ทั้ง เชิง ความ สามารถ ใน
 การ ประ กิษฐาน พระพุทธศาสนา ทั้ง เชิง ความ
 ประ พุทธิ กิ ทั้ง ไค กลบ ติกลาย เพราะ เป็น
 พระ ศาสนา ที่ บริ สุทธิ์ ไม่ มี คำ หั้น และ ทรง
 นิยม นัย ถือ ความ บริ สุทธิ์ เป็น ที่ คง ไม่ ทรง
 ประ พุทธิ ความ ชั่ว ทั้ง ใน ที่ ล้น ทั้ง ใน ที่ แ้ง มี
 พระ วิชชา แสง เกล็ด ไขว ลลล ทา ทวิ ยช ยาท ที่ สุก
 จึง ทรง เป็น ศาสนา เอก ของ มนุษย์ และ เทพ ทา
 ทั้ง จะ เห็น ไค ใน เวลา แรก ครัสรู้ ใหม่ ๆ ใน

สมัย นั้น ศาสนา พราหมณ์ เป็น ลำ เป็น สัน เป็น
 ศาสนา พน ยาน พน เมือง มี กษัตรา ราชย์ เจ้า ไค
 อยู่ เกล็ด ติกลล นำ ประ โยชน์ แผล พระ
 พุทธ ศาสนา ไม่ ถึง ไไหน แต่ อา คัย กาล จึง ประ
 ปริชา เกิด ก็ ด้วย เลียบ ชาก ทรง ยัก ประ โยชน์
 เป็น อำนาจ ใน เมือง นั้น ำ จึง ทรง สามารถ
 ประ โยชน์ แผล พระ พุทธ ศาสนา ให้ มี หาช นเห็น
 รุ่ง รัง ทั้ง เบิก ของ ที่ ยัก ออก ให้ เห็น ทรง
 ชัก ชวน ประ เล่า ประ โยชน์ ให้ นิยม กลไ ไร ยัก ยัก ตาม
 ด้วย ความ นิค ทั้ง ผู้ ชัก ชุม ทรัพย์ ให้ ทรง
 ปลอ ย โย นิธิ ที่ ให้ อา หา ญ แกล ลัก ลัก ทั้ง
 จอม ทัพ ผู้ สามารถ ใน เชิง ยุทธ ศาสตร์ ทรง
 ปลุก ใจ นิธิ ที่ ให้ สามารถ ไม่ หง หย เหา ชบ เชา
 ทั้ง นัก ปราชญ์ ผู้ เชี่ยวชาญ ทรง วาง หลั กสุ ตร
 การ ศึกษา เป็น ๓ ชั้น คือ คีล สมิทธิ ชัย ญญา
 เทียบ ชั้น ประถม มัธยม อุคม ใน เวลานั้น ทรง
 อบรม นิธิ ที่ ให้ เจริญ ด้วย การ ศึกษา และ ปฏิบัติ
 ชอบ ไร ไค มี ผล สม ประกอบ ตาม สม ควร แก่
 การ ศึกษา ปฏิบัติ ความ อธิ ธรรม แห่ง พระ
 ศาสนา ก็ ค่อย เก่น ขึ้น โดย ลำ ัย กาล ไค
 พระ สงฆ์ สาว ก ผู้ เชี่ยวชาญ ในการ ประ โยชน์ แผล
 แผล พระ พุทธ ศาสนา เป็น กาล จึง ทรง ญิ ญญ ิ

อ. ม. ร.

พฤษภ

พระวินัยเป็นเครื่องบริหารหมู่คณะ เข้ก ขากหลักธรรมอย่างเกี้ยว แม้จะมุ่งจะมุ่งให้
โอกาสแก่ผู้ประพฤติประโยชน์เต็มที ทรง เจริญเพียงไร เห็นว่าหวั่นความล้ำเร้าสมมุ่ง
วางหลักธรรมไว้เป็นอนกปริยาย เพื่อเป็น ไก่เส้นยากร โดยเหตุนี้แล สมเด็จพระผู้
เครื่องขัดเกลาศอชยาศัยให้ประณิตกัณาม สม- มีพระภาคเจ้าจึง ทรงสามารถ ประกิจฐาน พระ
ควรแก่การประพฤติประโยชน์ยิ่งใหญ ธรรม พุทธศาสนาให้ดำรงมั่น พร้อมพร่งกัวยบวิริย
และวินัย ที่พระองค์ทรงแสดงแก่ทั้งไว้ แม้ ทั้งกฤตสัถยบรรพชิต จนถึงทุกวันนี้ แต่ทว่า
ในสมัยนี้ไม่คงเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพราะ ความเสื่อม ความเจริญ เป็นคู่กัน แม้ พระ
ธรรมวินัยนั้น ทนสมัยทุกเมื่อ ว่าถึงความ พุทธศาสนาจะเจริญหรือเสื่อมในอนาคต ก็
รอบคอบในเครื่องดำรงชีพ พระพุทธองค์ก็ เพราะพุทธรวิริย มีข้อนี้ ถ้าพุทธรวิริยยัง
ทรงอนุญาตบิณฑิ ๔ คือ เครื่อง นุ่งห่ม สนใจในการศึกษาปฏิบัติตามพุทธศาสนาในวาท
อาหารบิณฑบาต ที่อยู่ ที่อาศัย ยาสำหรับ อยู่ทวายเป็น ทวายนั้น พระพุทธศาสนามีแต่
น่ายกโรคาภัยไข้เจ็บไว้ แม้สมัยนี้จะมีจำนวน จะเจริญก้าวหน้า ไม่มีเวลาเสื่อมถอยเลย
ภิกษุ สามเณร ทวชนเพียงไร ก็คงมีบิณฑิ ๔ เพราะฉะนั้น บรรดาท่านผู้หวั่นความเจริญแห่ง
เป็นเครื่องดำรงชีพเพียงพอ ไม่ต้องเดือด พระพุทธศาสนา อันนี้ยาตายายของพวกเรา
ร้อนใจ ตามธรรมมา สิ่งสภาพทั้งหลาย เคยนิยมนับถือปฏิบัติสืบมา ควรพร้อมเพรียง
ในโลก ย่อมมีเวลาเจริญในบาง ครั้ง และ กัน ทั้งหน้าศึกษา เรื่อง พระพุทธศาสนา ให้ไว้
เสื่อมไปโนในบางกาย แต่หลักธรรมในพระ ความรู้ ความเข้าใจ พร้อมด้วยเหตุและผล
พุทธศาสนา คงวางคอกอยู่เสมอ ถ้าจะนำ เป็นอย่างนี้ แล้วช่วยกันประพฤติปฏิบัติตาม
หลักธรรมไปเทียบกับหลักการในทางโลก ก็ ให้ถูกต้อง มีความเห็นสอดคล้องในเรื่อง
อาจะเห็นได้ว่า โลกสมัยนี้กำลังนิยมหลัก ประพฤติประโยชน์ เห็นทีปฏิวิสามัญญคา ทั้ง
ธรรมเกือบทั่วไปแล้ว เพราะถ้าประเทศใดมุ่ง เช่น พระสัมมาสัมพุทธะ เกษ ทรง ประพฤติเป็น
บำรุงจะมุ่งให้เจริญสมมุขสมสมัย ประเทศนั้น ก็อย่างมาแต่บัดนี้

พ. ศ. ๒๔๘๖

พุทธจริยา

พุทธศาสนิกชนทุกชั้น บรรดาได้สัจจะ
พุทธจริยา ก็น่าจะยากขึ้นยิ่งให้คุณให้สมบุญ
ด้วยประโยชน์ แม้จะทำพระพุทธรูปอะไร ก็
ควรมุ่งประโยชน์อีกประโยชน์ไว้ ถึงชีวิต
ร่างกายที่พระท่านว่า ไม่มีแก่นสาร คือไม่
คงทนยืนนานไปได้แค่นั้น ก็จักต้องมอดไป
ด้วยกันทั้งนั้น ถ้าไม่พยายามใช้ให้เป็น
ประโยชน์ ก็น่าเสียดายที่เกิดมาชาติหนึ่ง
ซึ่งไม่ต่างอะไรกับท่อนไม้ มีแต่เปลือกกบกระพ
ไม่มีแก่น ระวังสักเช่นอย่างไรบ้างหนอ แต่
ถ้าได้พยายามใช้ ให้เป็นประโยชน์ ก็เช่น

ประหนึ่งท่อนไม้ ที่มึงปลอกทิ้งกระพี้แก่น
ดูเหมือนว่าไม่มีอะไรขาดแคลนบกพร่อง แม้
จะทิ้งทิ้งไว้แล้วมัวไป การที่ใช้เป็น
ประโยชน์นั้นแล คงเหลืออยู่คู่ฟ้าดินสลาย
ได้ทั้งเกียรติกตัก เกียรติคุณ สันถาลนาน

ขอความสุขสวัสดิ์ จงมีแก่พุทธศาสนิกชน
ทุกชั้น บรรดาได้สัจจะบรรพพุทธจริยา แล้ว
พยายาม ประพฤติประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ เท่าที่สามารถประพฤติปฏิบัติ
ได้อย่างไร ๆ ในกาลทุกเมื่อ เทอญ ฯ

อ. ม. ร.

ศาสนา

“วงศ์กมล” เขียน

ก. ศาสนามีประโยชน์อย่างไร ?

ข. ข้าพเจ้าขอพูดถึงศาสนาที่แท้จริง ซึ่ง
มีประโยชน์มาก คือ สอนให้คนสุจริตทั้งใน
ลับ และ ที่แจ้ง มีความเมตตากรุณา ส
มาคม ไม่เบียดเบียนตนเอง และ ผู้อื่น
การอุปถัมภ์การปกครองทางฝ่ายโลกอย่างค
งนอาจกล่าวได้ว่า แม้นมนุษย์ทุกคนปฏิบัติ
ตามศาสนาเคร่งครัดแล้ว รัฐบาลไม่ต้อง
มีกฏ หนึ่งสอนให้รู้เท่ากฎที่สำคัญยิ่งของ
ธรรมชาติ ปล่อยใจทุกข โศกเดือดร้อน
และประโยชน์สำคัญที่สุดก็คือ ศาสนาซึ่งทาง
คนหลักความทุกข์ ได้รับความสุขตามส่วน
ของการปฏิบัติ เมื่อการปฏิบัติเจริญถึงขั้น
สูงส่ง ผู้ปฏิบัติจะพ้นทุกข์อย่างเด็ดขาด

ก. ถ้าเช่นนั้น ก็แปลว่า ศาสนาจำเป็นสำหรับทุกคนหรือ ?

ข. จำเป็น เพราะมนุษย์ต้องการความ
สุขเกลียดกลัวทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น กฎที่ครอง
โลกมีอยู่ ถ้าผู้ใดประพฤติผิดก็จะต้องได้รับทุกข์

ก. ทำไม, ถ้าเราประพฤติชั่วร้ายบ่อย
เป็นสภาพจนแล้ว ไม่นับถือศาสนาอะไรเลย —

คงที่บางคนเขาทำกัน — ไม่ได้หรือ ?

ข. ก็ได้, แต่การที่ประพฤติกันนั้น แปล
ว่าปฏิบัติตามศาสนาอยู่บ้างแล้ว ศาสนาอัน
แท้จริง เป็นของกลางไม่มีเจ้าของ ใคร
จะเชื่อหรือไม่ ความจริงก็มีอยู่อย่างนั้น ศาสนา
ทำหน้าที่ฉายแสงแห่งความจริงมาให้เห็น และ
ดำเนินตามความจริงทุกประการ ไม่มีการ
หลอกลวง แม้พิสูจน์ได้ว่าส่วนใดไม่ตรงกับ
ความจริงแล้ว ส่วนนั้นก็ใช้ไม่ได้เชื่อถือ
ไม่ได้

ก. ในเรื่องกฎของธรรมชาติ ศาสนา
สอนว่าอย่างไรบ้าง ?

ข. พุทธสัน ๆ ก็คือ การกระทำ (กรรม)
ก็ เพื่อให้ผู้กระทำได้รับความสุข การกระทำ
ชั่วเป็นเหตุให้ผู้กระทำได้รับความทุกข์ มนุษย์
ทุกรูปทุกนามมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำ
ของตนเองทุกอย่าง ผลที่ตนได้รับย่อมมา
จากเหตุ คือ กรรมซึ่งตนทำไว้เอง จะไปชัก
ผู้อื่น สักหน่อยไม่ได้ ผู้ใดถือศาสนาเช่นนั้น และ
เห็นว่าธรรมชาติ อำนวยความยุติธรรมอยู่
เสมอ ไม่ค่อนน้อยใจ หรือ เกิดครอนคนจน

พ. ศ. ๒๕๓๖

ศาสนา

นักในเมื่อประสบเหตุอันไม่พึงปรารถนา
เขียนข้อสอนชั้นสามัญ....

ก. ท่านพูดคล้ายกับว่า พระผู้เป็นเจ้า ไม่
มีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในโลก

ข. ศาสนาที่แท้จริงกล่าวถึงธรรมชาติ
และ วิถีปฏิบัติคนตามกฎของธรรมชาติเท่านั้น
เรื่อง “พระเจ้า” นั้น ไม่สอดคล้องกับหลักของ
วิทยาศาสตร์เลย พิศาวะห์ก็เห็นว่าเพียง
ความนึกเห็นซึ่งคนบางเหล่าประยิข์ขึ้น การ
นับถือพระเจ้า สืบเนื่องมาจากความนึกเห็นของ
คนโบราณผู้ชอบการศึกษา เมื่อประสบทุกข์ภัย
หรือความขมขื่นแห่งดินฟ้าอากาศเข้า ความ
กลัวของเขาเกิดเหตุการณ์เหล่านั้นให้เป็นการ
กระทำของบุคคล ผู้ทรงฤทธานภาพเหนือพิภพ
อีกทาง ๑ “พระเจ้า” น่าจะเข้ามาอยู่ในความ
นึกของมนุษย์ โดยผู้สอนลัทธิอย่างลัทธิข้างขึ้น
เพื่อเป็นเครื่องมือในการสอนลัทธิของเขาไว้

ก. คำสอนชั้นสูงของศาสนาอันแท้จริงมี
ว่าอย่างไร?

ข. สอนให้เราทราบซึ่งในกฎ ๓ ประการ
คือ ๑. สิ่งทั้งหลายย่อมแปรไป ๒. สิ่งทั้ง
หลายย่อมทนอยู่ไม่ได้ ๓. สิ่งทั้งหลายไม่
ใช้คน, ไม่อยู่ในอำนาจบังคับ

สรรพสิ่งในโลก ตลอดจนสังขารที่เรา
นึกว่าเป็นตัวเรา นั้นแต่ความฝัน หรือเพียง
อาการกำหนดรู้ของใจเท่านั้น หาใช่ของจริง
ไม่ ผู้ใดหลงยึดถือความฝันนี้ และ ร้าย อัน
เกิดแต่อารมณ์ต่าง ๆ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ก็
ต้องเสวยทุกข์ และ สุขอยู่รำไป ส่วนสุขมัก
น้อยกว่าทุกข์ ฝ่ายผู้รู้จึงแสวงหาความหลง
ยึดถือเสียได้ ก็หลุดพ้นจากความเปลี่ยนแปลง
และความทุกข์ขังขัง บรรลุถึงซึ่งภาวะอัน
ประเสริฐที่สุด เรียกว่า นิพพาน

ก. ศาสนาที่ท่านกล่าวว่ามีชื่อหรือ?

ข. มีชื่อว่า พุทธศาสนา

ก. พวกพุทธศาสนา ข้าพเจ้าอยาก

ทราบว่าเรื่องชาดกต่าง ๆ นั้นจริงหรือ? ควร
เชื่อหรือ?

ข. ศาสนาที่แท้จริง ไม่บังคับให้ใครเชื่อ

อะไร แต่กลับแนะนำให้ผู้เรียนพิจารณา และ
เชื่อก่อนเมื่อมีเหตุผลสมควรจริง ๆ อีกประ

การ ๑ ขอให้ท่านศึกษาค้นคว้าพระพุทธองค์
ทรงศึกษานับปรีนิพพานไปแล้วกว่า ๔๕๐๐ ปี คำ

สอนในศาสนาที่ถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานาน
เช่นนี้อาจคลาดเคลื่อนเป็นธรรมดา ขอให้ท่าน

สนใจแต่ส่วนที่เป็นแก่นแท้

อานิลสังส์เมตดา

“ศรีชมพ”
บ

“เมตดา” แปลว่าคุณธรรมเป็นเครื่อง
ทำดีสันติ และเป็นคุณธรรมสำคัญข้อหนึ่ง
ซึ่งมีอยู่ใน พุทธโอวาท แม้บุคคลผู้ใด
เป็นผู้เจริญแล้ว ย่อมนำประโยชน์มาให้โดย
อนันตนิย ที่สุข หลีกและคน ก็เป็นสุข เช่น
นิกายกาล

ต่อไปนี้จะอธิบายคุณธรรมยทน์ ทศวรรจะ
พึงนำถ้อยคำแห่งท่านผู้ใคร่ในธรรมปฏิบัติ อัน
แท้จริง

บรรดาภิกษุอยู่ในโลก ย่อมอยู่เป็นหมวด
เป็นหมู่กัน จะอยู่แต่ลำพังผู้เดียวมันไม่ใคร่
จำต้องอาศัยผู้อื่น เช่น หู เช่นตา เช่นใจ เพื่อ
ช่วยกันในการต่าง ๆ ย่าง ก็เมื่อมนุษย์ต้อง
อาศัยซึ่งกันและกันอยู่แล้ว ถ้าหากเมตดา
อาวักแก่กันและกัน ความเสียหายอย่างร้าย
แรง ก็ระงับยังเกิดมิขึ้น โลกที่เราอยู่นี้
พินาศทำลายลงในชั่วโม่งเพียงใดก็ได้ คือ
เมื่อไม่มีเมตดากรุดาแก่กันและกันแล้ว ชน
คน สัตว์ทุกหนทุกา ก็หาไม่ยอมแย้มแจ่มใสไม่
กิริยาที่เหี้ยมโหดมันคง เป็นที่ไม่ว่าใจแห่ง

เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นเหตุให้ประทุก
ประหาร ตีรัน พันแทง กันและกัน แม้โกรธ
เคืองชกใจกันแต่เพียงเล็กน้อย ก็อาทำลาย
ชีวิตกันได้ เช่นนี้จึงกล่าวว่ายินยกันไว้ว่า
ถ้าพวกมนุษย์ไม่มี เมตดา กรุดา แก่กันแล้ว
โลกนี้จักพินาศทำลายลงได้ ในชั่วขณะ
เดียว

เพราะฉะนั้น ควรแล้วที่เราท่านทั้งหลาย
ผู้ไม่พอใจจะประทุกชกและภัยเวร พึง
ประคองเมตดาให้เป็นวัตรธรรมประจำใจ แล้ว
ไปเป็นเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย จนมี
ความรู้ สักสันติในจิตใจของทว่า ตัวเราเอง
ย่อมไม่ชอบทุกข์ หวังความดีความสุขและ
สิ่งซึ่งเป็นประโยชน์อันใด แม้เขาทั้งหลาย
ก็ย่อมจำนงผลอย่างเราประสงค์ ฉะนั้น

จึงแสดงเมตดาแก่กันนั้น มี ๓ อย่าง คือ
๑. แสangk้วยกาย คือเข้าไปกัฏกาย
กรรม ทำหน้าที่อุปการแก่เพื่อนมนุษย์ประ
กอบด้วยเมตดากรุดา เช่นเมื่อเพื่อนมนุษย์
ชกชองในกิจการอะไร อันปราศจากโทษ ซึ่ง

พ. ศ. ๒๔๗๖

อานิสงส์เมตตา

จะกระทำให้สำเร็จตามลำพังคนเดียวไม่ได้ ถ้า
เราอาจช่วยเหลือกันโดยทางหนึ่งทางใดได้
ก็ควรจะช่วยกันให้สำเร็จตามประสงค์ เช่น
คนเป็นไข้หนักไม่มีผู้รักษาพยาบาล เมื่อเรา
มีโอกาสรักษาได้ ก็ควรรักษาพยาบาลตาม
กำลัง มีช่วยยืมเงิน หาหมอน้ำ ทายา
ยืมมาให้ หรือหาแพทย์มาแก้ไขเสียเป็น
ต้น แม้ที่สักระยะหนึ่งทางช่วยเหลือกัน
อย่างอื่น เพียงแค่ไปเยี่ยมเยียนแสดงน้ำใจ
อันดีเท่านั้น ก็ช่วยเป็นเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
เรียกว่าเข้าไปตั้งเมตตากายกรรม

๒. แสangkavya ใต้แก่ช่วยชวน
ช่วยในกรณีของเพื่อนกัน ด้วยการกล่าว
ชักชวน แนะนำให้ละเลิก การประพฤติผิดให้
กลับประพฤติชอบ เมื่อเห็นเพื่อนกันประพฤติ
ไม่ชอบตามคลองธรรม หากมีสิ่งที่จะ
แนะนำได้ ก็เตือนให้ดำรงอยู่ในความชอบธรรม
หรือเพื่อนกันยังอ่อนความรู้ ก็เป็นผู้ศึกษา
น้อย ยังไม่เก่งแก่เรียน เมื่อเรามีความรู้
คุณวุฒิก็ควร พยายามแนะนำหรือชักชวนให้
ก็ช่วยแนะนำหรือชักชวนให้รู้ความสามารถ หรือ
แม้ที่สุดปรารถนาคือช่วยเขาอ่อนหวาน แสangkavya
เมตตากายกรรม ไม่หยามหยาม ไม่เสียแ่ง
ถ้าวร้าวกันและกัน นี้เรียกว่าเข้าไปตั้ง

เมตทาวชิกรรม

๓. แสangkavya การแสangkavya
ด้วยใจ เป็นคุณสำคัญอันหนึ่ง จำเป็นที่
บุคคลจะอบรมให้มีบริบูรณ์ขึ้นในใจ เพราะ
เป็นเบื้องต้น เป็นหัวหน้า เป็นแก่นมูล ของ
การบำเพ็ญเมตตา กายกรรม และวชิกรรม
คือ การระลึกแผ่ไมตรีจิต ซึ่งทำนุบำรุงไว้
เป็นสองชั้น คือ แผ่เพราะบุคคล เช่นแผ่
ให้บิดามารดา หรือเจาะจงญาติพี่น้อง มุ่ง
เฉพาะผู้หนึ่งผู้ใด อย่างหนึ่ง แม้ทั่วไปไม่
เฉพาะผู้ใด หัวใจให้อยู่เป็นสุขทั่วหน้า
อย่าได้มีเวรต่อกันและกัน หรือคิดให้เพื่อน
มนุษย์ได้ประสพสิ่งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ หา
อุบายทางเจริญ ค้นหาซึ่งจะกำจัดความ
ชั่วร้ายเสียหาย โดยความรักใคร่ฐานเป็น
เพื่อนเกิด ร่วมบ้าน ร่วมเมือง ร่วมประเทศ
และร่วมโลก ความคิดเช่นนี้ เมื่อประพฤติ
ประจำจนเป็นนิสัยอาจิณแล้ว อาสาสำแดง
ให้ปรากฏเป็น เมตตา กายกรรม วชิกรรม
สำเร็จเป็นผลแก่เพื่อนมนุษย์ ทั้งจะเป็นเครื่อง
ชักจูง เมตตา ของผู้อื่นให้เกิดขึ้นแก่เราได้
ผลก็คือ เป็นที่ รักใคร่ ของ เทพพรหม มนุษย์ และ
อมนุษย์ ทั้งมวล นี้เรียกว่า เข้าไปตั้งเมตตา
มโนกรรม

ศรีชมพ

พฤษภา

บุคคลผู้ใด มี ภาย วาหา ใจ ประกอบด้วย
เมตตา กรุณา สมบูรณ์ ทั้งกล่าวมาแล้วนั้น
เป็นต้นคน ผู้หนึ่ง นับว่าเป็นนรชนประเสริฐ
ผู้หนึ่ง ย่อมจะมีความสุข ปราศจากทุกข์
ทั้งตนและหลย ทั้งนี้ แสดงความว่า การ
เจริญเมตตา เป็นเหตุให้ได้รับผล เป็นที่
ปรารถนา คือความสุขสำราญ ไม่เคืองครัน
รำคาญทุกเมื่อ

ก็ผลแห่งความสุข อันเกิดจาก การเจริญ
เมตตานี้ ท่านแสดงไว้มากมายนัก ยากที่
จะพรรณนาในทันทีหมดสิ้น และเห็นที่ใจใด
แก่จะนำมากล่าวเพียงย่อ ๆ คือ หลยก็
เป็นสุข ทั้งก็เป็นสุข ด้วยว่าผู้เจริญเมตตา
ย่อมมีอนันตสันติ จิตไม่กระสับกระส่ายไป
ในอารมณ์ที่คิดขบถ หมายอาชวาทกัน ถึง
แม้จะมีคน ถัดวันแต่เป็นนิมิตที่ทัก ไม่มี

เรื่องร้าย กับจิตที่ขุ่นในวาทเมตตา
นั้นก็ไม่ต้องใจ ทวาทเสีย เพราะมีใจทำผิด
ก็ร้ายหมายมั่นผู้หนึ่งผู้ใด ย่อมเป็นทุกข์
ใคร่ ชมเชย ของมนุษย์ และ อดมนุษย์ ทั้งหลาย
ตลอดถึงเทพา และด้วยอำนาจเมตตาแล้ว
ย่อมอาจลวงพินนัยนรชนไม่เหลืออริย เช่น
เพลิง ศาสดา และยาพิษ ไม่มีใครคิดจะ
ทำอันตรายให้ร้าย ผู้หนึ่งจะมีใจทั้งแน่วแน่
เป็นสมาธิได้ง่าย ไม่เนิ่นช้า จะมีสหอัน
เปล่งปลั่งขึ้นแจ่มแจ้งใส ไม่เศร้าซึมเศร้า
กล้าทำหมั่นหมอง เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ
ไม่หลงใหลในเวลาจะขบถคิด เมื่อสนชีวิต
แล้ว ย่อมไปไปสู่สุคติ แม้ไม่บรรลุมรร
วิเศษ อันยิ่งกว่าเมตตา ก็ย่อมเข้าถึงพรหม
โลก อันเป็นภพที่อยู่ของผู้เจริญเมตตา มี
ความผาสุกสยยาเป็นนิรันดร์ แล ฯ

เหตุที่พระพุทธรูปเจ้า ทรงบำเพ็ญทุกกรกิริยาก่อน

ย. ร. เรียง

ก่อนแต่จะทรงว่า ทุกกรกิริยา คือ การ เรืองน พงษ์สือพระราชพิธี ๑๒ เดือน ซึ่ง
ทำอย่างไร และเหตุไร พระพุทธรูปเจ้าจึงทรง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
บำเพ็ญ ะชอกกล่าวถึงปฏิบัติซึ่งพรหมณ์ พระราชพิธีไว้ มีข้อความพิสดารละเอียด
นิยมบำเพ็ญกันอยู่ในสมัยพุทธกาล เสียก่อน ละธมมาก แต่จะขอเชิญเชิญมาไว้ในที่
อันปฏิบัติซึ่งพรหมณ์ชอบบำเพ็ญอยู่ในยุคนั้น ตอนหนึ่ง ดังนี้ “พรหมณ์ถ้าเป็นผู้หญิง
ย่อมแบ่งได้เป็น ๒ สาย หย่อนสาย ๑ ถึง ต้องมีการวิวาหะธวาทะ แต่ภายในอายุ ๑๒ ปี
สาย ๑ ลงมา ถ้าอายุเกิน ๑๒ ปีขึ้นไป จะทำการ

สายคันไถ่ปฏิบัติทำเขาบำเพ็ญเพื่อหวัง วิวาหะ ธวาทะ กับผู้ใดไม่ได้ ก็ยังมีว่า
ความสุขอันเกี่ยวด้วยสัตว์ และสิ่งทั้งนารักใคร่ เป็นคนที่เสียคนแล้ว ต้องเป็นนาง พรหมณ์
อย่างอื่น เนื่องด้วยเขามีความนิยมในปฏิบัติ สำหรับบูชาเทวรูปในเทวสถานไปจนตลอดชีวิต
อันเป็นลทธิประเพณี จึงปรากฏว่าผู้ทั้ง เพราะฉะนั้น จึงมักต้องทำการวิวาหะ ธวาทะ
หลายโดยมาก มีลูกมีเมียทั้งนั้น เพราะเขา เสียแต่ยังเด็ก ๆ ถูแต่แรกเกิดมาก็เกี่ยว
ถือว่า ลูกชาย ย่อม ย้องกัน มิให้ ตก นรก ได้ ถ้าเกิดหญิงผู้ใดเคราะห์ร้าย เกิดชายซึ่งได้
นอกจากนั้น ลูกสาวใครจะทำการสมรส ยิกา ทำการธวาทะวิวาหะไว้แต่ยังเล็กอยู่ ภายหลัง
มารดา ต้องมาขอความสวัสดิ์จากญาติทั้งหลาย เช่นนั้น บางที เกิดอายุ ขวบนึ่ง สองขวบ
ก่อน จึงแต่งงานภายหลัง ถ้าได้ทำเช่นนั้น เป็นมาว เกิดมาเช่นนั้น เมื่อโตขึ้นอายุครบ
ก็ถือว่าเป็นมงคลอันยิ่งใหญ่ แม้ชายผู้เป็น เป็นมาว เกิดมาเช่นนั้น เมื่อโตขึ้นอายุครบ
สามีก็ไม่รังเกียจความไม่บริสุทธิ์ของหญิงนั้น ๑๒ ปี ต้อง โทนศีรษะแก่ตัวด้วยผ้าหยาบ ะ

ย. ร.

พฤษภา

สวมเครื่องประดับอันใดก็ไม่ได้อีก เกณฑ์ให้
ซักประวัติแล้วกรมตำรวจนำไปจนตลอดคดีแล้ว
ทรัพย์สินของบิดามารดา ทรัพย์สินของภรรยา
ไม่ได้ ต้องยกไปแก่ญาติอื่น ที่เป็นผู้ชาย
ถ้าญาติอื่นมีใจเมตตาการุณยอยู่ก็เลี้ยงดู ถ้า
ไม่มีใจเมตตาการุณยเลยเสีย จะไปฟ้องร้อง
แห่งใดก็ไม่ได้อีก ต้องขอทานเขากิน แต่มีข้อ
บังคับสักข้างฝ่ายชายไว้เหมือนกันว่า ถ้า
ผู้ใดไม่มีบุตรที่จะสืบตระกูล บิดาและมารดาของผู้นั้น
จะต้องทดนรกขุมหนึ่ง ซึ่งเรียกชื่อว่า ปุค ถ้า
ลูกของตัวมีภรรยา มีบุตรชาย ก็เป็นอันพ้นทุกข์
ถ้ามีหลานเหลนสืบลงไปอีก ทวดเขยและยกา
ก็ได้รับผลอันพิเศษเลื่อนขึ้นไปตามลำดับ

มีนิทานตัวอย่างปรากฏมาในคัมภีร์ มหา
ภารตะ ว่ามีพราหมณ์ผู้หนึ่ง ชื่อ ชรติกร
ประพฤติพรต ทั้ง ความ เพียร ไถ่อาชว สมบัติ
เทียบไปไม่มีสการ สถานศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ครั้น
เวลาแก่แก่เข้าอาชว สมบัติ อาศัยแต่ลมเป็น
อาหาร ไม่นอนเลย เมื่อเทียบไปในวันหนึ่ง
พบบรรพบุรุษของตัวห้อยด้วยขลุ่ยลงตรงปากหลุม
อันใหญ่ เทาขึ้นสู่ฟ้า ชรติกร จึงไต่ถาม
ว่าท่านทั้งหลายเป็นผู้อยู่ใด จึงมาห้อยด้วยขลุ่ย
อยู่ด้วยเชือกของเถาวัลระ ทรงปากช่องหลุม
ใหญ่ มีหนูทั้งหลายกักแทะนอนอยู่โดยรอบ

ในที่ บรรพบุรุษนั้นจึงได้ตอบว่าเราทั้งหลาย
เป็นผู้อยู่ ซึ่งเรียกตามคณะว่า ชรติกร ซึ่ง
ต้องมาไต่ถามลำบากเช่นนั้น เพราะไม่ได้มี
พศพนันซ์ เราทั้งหลายมีลูกอยู่ชื่อว่า ชรติกร
แต่เป็นความทุกข์ของเรา เพราะลูกเรานั้น
ประพฤติชั่วเลวเลวเสีย มีใจมีพศพนันซ์ กล้วย
ไม่มีภรรยา เราจึงต้องมาทนทุกข์ลำบากเช่น
ปานนี้ เมื่อชรติกรได้ทราบเช่นนั้น จึงแสดง
ตัวว่าตัวเป็นชรติกร และรับปฏิญาณว่า
มาหาภรรยาให้ได้มีบุตรสืบตระกูล แต่เพราะ
ความไม่พอใจในการที่จะมีภรรยาของชรติกร
จึงได้ตั้งปฏิญาณว่า ต่อเมื่อพบหญิงผู้ใดมีชื่อ
ว่า ชรติกร เหมือนตัว และมีผู้มากให้เป็น
หลาน จึงรับเป็นภรรยา เพื่อจะส่งเคราะห์แก่
บรรพบุรุษนั้นอย่างเดียว ครั้นเมื่อ ชรติกร
เทียบไป จึงมีพระยานาค ชื่อ วาสัก ทมิความ
ร้อนรนด้วยข้อคำแห่งมารดา นานองสาว
ผู้ชื่อว่า ชรติกร มากให้เป็นภรรยา ได้ยินกัน
ด้วยกันจนมีบุตร ชื่อ อัญญิระ ภายหลังบวช
เป็นฤๅษี มีคุณงามความดี เมื่อ ชรติกร มี
บุตรเช่นนั้น บรรพบุรุษของชรติกร ก็ได้พ้น
จากทุกข์ทรมานมาแล้วนั้น เพราะฉะนั้น คำ
ซึ่งเรียกว่า บุตร เขาจึงยกมูลเหตุว่ามารดา
คำ ปุค คือ ขุมนรกที่บรรพบุรุษต้องไปทนทุกข์

พ. ศ. ๒๔๗๖

บำเพ็ญทุกกรกิริยาก่อน

เพราะไม่มีลูกหลานที่จะสืบตระกูล ครั้นเมื่อ
มีลูกออกมาแล้ว เรียกว่าบุตร เพราะเป็นผู้
ทำให้บรรพบุรุษของตนพ้นจากขุมมรณะที่เรียกว่า
“ชื้อว่าปิตุ”

แม้เรื่องอื่น ๆ เช่นเรื่องท้าวทศรถทำพิธี
ขอโอรส ความนิยมคติอันนี้น่าจะมีฝังอยู่
ในนิสัยของพราหมณ์มาแล้วเหมือนกัน

อันความนิยมของพราหมณ์เช่นนี้ แม้
ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาก็มีปรากฏอยู่ เช่น
เรื่อง พระสุทินในมหาวิงกต วิณยวัตถุ ซึ่ง
กล่าวว่า “พระสุทินเป็นผู้บุตร กลั่นตกเศรษ
ในเมืองเวสาลี ออกบวชเมื่อมีภริยาแล้ว
แต่ยังไม่ผู้บุตร บิณฑบาตทำกิจอันชวนขอให้
กลั่นมาสู่สมรสอีก ด้วยใครจะไต่ถามไว้
ครองสกุล” นี่ก็น่าจะเป็นว่ากลั่นตกเศรษ
อยู่ในจำพวกพราหมณ์ซึ่งมีความนิยมมรดกอันนี้

อยู่เช่นเดียวกัน * ๑ ถ้าเรากลึงเรื่องชื้อลูก
แม้ในปกรณัมพุทธศาสนาก็มีหลายเรื่อง เช่น
ชาตกต่าง ๆ มีเทมียชาตก เป็นต้น ปฏิปทา
ที่พราหมณ์นิยมบำเพ็ญเช่นนี้ จัดเป็นสายหย่อน
เพราะพัวพันไปด้วยกามสุข

ส่วนสายคั้งนั้น ไต่แก้การทรมานร่างกาย
ให้ลำบากด้วยวิธีต่าง ๆ เรื่องนี้ในมหาสัท
นาทสูตรแจ้งประเภทไว้มากมาย แต่ในที่นี้ขอ
ถือเอาแต่ข้อที่ฟังง่าย ๆ เช่นประพฤติก
เป็นคนเปลือยบ้าง เลี้ยงมือบ้าง จำกัดคำเข้า
บ้าง กลืนอาหารค้าง วันหนึ่ง สองวัน ๓ วัน
บ้าง กลืนอาหารอย่างเคี้ยวครึ่งครึ่งเคี้ยวบ้าง
กินเข้าง กินรำ กินหญ้า กินคูด กินโคมัย
บ้าง นุ่งผ้าห่อศพ ผ้าหนังเสือ ผ้าหนังเสือ
ทั้งเลยบ้าง สำหรับวิธียาตรอันอย่างเคี้ยวบ้าง
นั่งหย่อนบ้าง นอนบนหนามบ้าง นอนอยู่
ข้างเคียว ห่มกัณฑ์มณีไปด้วยฝุ่นบ้าง เป็นต้น
อันการทรมานร่างกาย เมื่อนิยมกันมากขึ้น
เข้าใจว่าคงมีวิธีทำมากอย่าง สุดแต่เจ้าลัทธิ
นั้น ๆ จะคิดเห็นว่า การทรมานนั้น ๆ จะให้ผล
สมกับที่ตนมุ่งหวัง

ก็เหตุนี้ให้เขานิยมประพฤติการทรมาน
ต่าง ๆ เป็นวัตรเช่นนั้น ก็เพราะเขาถือว่า
เศษแห่งการประพฤติวัตรทั้งนั้น ย่อมมีคุณค่า
ให้รอนถึง พระเป็นเจ้า ๆ เห็นกำลังความเพียร
ไม่ทอดเลย ก็ประสิทธิ์พรให้ตามความปรารถนา

* มติ สิบเจ็ดพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระอาคังธราชานุภาพ ทรงดำริเห็นและคริสต์เล่าให้ฟัง

ย. ร.

พฤษภา

ขึ้นเรื่องในวามายณะ มีปรากฏขึ้นพระยานอยู่
มาก เช่นเรื่อง รณพิภคร์ไปคังพิชัประพฤติ
วิตรอยู่กลางแควถึง ๑๒ ปี พอขึ้นนั้นแก้กล่า
ก็รอนถึงพระเป็นเจ้าทั้ง ๓ องค์ ๆ ก็เสกแปลงมา
ประสาทพรและอาวุธต่าง ๆ ให้ เป็นคัน ยาง
คน ก็ปรากฏว่าไปประพฤติวิตร อยู่ นัยคังว้อยบ
พันปี ขึ้นไป และพรทไกรชัยากพระเป็นเจ้า
บางทักไค้อย่างเกินคาด เช่น พฤกาสูรไค้พร
จาก พระอิศวร ว่า ให้มีมฤตยูศรเพลิงกรร
เมื่อแต่ละลงบนศีรษะผู้ใด ผู้นั้นก็ไหม้เป็นจุณไป
แต่ พฤกาสูร สงสัยไค้รจะทะลวงกู จึงทรง
เข้าไปและยกมือขึ้นระวางบนศีรษะพระอิศวร ๆ
ถึงท้องทั้น พฤกาสูร จึงไล่ไป คราว
ต้องรอนถึงพระนารายณ์ ต้องมาช่วย เป็นตน
อนึ่ง เขาถือว่า การ ทรมานกาย คงนั้น เป็นการ
ฟอกวิญญูณให้บริสุทธิ์ ไม่ต้องคณร
ทนาย ก็ไปเกิด ขึ้น พรหมโลก อัน เป็นชั้นสูงสุก
ซึ่งเขาคือว่าไม่ต้องจุติแปรผันต่อไปอีก ฤ
บางคน บำเพ็ญพรตแรงกล้า ยิ่งขึ้น ไค้ เป็น ชั้น
พรหมภูมิ กัง วิวัฒนิตร ซึ่งที่สุดพระเป็นเจ้า
ต้องรับเข้าในจำพรรพพรหมภูมิ เป็นตน ๆ วิ
ทรมานกายต่าง ๆ กังกล่าวมานแล ไค้แก่
ทุกการกิริยา

และเหตุที่พระพุทเจ้า ทรงบำเพ็ญทุกกร
กิริยาเมื่อแรกทรงผนวช ก็เป็นเพราะพรหมณ์
ผู้เป็นเจ้าชนบรรรมเ็นมีไค้รับความนิยมนับถือ
ของคนทุก ๆ ชั้น ที่สุก พระเจ้าสุทโธท
นะพุทเจ้าก็ทรงนิยมน ก้วยปรากฏว่าไค้
ทรงอัญเชิญ พรหมณ์ ๑๐๘ คน เข้าไปเลี้ยง
ในวัง เมื่อวันทรงขนานพระนามพระราชโอรส
ว่า สัททศด เป็นตน แม้พระพุทเจ้าเอง เมื่อ
ยัง ทรง พระเยาว์ ก็ ทรง บรรรม คักษาวิชาใน
สำนักทายสผู้เป็นชาติพรหมณ์ อยู่ เหมือนกัน
เพราะฉะนั้น พระองค์ก็ย่อมจะทรงทราบว่า ลัทธิ
ของ พรหมณ์ ย่อม มี คน นิยม นับถือ อยู่มาก
เมื่อคนหมู่มาพากันนิยมประพฤติคาม ก็น่า
จะผลอยู่ข้าง เหตุนี้ เมื่อทรงเขื่อนท้ายค่อเพศ
ฆรวาส เสกขออกทรงบรรพชา จึงไค้ทรง
ลงบำเพ็ญทุกกรกิริยา และทรงกระทำอย่าง
จริงจัง เวลาล่วงไปถึง ๖ ปี แต่พระองค์มี
พระนิสัยไม่ม่งมาย ไม่หล่นคาเช้อย่างเขา
ทั้งหลาย ซึ่งปรากฏว่าเขากระทำกันอยู่ค่ออก
ชีวิตโดยมาก ทรงเห็นว่าการทรมานกาย
ไม่เป็นทางไค้ได้ประสพผลกั้ทรงมุ่งหวัง จึง
ทรงเปลี่ยนวิธีทรมานพระหฤทัย ที่สุกไค้
เป็น พระธรรมเทศน์มีสัพพัญญูเจ้า ไม่ต้อง

พ. ศ. ๒๔๗๖

บำเพ็ญทุกกรกิริยาก่อน

เกิด แก่ เจ็บ ตาย สมพระประสงค์

พระบัญญัติค้ำภักดี พระองค์จึงทรงสามารถ

แท้จริง การที่ พระพุทธเจ้า ได้ ทรง กระทำ

ถอนความนิยมซึ่งท่านทั้ง ๕ นั้น ฝังอยู่ในการ

ทุกกรกิริยา มาในเบื้องต้น ก็ไม่เป็นการไร้ผล

ทรมานกายจนเสียใจโดยง่าย ให้กลับใจ

เสียทีก็แล้ว เมื่อถึงคราวตรัสสอน ผู้มีความ

มาทำเนิรใน ปฏิปทา สายกลาง คือ มรรค ๘

นิยมฝังอยู่ในปฏิปทา ทั้ง ๒ สายนั้น พระองค์

ประการใด สมพระประสงค์

ก็จะทรงชี้แจงโทษให้ฟัง โดยอ้างความ

อาศัยเหตุทั้งไฉยขยายมานี้ พระพุทธเจ้า

กระทำของพระองค์เป็นพระยาน แรกโปรด

จึงทรงบำเพ็ญทุกกรกิริยาก่อน

๑ พังขรรคมเทศน์ ไซโรเท ะนาชา

เหมือนมทา ซากก ลามกพล่าม

พังซัดคำ จำกั ประพฤติตาม

จึงสมนาม สยัปรุย คิยัฟุทธเอย ๑

พระคัมภีร์ นิพนธ์

ตัวอย่างปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

บ. ส. ศาสตรී และ ส. สาลิตุล
แปลจากคัมภีร์ ลลิตวิสตร ภาษาสันสกฤต

อภัยย ๑ นิทานปริวรรต

โอม ความนอบน้อมมีแก่พระพุทธเจ้า พระเกณดาชิตย พระนันท พระปรณไมศรา และพระโพธิสัตว์ทั้งปวง
โอม ความนอบน้อมมีแก่พระพุทธเจ้า พระสัทธา พระเรวก พระชทริณิ พระอโฆฆ ราช พระมหาปารณิก พระวัคกุล พระนันท พระราหุล พระสวาคค พระอานนท พระภิกษุ หนึ่งแสนสองพันมีผู้เรียนประมุขอย่างนี้ และยังมีโพธิ สัตว์อีกสามหมื่นสองพัน ส่วนประภิชฐานอยู่ใน เอกชาลิ เกิดจากสรวพรมารมีของพระโพธิสัตว์ ได้เล่นหัวมากับภิกษุญาของพระโพธิสัตว์ ได้ สรวพปิกานในฉานของพระโพธิสัตว์ ได้ สรวพพานของพระโพธิสัตว์ บริบูรณ์ด้วย สรวพระณานของพระโพธิสัตว์ ถึงแล้ว ซึ่ง สรวพคุณ เครื่อง นอบน้อม ด้วย กิ ของพระ โพธิสัตว์ ถึงแล้วซึ่งสรวพความชำนาญใน สภาของพระโพธิสัตว์ ได้สรวพอำนาจของ พระโพธิสัตว์ มากจนกว่าสรวพพันทิของพระ โพธิสัตว์ บริบูรณ์ด้วยสรวพภูมิของพระโพธิ

โอม ความนอบน้อมมีแก่พระพุทธเจ้า
โอม ความนอบน้อมมีแก่พระพุทธเจ้า
พระโพธิสัตว์ พระอวยศรววกและพระปรตเยก
พุทธทั้งปวง ผู้ตั้งอยู่เพราะแล้วในโลกธาตุ
อันไม่มีที่สุดอันมิได้วันทั้ง ๑๐ ทิศ ทั้งที่
ล่วงแล้วทั้งที่ยังไม่มาถึงและปรตียัน
ข้าพเจ้าได้ฟังมาอย่างนี้ สมัยหนึ่งพระผู้
มีพระภาค เล็กๆอยู่ในเขตวันอารามของอนาถ
บิณฑาท ในเมืองศรวาสถิ กับหมู่ภิกษุมก
ประมาณหมื่นสองพัน คือ พระชฎาเกณดาชิตย
ผู้มีอายุ* พระอัครวิศิต พระวายุป พระมหา
น้าม พระภททิก พระยโคเทว พระวิมล พระ
สุพาหุ พระปรณ พระควมปภิ พระอรุวิล
วากาศย พระนันทากศย พระคยาภาศย
พระศาวิปุกร พระมหาเมทกถายน พระ
มหากาศย พระมหากาถายน พระกณ

* คำว่า "ผู้มีอายุ" ให้อ่านต่อไป แต่เห็นซ้ำ ๆ ซาก ๆ จึงตัดออกเสีย

พ.ศ. ๒๔๗๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

สัตว์ (พระโพธิสัตว์เหล่านั้น) คือ พระโมศยะ
โพธิสัตว์ ผู้ซึ่งอยู่ในธรรมอันยิ่งใหญ่ พระ
อรณโคตรราชโพธิสัตว์ พระสีเทกโพธิ
สัตว์ พระสีทธารณมคิโพธิสัตว์ พระประศาน
การัศมคิโพธิสัตว์ พระประคิสิวิกปรายค
โพธิสัตว์ พระศกโขทญกโพธิสัตว์ และพระ
มหากรณณันทรโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์สาม
หมื่นสองพันมีผู้เป็นประมุขอย่างนั้น

ไต่ย่นว่าในสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จ
อาศัยเมืองศรวิสาขียะ มีบริษั ๔ ทำสังการ
ทำความเคารพน้อมถ้อยและบูชา คือพวกพระรา
ชา พระราชกุมาร ราชชนนรี ราชมหธำ
มาคย์ ราชบาทมูลิกา กษัตริย์ พราหมณ์
คฤหบดี อำมาตย์บริษัทชาวเมือง ชาวชนบท
อันนโยเกยรณิก ศิรมณ พราหมณ์ ๖๐๐ ปรีวรา
ชก และพระผู้มีพระภาคเป็นผู้นำไต่มาถซึ่งของ
เกี้ยว ของ บริโลก อันเป็นของ ควรวช ฉันทมีรส
อร่อย จีวร บินชยาภค ศยนาสน คลานปรตัย
โภยชัยบริสการ พระผู้มีพระภาคเป็นผู้นำไต่ลาถ
และยศอันเลิศ แต่มีไต่ทรงกิกอยู่ในของเหล่าน
ั้น เหมือนคอกปทุมอันไม่ติดด้วยน้ำ เกียร
ติศัพทาคาของ พระผู้มีพระภาคฟุ้งไปในโลก

ว่า เป็นอรหันต์ สัมมกัสมพุท วิชยารณสม
ยณ สุกคโลกวิคประ บรูชทยมสารถิ ศาสศา
แห่งเทวคา และมนุชยทั้งหลาย พุทธ ภควาน
บริษัณด้วยจักขุทำ พระผู้มีพระภาคพระองค์
นั้นทรงแรงซึ่งโลกนโลกหน้า กัยทั้งเทวคา
มารพรมศรมณพราหมณ์ ทัมฺสัถ์ว ทั้ง เทวคา
มนุชยถึงพรหมแล้วด้วยของคพะยานอยู่ ทรง
แสดง พระธรรมเทศนา งามใน เบื้อง ตน ทำม
กลางและเบื้องปลาย พร้อมด้วยอรณและ
พญชฺษะ ทรงประ ภาศพรหมจริยบริษัณ
บริษัทชาวสะวากสันเขิง

ไต่ย่นว่าในสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคทรง
เข้าสมาธิชื้อพทอลังการพยุทะ ในระวาง
เมื่อพระผู้มีพระภาค ทรงเข้าสมาธิ ชื้อพทอลัง
การพยุทะนั้น ขณะนั้น พระวคัม ชื้อว่า บุรพ
พทธานสมถุคยสังคาสญานาโลกาลังการ ไต่
แลเข้านโยเกยออกจากพระอณณิ อันตั้งอยู่เบื้อง
บนพระเศียรแห่งพระผู้มีพระภาค พระวคัม
นั้นสว่างตลอดขึ้นสู่ทวารสเทวภพทั้งสน เกือน
เทวภพทั้งหลาย นัยไม่ถ้วน มีมหศวรเทวบุคร
เป็นประธาน

ในลำคยนั้นมิอุทานคาถา อันเปล่งออก ซึ่ง

- ๑. คำว่า "ผู้ซึ่งอยู่ในธรรมอันยิ่งใหญ่" นี้ใช้ทุกโพธิสัตว์ ได้คัดออกเหลือไว้แต่แห่งเดียว
- ๒. ผู้ที่ขอไปไม่อยู่เป็นที่

บ. ส. ศาสตรีย และ ส. ลาลิตุล

พฤษภา

แสงสว่างแห่งรัศมีของพระผู้มีพระภาคทั้งนี้
พระศาสดาทรงไต่ถามว่า จิตที่ทรมาน
ด้วยยากให้อยู่ในอำนาจ มีพระมนัสอันพัน
แล้วจากข่วงแห่งมารทั้งหลาย มีพระนคร
พระกรรมไม่เย็นหมั่น บรรลุดังผิวไมกษ
อันสังขไม่มีสิ่งใดขัดข้อง ขอให้ท่านทั้งหลาย
จงประกอบซึ่งพระศากยสังฆมณเฑาะว์กัน ผู้มี
รัศมีคือญาณ ทำลายเสียแล้วซึ่งมก ทำให้
เกิดแสงสว่าง สว่างกระจ่างใส มีเกชอัน
งามวิมลเลิศ พระกายกรรมย์ พระเหตุยก
สงขยอิกเย็น เป็นทั้งแห่งญาณ มีมหาน
ภาพอันบริสุทธิ์ เป็นธรรมเมคควรรู้แจ้งสรรพ
ธรรม เป็นจอมมุนี ท่านทั้งหลายจงพร้อม
กันเข้าถึง ด้วยความ รักที่พระพุทธรูปเจ้า พระ
องค์นั้น เป็นผู้ควรแลดู มีคุณลยธรรม บรร
เทาเสียซึ่งมก รู้แจ้งอภายเครื่องแนะนำต่าง ๆ
มีการยา อันระบิ มีบุญญาอันวัดมิได้ พระ
พุทธรูปเจ้าองค์นั้น เป็นแพทยราชาประทาน
ซึ่งอมฤตยโธษ กล้าในวาท แผลกเสาคณ
หมู่ชั่ว เป็นธรรมพณู ฉลาดในธรรมอรรถ
เป็นนายก เป็นผู้แสดงกอนุตรมรรค
ไฉนว่าเทวบุตรเหล่าศุทธาวาสทั้งหลาย
นั้น เมื่อพระรัศมี แห่งพระพุทธรูปเจ้า ถูกต้อง
แล้ว รัศมีแห่งความสว่างของญาณอันซึ่ง

อยู่ในพุทธานุสมฤก (พุทธานุสสติ) และศา
ดาเช่นตกถ่วงมานันต์เกิดขึ้นใน สงขระบิ
โดยรอบคอบแล้ว ค้างก็ออกจากสมาธิระลึกลัง
พระผู้มีพระภาคพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย ผู้มีอำนาจ
ลั่งล้าซึ่งกลบทั้งหลาย อันเย็น อีกก็ระวักระคำ
นวนณมีได้ และระลึกลังมณฑลขบิวิ
อันประ มวณุกุณ ในพุทธรูปเจ้าทั้ง ธรรมเทศนา
ของพระผู้มีพระภาคพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย
ไฉนว่าในคืนวันนั้น เทวบุตรเหล่าศุทธา
วาสทั้งหลายมากด้วยกัน คือเทวบุตรเหล่า
ศุทธาวาสชื่อว่าประคานตคามิศวรร ชนมเหศวร
ชอนนท ชอนันต ชอนทน ชนมทิก ชอน
ประคานต ชอนประคานตวันเคศวร และเทวบุตร
อื่น ๆ ล้วนมีวรรณะล้วนเป็นเหล่านั้น ได้
ทำวิหารเชตวันทั้งปวงให้สว่างด้วยทิพย์โสภาส
แล้ว พระผู้มีพระภาคเสด็จอยู่ณที่ใด ก็พา
กันเข้าไปยังที่นั้น ครั้นเข้าไปใกล้แล้ว ถวาย
อภิวาทพระบาททั้งคู่ของพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง
อยู่ณส่วนข้างหนึ่ง ครั้นนั่งถวาทส่วนข้าง
หนึ่งแล้ว เทวบุตรเหล่าศุทธาวาสทั้งหลาย
นั้นจึงกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระ
ผู้มีพระภาค มีอยู่ ธรรมปริยายสุครินทชื่อว่า
ลลิตวิสัร ตั้งสมเ้า ซึ่งวิบุลคุณ อันยิ่งใหญ่
เป็น ธรรม ที่ ยัง ถูกสมมูล ของ พระโพธิสัตว์ ให้

บ. ส. ศาสตรี และ ส. สาลิตุล

พฤษภา

เพียรแก้ทุกข์ทั้งปวงที่อยู่ในยานของพระโพธิสัตว์ เพื่อประโยชน์บริเคราะหแก่พระสังฆกรรม เพื่อประโยชน์บริเคราะหแก่วงศ์พระไตรเวศน์ เพื่อประโยชน์ไม่ให่วงศ์พระไตรเวศน์ขาด เพื่อประโยชน์ระงับการย่ำของพระพุทธโคตรอยคอบ พระผู้มีพระภาคทรงเห็นประโยชน์ทั้งกล่าวมานี้ จึงทรงรับอาราธนาแห่ง เทวบุตร เหล่านั้น ด้วย คุณฺณ ภาพ เพราะ ทรงยกพระ กรุดาแก่โลก พรหม ทั้งเทวโลก

ครั้งนั้น ไกยนั้นว่า เมื่อเทวบุตรทั้งหลาย ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาโดย คุณฺณภาพ ก็มีความยินดี มีใจสูง มีใจเย็น ของคน ยืนเที่ยง เกิกปรักโกสมนัส นมัสการพระบาททั้งคู่ของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียร ทำประทักษิณพระผู้มีพระภาค ๓ ครั้ง โปวย รุณณแก่นจันทน์ อนนันทิพย รุณณมิก้า และ มนทารยชยาแล้วหายไปในที่นั้น

ไคยนั้นว่า เมื่อราตรีนั้นล่วงไปแล้ว พระผู้มีพระภาคได้เสด็จเข้าไปในมณฑลมาครพยุหไม่ไผ่ (เชตุวัน?) ครั้นเข้าไปแล้ว ก็ทรงนั่งเห็นธาสสนอันแก่ทั้งไว้ หน้าคณะพระโพธิสัตว์และสังฆคณาภพ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อคืนนี้ เทวบุตร เหล่าศุทธาวาส คือ เทวบุตรชื่อประศานตายา มีศิว มเหศวร นนท (อานนท) สุนท จันทน มหิต ประศานท วินเทศวร และเทวบุตรอื่น ๆ อีกมาก ก็อันตรธานหายไปใน ศุทธาวาสกาล อีกโลกทั้งกล่าวแล้ว ไคยนั้นว่า พระโพธิสัตว์

และพระมหาศรภาพเหล่านั้นได้ประณมอัญชลี ทอทิศที่พระผู้มีพระภาคประทับ แล้วกล่าวว่า กังขาพระองค์ ขออาราธนา ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงแสดงซึ่งปริยายชื่อลลิตวิสูตร นั้น

จะ เย็น เพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ชนมาก เพื่อประโยชน์และสุขแก่เทวโลก และมนุษย์ทั้งหลาย และแก่พระโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ซึ่งอยู่ในธรรมอันยิ่งใหญ่มาแล้วในกาลนี้ สมเ็จพระผู้มีพระภาคจึงทรงรับอาราธนาพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย ผู้ซึ่ง อยู่ใน ธรรม อันยิ่งใหญ่ และ พระมหาศรภาพ ทั้งหลายโดย คุณฺณ ภาพ เพราะทรงยกความกรุณาแก่โลกพรหมทั้งเทวบุตรมนุษย์สุ

ในที่นี้มีคาถาพทชยิกว่า
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อคืนนี้ เราเข้าสู่สมาบัติอันปราศจากกิเลส ใจตั้งอยู่ในวิถรรวมอันงาม จิตนี้มีอารมณ์เย็นหนึ่ง มันคงไม่หวั่นไหว

พ. ศ. ๒๔๙๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

ในขณะนั้นเทวบุตรผู้มีมิตถิอุดุทธี รุ่งเรือง
ด้วยวรรค อนันตม และศรีอันไม่มีมลทิน มี
ความบันเทิงใจ ทำเชาวน์ให้สว่างด้วยศรีแล้ว
มาสู่สำนักแห่งเรา

เทวบุตรเหล่านั้น ชื่อมเหศวร จันทน อธิ
หนัก ประทานทิพาท มหิต สุนันทน ศานต
และเทวบุตรอื่นอีกหลายโกฏิ พวกนั้นชนอัน
เท่าแห่งเรา ทำประภักษณ์แล้วยืนอยู่ข้างหน้า
ประณมมัญชลีด้วยนวมมือทั้งหลาย แสดงความ
เคารพ แล้วขอรับแก่เราว่า ข้าแต่พระผู้
ทั้งจำพระองค์ทั้งหลายอาราธนา ขอพระองค์
จงตรัสทานพิพาทอันเป็นไพบูลย์สูตรสามารถ
กำจัดเสียซึ่งโรค เป็นสูตรอันพระศาสดาทรง
ปวงโคกแล้วแล้วในก่อน เพื่อประโยชน์แก่

โลกทั้งปวง เป็นอัน ครัสระภายมหายาน
อันค้ำย และเป็นอันกำจัดปรีะวาทและมาร ?
ตาม ความปรารถนา ยารมธรรม แห่ง พระโพธิ
สัตว์ณกาลยกัน

เรากรีขะเชิญเทพคณาด้วยอาการ นิ่ง ๆ
เทวบุตรทั้งปวง ทราวยว่า เราขี ก็มี ความ ยินดี
บันเทิงใจพุทิด์ ถึงซึ่งความหรรษา ไพรย
บุญยาลงเป็นอันมาก ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย
ท่านทั้งปวง รงพึงมทานิทาน อันเป็นไพบูลย์สูตร
ของเรานั้น เป็นสูตรอันพระศาสดาทรง
ปวงทั้งล่งลยไปแล้วได้ครัสไว้ เพื่อประโยชน์
เกิดกุลแก่สรรพโลก
อธิยายที่ ๑ ในลิลิตวิสัระ ชื่อว่านิทาน
ปรีวรรค หมกเท่านี้

อธิยาย ๒ สมุตสาทปรีวรรค

(ในอธิยายที่ ๒ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า)
ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย ลลิตวิสัระธรรมปริยาย
สุทรนคเป็นไฉน

ทุก่อน ภิกษุทั้งหลาย ลลิตวิสัระธรรม
ปริยายสุทรนค ก็คือ ความไพบูลย์อันใหญ่
ยิ่งของพระโพธิสัตว์ ผู้สถิตอยู่ในคฤคภพอัน
ประเสริฐ อันบุญอันบุคคลลบลูษาแล้ว ผู้
ปรายคากิโยก อันเทวทานันแสนสฤคิขมเซย

พว้สรวเสริญ ไคอภิกะก ชนสู่ประณิธาน
มิไพบูลญาณเกิดแก่สรรพพุทธรธรรม มีพระ
นิยนา คือ ญาณอันยวิศุทธิไพบูลย์ มีปัญญา
ไพบูลย์อันสูงแล้วด้วยสมฤคิ มติ คติ และ
ธฤคิ ไคยรรูปรมัตถยารมมี คือ ทาน ศีล
ขันติ วิริย ฉาน ปัญญา มหาอุบาย เกาศัลย
ผู้ฉลาดในพรหมยล คือ โมทวิ ภรรณา มุทิกทา
อุเบกขา อันยิ่งใหญ ผู้เห็นหน้าณะเพาะต่อ

บ. ส. ศาสตรี และ ส. สาลิตุล

พฤษภา

มหาอภิญญาแลญาณสันทรคนในสังคณธรรม ถึงพุทธภายิกทั้งปวง ผู้เป็นมหาสารวาท
และอวณธรรม ถึงบอกแห่งความบริบูรณ์ (สัตถวาทผู้ค้ำ) นำไปซึ่งธรรมนาว่าอันแล้ว
ด้วยโพธิ์ขันธ์ (โพธิ์ขันธ์) ธรรม คือ ด้วยสมถุคยุตสถาน สมถิกปรหณ กุทธิยา
สมถุคยุตสถาน (สติปัฏฐาน) สมถิกปรหณ อินทริย พล โพธิ์ขันธ์ มรรค ความฉลาด
(สัมปธาน) กุทธิยา (อิทธิยา) อินทริย ในอุบายที่จะบรรลุถึงยามมีธรรมกัน และบุณย์
พล โพธิ์ขันธ์ (โพธิ์ขันธ์) มรรค (มรรค) ผู้มีอภิปรายในอันจะข้ามจรุโธม ผู้ต้องการ
มีพระกายประคัมไปด้วยลักษณะและอนุพยัญชน ละเพาะในอันจะกำจัดมาน ผู้มีอภิปรายซึ่ง
อันเกิดแก่ขุณยสมภารอันหาประมาณมิได้ ผู้ สรรพปรปรวาท ผู้ซึ่งอยู่ละเพาะแล้วในศิระ
ปวิรรคคาม ที่วนธรรม ผู้กล่าววาจากรรม แห่งสงคราม ผู้กำจัดเสียซึ่งข้าศึก คือ กิเลส
อันไม่มีผิด คือว่าอย่างไร ทำอย่างนั้น มี ผู้ประหาณความกระต้างด้วยวัชร คือ ญาณอัน
พระมนต์อันตรง ไม่โกง ไม่คด ไม่ชักช้อง ประเสริฐ ผู้มีอภิปรายอันสูงชันด้วยไม้ คือ
ปราศจากมาน ความเมา ความรองทอง มหากรรณอันมีโพธิ์จิตเป็นมูล เช่นมหา
ความกลัว และความแคใจ มีจิตเลื่อม ปทุมบุรุษ มโน คือ ความเพียรลัดขังอันรค
ในสรรพสัตว์ อันพระพุทธรูป หนึ่งแสนโกฏิ แล้ว มีโย คือ ความเป็นผู้ฉลาดในอุบาย
นัยไม่วินเข้าไประดังแล้ว อันพระ มีเกรศ คือ โพธิ์ขันธ์ขยาน (โพธิ์ขันธ์ขยาน)
โพธิ์สัตว์ หนึ่งแสนโกฏิ เป็นอันมาก มงคพระ มีโย คือ สมานี เกิดแล้วในสระอันไม่มีมลทิน
พิทกแล้ว ๆ แล้ว ๆ มีพระขันธ์หนึ่งท้าวจักร คือ คณแห่งคุณ มีกลิ่นอันใหญ่หามลทินมิได้
พรหม มเหศวร โลกบาล เทพ นาค ยักษ กังพระจันทร์อันลอยฟ้าปราศจากมลและมานะ
กนจรรพ อสูร ครุฑา กิณร มหาอรรคชาติ มีกลิ่นอันไม่ชักช้องในสยทิก คือ คิลศุคประ-
วากยสิ่งทั้งหลายพลัดพลินยิ่งแล้ว ผู้ฉลาด สาท ผู้เจริญแล้วในโลกด้วยญาณไม่ตก
ในญาณ เครื่องหยังรู้ ละเพาะการเกี้ยวข้องใน เมื่อนด้วยโลกธรรมทั้ง ๘ มีกลิ่นอันหอมยิ่ง
ประเภท และนิเทศแห่งสรรพพห ผู้ใด อันไหลออกด้วยบุณยญาณสมภาร แสกแสง
ละเพาะแล้วซึ่งมานอันไม่ชักส่าย ไม่มีที่สุด ส่องคอกปทุม มีกลิ่นซึ่งร้อยให้เยือกยานวิศุทธิ
ไม่มีที่ขบ เป็นภาชนะเครื่องรองรับ และระลึก สะอาดด้วยรัศมีแห่งพระอาทิตย์ กล่าวคือ

พ.ศ. ๒๔๓๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

ปราศณา และญาณ มีบรมเวท คือ ฤทธิบาท
อันร้ายแล้ว เป็นบรมสัท มีเสย และเชียว
อันคม คือ จุทราวาสกัย มีคาอาคัยแล้วซึ่ง
พรหมวิหาร ๔ มีศีระอันถือเอาพร้อมแล้ว
ด้วยกัมมด้วยสังกะระพัสส ๔ มีกายอันสูงชัน
พร้อมแล้ว โดย ลำคัมมด้วย อัน ครุสรี ปรคตย
สมุคปาท (ปฏิจาสมุคปาท) มีองค์ ๑๒ มี
สรวัยคค คือ วิทยาและญาณต่าง ๆ อันเกิดกัม
วิเศษ เพราะเต็มพร้อมด้วยโพธิ์กัณฐกรรม ๓๗
มีหนานอันแสนภัยด้วยวิโมกข ๓ มีคาอันสวัคคิ
สะอาทด้วยสมรต และวิทรรคณา (สมถวิปัสส-
นา) อยู่แล้วในถ้ำซึกเขา คือ ฉานวิโมกข
สมาธิ และ สมายติ มีคนไม่อันเจริญกแล้ว
ในป่าใกล้ คือการนำไป ซึ่งอธิบาย ๔ มี
กำลังอันยอมรับแล้วด้วยความฝึกหัด ในทศพล
ญาณ และ ไฉวรทศญาณ ปราศจากภัยและ
ชนพองในความเจริญและความพิณาศ มี
กำลังไม่ทศกั ย่ำหมู่คณะ กระทำและเนื้อ
คือเกิดดิ ขรรลัสสหนาท คือกล่าวเสียงถึง
ถึงนัคคา เป็นมหาขรรษทินกรผู้กระทำแสง
สว่างแก่คณะทั้งห้อยคือเกิดดิด้วยรัศมีเครื่อง
สว่าง คือ ญาณ อันมีวิมุกคิและ ฉาน เป็น
มณฑล มีกำลังและความเพียรอันเสย
ซึ่งสิ่งทกระทำให้มกย อันเป็นชั้นแห่งมกมล

อันการคืออวิชชา โสภณด้วยเดชแห่งบุณย์
ในเทวคาและมนุษย์ทั้งหลาย ผู้เป็นไปตาม
ซึ่งทวปเป็นมหาขรรษเสมอกับพระจันทร์ อัน
เป็นไปตามทวป คือ ขมยิท ๔ หากกัณฆาง
แรม เต็มด้วยกัณฆางชัน แลดูให้ด้วยความ
เยื่อมใจ และความรัก ไม่ขาดกัณฆาอันทวีย
ประคัมด้วยเทวคาและหมู่ดาว ทั้งแสน มี
ฉานวิโมกขและญาณเป็นมณฑล มีรัศมีคือ
โพธิ์กัณฐ ทำกอกกมุท คือ หมู่มนุษย์ที่หา
บุญญามีได้ ให้เบิกบาน คือครุสรีมาคามพร้อม
แล้วด้วยรัตน คือ สप्तโพธิ์กัณฐะ มีประโยชน์
แห่งจิตอันเสมอในสรวัยคค มีบุญญาไมซึก
ซึ่ง มีพรตและกระษะ คือ ทศกัณฐกรรม ๒ ผู้
เกิดแล้วในตระกูลอันเป็นวงศ์กุลของจักรพรรดิ
ผู้มีรัตนจักรคือธรรมอันประเสริฐแห่งธรรมราช
ให้เป็นไปทั่วแล้วโดยไมซึกซึ่ง ขมยิบรรณด้วย
รัตน คือ ประคัมสมุคปาทอันลึก บุคคลที่ยัง
ถึงยาก ไม่กล่าวถึงซึ่งฝั่ง คือ ญาณ และ ศีล
มีอารมัก อันไพบลย และ กว้างขวาง อันบุคคล
ฟังแล้วไม่อัม มีคาทั้งห้องคอกขมยิใหญ่
มีบุญญาอันไพบลย ทรงไว้ซึ่ง ของ ประเสริฐ
เพียงกับมหาสมุทร ผู้มีจิตเสมอกับย นิน น้า
ไฟ ๓ มีกำลังแข็งแรงไม่ทวนไหวเหมือน
เขาเมรุ ผู้ปราศจากปฏิกันในอันนาคาม มี

บ. ส. ศาสตรวิ และ ส. สาสิตล

พฤษภ

บุญญาอันกว้างขวาง วิมลไพศาล อันใคร
จะชมเชยไม่ไ้ถึงพันอาภาค ผู้มีอัธยาศัย
บริสุทธิ มีทานอันให้ค้แล้ว มีบุรพโยค อัน
ทำค้แล้ว มีอธิการอันทำค้แล้ว มีสัคัยการ
อันให้แล้ว มีมูลแห่งกุศล อันแสงทวารอย
แล้ว มีวาสนาอันอภรมาแล้ว มีกุศลมูล
ทั้งปวง อันแสงทวารแล้ว มีผลเครื่องไหล
ออกแห่งสรรพกุศลมูล อันนำขันธ์มาพร้อมแล้ว
ในกัลป์ทั้งหลาย ๗ อสงไขย มีสัปปพิ
ทาน เสพย์ซึ่งบุญกรวิยาพิสสุททำ มีสุริย
กัวยกาย ๓ กัวยวาจา ๔ กัวยใจ ๓ เสพย์
ทานฉัตตกุศลกรมมยล เสพย์ซึ่งสัมมัย
ประโยค (สัมมาประโยค) อันมาตามพร้อม
แล้วกัวยองค์ ๔๐ มีประณิธานอันมาตาม
พร้อมแล้วกัวยองค์ ๔๐ อันทั้งไว้แล้วประณิธิ
อัธยาศัยอันมาตามพร้อมแล้วกัวยองค์ ๔๐ มี
สัมมัยกัวยโมกษ (สัมมาวิโมกษ) มาตาม
พร้อมแล้วกัวยองค์ ๔๐ อันให้ค้แล้ว มี
สัมมัยกัวยมุกติ มาตามพร้อมแล้วกัวยองค์ ๔๐
มีอันเป็นไปตามใน ทมอันแสนโกฏี แห่งพระพุท
ธสัปป ให้ทานในทมนแสนโกฏีแห่งพระพุท
ธาสัปป มีอธิการอันกรทำแล้วในสามร้อย
โกฏีทั้งแห่งพระปรกัเยกพุทธ ผู้ยังสัตว์ทั้ง
หลายเป็น อปรโมย อสงไขยให้ถึง ฉะเพาะแล้ว

ซึ่ง สวรรค์และนิพพาน ผู้ใครซึ่งการทสรุ
อนุทครสัมมาสัมโพธิญาณ ผู้เ็นองฉะเพาะ
แล้วกัวยชาติเกียว ผู้จิกรากชาติกันแล้ว
และค้งอยู่ในภพอันประเสริฐ คือ ภูมิค เป็น
เทวบุตรสูงสุกซอ เควคเกตุ อันหมู่เทวาททั้ง
ปวงบูชาอยู่ เทวบุตรนั้น มีการสัคัยแห่งวิคมี
อันนับไม่ไ้ เมื่อขติแล้วมายังเกิดในมนุษย์-
โลก ไม่ซ้ำกัจะไ้ใครทสรุอนุทครสัมมาสัม-
โพธิญาณ

เมื่อ พระโพธิสัตว์เข้าไปสยภายในวิมาน อัน
ค้งอยู่แล้วณพนสามทมนสองพน ประกัยกัวย
ทนายรตน ประตุ เสาเขื่อน ทนต่าง เรือนยอก
และพนปราสาท เกียรทนายกัวยฉัตตอวชิระชชาย
ซ้าย พรวนแก้ว และเพดาน อันยกขึ้นแล้ว
ทนายกัวยเครื่องลาด คือ ทอดมณฑาร น้อยใหญ่
ระเบ็งเซ้งแซ่ กัวยเพลงชัย แห่งนางอัยสร ทมน
แสนโกฏี ประกัยกัวยศาสตรทันพฤกษอันมี คือ
จำปา ย่า แคล้อย ทองหลวง จินอัยวิกิใหญ่
อโศก นยโครธ มะพลัย และกรณณิการ
ปกคลุมกัวยค้ายาของ ประกัยกัวยหม้อใหญ่
เต็มกัวยน้ำ ประกัยกัวยหม้อพื้นอันเสมอ พัง
ไปกัวยคอกมลิวัน ร้อยเป็นระเบียงค้งกัวย
อันทมนแสนโกฏีแห่งเทวาท มุงนัยนาคาแลแล้ว
แลแล้ว เป็นสถานทมนเครื่องค้งค้งเกิด คือ

พ. ศ. ๒๕๓๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

กำลังแห่งความใคร่ในกามด้วยเพลงขับ คือ สรรพสัตว์ จงระลึกลังพระพุทธรูปเจ้าทั้งหมื่น ที่
ธรรมอันยิ่งใหญ่ ไพบูลย์ เป็น สถานที่ คนบูชาแล้วในอศักดิ์ นั้ถึงเวลาแล้ว อย่าเพิก
พร้อมไม่ขาดด้วยน้ำ ซึ่งโกรธ ประทิม มาน
ความเมา ความของทอง เป็น สถานที่ให้

เกิดวิบัติ ปราสาทปราโมทย์ โอศติปถและ ผู้ปราศจากอสุติ เพราะ เทวคา อสุร นาค ยักษ์
สมฤทธิอันวิบุล เมื่อพระโพธิสัตว์เข้าไปสยบ และคนสรรพ เป็นอันมากทั้งคาคาอยู่อยู่แล้ว

ในสภา เป็นที่กล่าวธรรมพิเศษ อันเป็นไปแล้ว ถึงจะ نرمยอยู่ตลอดพันกัลป์ก็ ไม่มีความ
ด้วยเสียงนิรนาท แห่ง คุรยสังคิก ทั้ง แยกหมื่น อัม เหมอนสมุทร อันไม่อมด้วยน้ำ สาธุ

นั้นแล้ว มีกาลาเครื่องทักเตือนเหล่านั้น อัน ขอให้ท่านผู้ อัมด้วยปัญญา จงยัง ประชุมชนผู้
เปล่งออกด้วย กรรโมปัย อันงามในก่อนว่า กระหายอยู่นานแล้วให้ อัม

ท่านผู้สัมผัสขุณยอันไพบูลย์ จงระลึกลัง ท่านผู้มียศอันใคร่เคียนไม่ได้ ผู้ยินดี
สมฤทธิ มติ คติ อันกระทำแสงสว่าง คือ แล้วในธรรม ไม่ยินดีในกามอยู่แล้วก็จริงแล

ขัณฺฑาไม่มที่สุก ท่านผู้มีอศุตพล และวิบุล แต่ท่านผู้ยินดีคำอันหามลทินมิได้ ก็จงอนุ-
วิจารณ์ จงระลึกลังคำพยากรณ์ของพระทักขิณ ครวาท์แก่โลก พรหมทั้งเทวกา

ท่านผู้มีมนัสปราศจากมลทินเต็มที ท่าน สัตว์ทั้งหลาย ผู้ประกอบด้วยปรีเวททุกซ์
ผู้มีจิตงามวิมล สะอาดเหมือนสายฟ้าในไตร ได้พึงธรรมแห่งท่านแล้ว ก็ไม่อ้อม ก็จริงอยู่แล

ทิพ จงระลึกลังโทษ คือ ความเมาที่ระงับแล้ว แต่ที่ จงดูแลสัตว์ อันทั้ง อยู่ในอวยบ อันอยู่ใน
เพราะละไทรมลทิน อารักขาของท่านด้วย

ท่าน จงระลึกลัง สมรณ คีล พรท ท่านผู้มีจักขุอันผ่องใส ได้เห็นพระพุทธร-
กษามา ทม วิรชพล ฉนวน ขัณฺฑา อัน เจ้าทั้งหลายในโลกทั่วสยิทิก และพึงธรรม
เป็น ของ กระกูล ๆ ได้เสพยา มาตลอด หมีน อยู่แล้วก็จริงอยู่แล แต่ที่จงจำแนกแจกธรรม
(โกฏฐิ) ถลป อันประเสริฐขึ้นในโลกด้วย

ท่านผู้มีอนันตเกียรติ เมื่อกรุณาแก่ ท่านผู้มีศีล ฤทธิพิภพยอมงามยิ่งด้วย

บ. ส. ศาสตรี้ และ ส. สาลิตุล

พฤษภ

บุญยสิริของท่านก็จริงอยู่ แต่ท่านผู้มีใจ
กรุณา ก็จึงยังฝนให้ตกในชมพูทวีปด้วย

เทวคา พวกรูปอาศุณย์ไม่ถ้วน เหล่าใด ที่
ล่วงพ้นกามอาศุณแล้ว เทวคาทั้งช่วงเหล่านั้น
ย่อมยินดียิ่ง ท่านจึงสัมผัสสโธอิฏฐาณอันมี
ความสำเร็จเป็นพร

ท่านผู้เป็นนาคะ คนที่มีกรรมเป็นมาร
อย่างยิ่ง ท่านก็กำจัดแล้ว เกียรติชั่วอัน
ท่านทิ้งชนะแล้ว นั้นเป็นโพธิกาล ท่านอย่า
เพิกเฉยเสีย โดยคิดว่าใครจะถึงได้ทั้งหมด
ท่านผู้วิรู ท่านจงกระทำให้เหมือนเมฆ
ยังฝนอมฤตให้ตกในโลก อันเพลิง คือ เกศ
เผาแล้ว จงบรรเทาเกศเหล่านั้นอันเป็นทุ
มรุกันการ

ท่านผู้ฉลาดในทางแพทย์ ผู้เป็นแพทย์
จริง ๆ ผู้มีสัจย์ ท่านจึงรับสถาปนาผู้กระสย
กระส่ายมานานไว้ในนิรพาสสุข ด้วยประกอบ
ยา คือ วิโมกขสาม
เกียรติทั้งหลายยังไม่ไต่ย็นสัณฑาท ก็
ไม่มีความสะกั พากันแปลงสังคาลนาค ท่าน
จึงแปลงพุทธสัณฑาท ทำให้สุนัขจึงรอก คือ
เกียรติอันให้สะกั

ท่านผู้มีประทับ คือ ขัณฺฑิยาอยู่ในมือ ผู้
อุทัยขึ้นในแผ่นดินอันเกลี้ยงเกลา ด้วยกำลัง
แห่งพลและวิชัย จึงยกแผ่นดินด้วยฝ่าพระหัตถ์
อันประเสริฐ ชะนะเสียดซึ่งมาร
ท้าวโลกบาล ๔ ผู้จะให้ข้าทร ท้าวศักร
และพรหม ทลายนหุตซึ่งจะรองรับเวลาท่านเกิด
ก็คอยรออยู่แล้ว

ท่านผู้มียศยิ่ง ผู้มีมคฺติ ท่านอยู่ใน
ตระกูลใด จึงระงับการประพฤติกของพระ
โพธิสัตว์ได้ ก็จงเลือกตระกูลนั้น อันเป็นของ
คนทั้งหลายที่มีตระกูลล้ำตระกูล อันมีชื่อว่า
รัตนตระกูล

ท่านผู้มีสวี่ ผู้มีขัณฺฑิยาอันปราศจากมลทิน
แก้วมณี (คือธรรม) จะตั้งมั่นคงในภาชนะ
คือชมพูทวีปใด ขอให้ท่านทำฝนแก้วมณีให้
ตกลงในภาชนะนั้น

คาถาอันเปล่ง ออกตามเสียงสังคีต มีประ
การเป็นอันมากอย่างนี้ ย่อมเกื้อหนุนพระโพ
ธิสัตว์ผู้มีพระทัยกรุณาว่า เวลาอันเป็นเวลาเช่น
ว่าแล้ว ท่านอย่าเพิกเฉยเสียเลย ดังนี้
อธิบายที่ ๒ ชื่อว่า สมุทสาหรืวรรค ใน
ศรัทธิลิวิสูตร หมกเพ็ญน.

พ. ศ. ๒๔๓๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

อชัฏย ๓ กุลปริศนุทธิปริวรรต

กระนั้นและ กุก่อนณิกษุทั้งหลาย พระอาการอย่างนั้น ผู้นั้นจะบริบูรณ์ด้วยมหาบุรุษ
โพธิสัตว์เจ้าอนเวลาธรรมตกเคื่อนแล้ว จึง ลักษณะ ๓๒ ประการ ผู้ที่บริบูรณ์ด้วยลักษณะ
เสกหรือออกจากวิมานเสกขึ้นมหาปราสาทชื่อว่า ๓๒ ประการนั้นจะมีแค่ ๒ อย่าง ไม่เป็น ๓
อชัฏย โมกข ซึ่งเป็นที่ธรรมเทศนาแก่เหล่า คือ ถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
เทวราชันยิก ครั้นเสกขึ้นแล้วก็ประทับ บริบูรณ์ด้วย
นั่งเหนือสิงห์สามชื่อว่า สุธรรม ครั้นนั้น
พวกเทวบุตรทูลขอพอกับพระโพธิสัตว์ทั้งอยู่ใน
ขานเสมอกับพระโพธิสัตว์ ก็พากันขึ้นสู่ปราสาท
นั้น พวกพระโพธิสัตว์และเทวบุตรอันอยู่ใน พระราชาจักรพรรดิ ประกอบด้วยจักรรัตน
๑๐ ทิศ ซึ่งมีความประพุกิเสมอกับพระโพธิ มีภาวเช่นไร คือ เมื่อราชกษัตริย์ได้มูรธา
สัตว์ก็พากันขึ้นสู่ปราสาทนั้น แล้วนั่งลงสิงห์ กิเษกแล้ว ทรงสนทนพระเคียรสมทาน
หาสนของตน ๆ ตามสมควร ไม่มีคณธนาง อุโบสถในทิศใด ๑๕ นั้นเทียบ แล้วเสกขึ้น
อชัฏย ไม่มีเทวบุตรสามัญ มีแต่ยววิราช บริบูรณ์ปราสาท แวดล้อมด้วยนางนักษัตร
ที่มีอชัฏยเสมอกัน รวมยววิราช ๖๘๐, จักรรัตน อันเป็นทิพย์ก็จะปรากฏขึ้นในทิศยว
๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ จักรรัตนอันเป็นทิพย์แห่งราชกษัตริย์ผู้ได้มูรธา
อุโบสถแล้วนั้น มีกาฬพินทั้งมั่งคั่งมั่งคั่ง มีสิ
กิงส์ทอง สำเร็จแล้วด้วยกรรม เห็นผลออก

กุก่อนณิกษุทั้งหลาย พระโพธิสัตว์ก็ลง ภายใต้มงคตที่สูง ๗ ขั้วลำตาละ เราได้ยิน
สู่ครุภีมารคาโดยล่วงเวลาอีก ๑๒ ปี มาว่า เมื่อพระราชกษัตริย์มูรธาภิเษกพระ
ครั้งนั้น เทวบุตรเหล่าคฤหาสน์จึงมาสู่ องค์ใด ทรงสนทน พระเคียร แล้ว ทรงสนทนา
ชมพุกัป ยังเพคะอันเป็นทิพย์ให้อันครธานหาย
กลาย เพคะ เป็นพรหมณ์ สอน เวทให้ พวก
พรหมณ์ทั้งหลายว่า ผู้ใดลงสู่ครุภีมารคา
อุโบสถในทิศใด ๑๕ นั้น แล้วเสกขึ้นเบื้องบน

๐ ในจิตตาคติสูตร ที่นิภาษ มีความเชื่อมตรงนี้ว่า “เมื่อพระราชกษัตริย์มูรธาภิเษกเห็นจักรรัตนปรากฏขึ้น
จึงทรงพระดำริว่า” แล้วเข้าต่อความคฤหาสน์มา

ย. ส. ศาสตรีย์ และ ส. สาลิตุล

พฤษภา

ปราสาท แวกล้อมด้วยนางนักษัตร และมี
จักรรัตน อันเป็นทิพย์ ปรางค์ ขัน ทาง ทิศตะวันออก
ออก พระราชาองค์นั้นเป็นจักรพรรดิ เรา
เป็นพระราชาจักรพรรดิกระมัง จะทกลอง
จักรรัตนอันเป็นทิพย์ แล้วพระราชกษัตริย์
มูรธาภิเษก จึ่งทรงทำผ้าอุทตราสงค์เฉียงซ้าย
ข้างหนึ่งแล้ว ประทับฐานพระชามณฑล
ข้างขวาตงเห็นแผ่นดินแล้ว ทรงปรารภนา
และร้องขอจักรรัตน โดย พระหัตถ์ เบื้องขวาว่า
จักรรัตน อัน เป็น ทิพย์ ผู้ เจริญ ใจ หมั่นไปโดย
ธรรม อย่าหมั่นไปโดยอธรรม

ครั้นนั้นจักรรัตนอันเป็นทิพย์นั้น เมื่อราชา
กษัตริย์มูรธาภิเษกให้เข็นไปแล้ว ก็แล่นไป
ทางทิศบูรพา โดยทางอากาศ ด้วยฤทธิ์ ของ คน
พระราชจักรพรรดิ พร้อมด้วยพลนิกาย มโหรี
๔ ก็ตามจักรไป จักรรัตนอันเป็นทิพย์ไป
หยุดอยู่ในประเทศแห่งแผ่นดินใด ราชนกษัตริย์
มูรธาภิเษกพร้อมด้วยพลนิกาย ๔ เหล่าก็สำ-
เริงจาตัยในประเทศนั้น ครั้นนั้น พระราชา
ทั้งหลาย เหล่าหนึ่ง เหล่าใด ปกครอง มณฑล
ทางทิศบูรพา พระราชาเหล่านั้นก็ถือภาชนะ
เงินอันเต็มด้วยจวณทอง หรือธอภาชนะทอง
อันเต็มด้วยจวณเงิน ไปค้อนรับ พระราชาจักร
พรรดิว่า เชิญเถิดเทพเจ้า เทพเจ้ามากแล้ว

นัราชสมบัติของเทพเจ้า มั่งคั่งแพร่หลาย
เกษมมีอาหารทิพย์ เป็นที่นรมย์ อาภรณ์
ด้วยคนมาก ขอเทพเจ้าจงรับราชสมบัติของ
พระองค์อันทรงชนะแล้ว มาถึงพระองค์แล้ว
เมื่อพระราชทั้งหลายถวายบุคลทั้งนี้ พระ
ราชกษัตริย์มูรธาภิเษกนั้น จึ่งทศกัณฐ์พระ
ราชาทั้งหลายผู้ครองมณฑลเหล่านั้นว่า ท่าน
ผู้เจริญทั้งหลายจงเสวยราชสมบัติของตนโดย
ธรรมเถิด นั้นนะ ท่านผู้เจริญทั้งหลายอย่ามา
สัควิมชีวิต อย่าถือเอาของที่เขาไม่ให้ อย่า
ประพฤติกิเลสในทางทั้งหลาย อย่ากล่าวคำเท็จ
อย่าให้อธรรมเกิดขึ้นในแคว้นของเรา อย่า
พอใจในประพฤกอธรรม

ไฉนว่า ราชนกษัตริย์มูรธาภิเษกที่ชนะ
ทิศบูรพาอย่างนี้ ครั้นจักรรัตนชนะทิศบูรพา
แล้วก็ถึง ไปสู่สมุทรทางทิศบูรพา ข้ามสมุทร
ทางบูรพา ครั้นข้ามแล้วก็ไปยังทิศทักษิณ
โดยทางเวทด้วยฤทธิ์ของตน พระราชา
จักรพรรดิพร้อมด้วยพลนิกายก็ตามไปชนะทิศ
ทักษิณก็กล่าวแล้วในก่อน แล้วชนะทิศ
ปัจฉิมและทิศอุดรเหมือนชนะทิศทักษิณทิศ เมื่อ
ชนะทิศอุดรแล้วจักรรัตนก็ไปยังสู่สมุทรข้าง
ทิศอุดร เมื่อหยั่งลงแล้วข้ามสมุทรทิศอุดร
นั้นข้ามแล้วก็มาสู่ราชธานีโดยทางเวทด้วย

พ.ศ. ๒๔๘๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

ฤทธิของตนแล้วตั้งสวप्เนลาที่ประกอยกัวย
เมือง ราชกษัตริย์มรธาภิณฑที่ประกอยกัวย
จักรพรรดิเห็นปานนั้น

พระราชจักรพรรดิ ประกอยกัวยข้างแก้ว
เช่นไร

ข้างแก้วใดเกิดขึ้นแล้วราชกษัตริย์มร
ธาภิณฑในโลกนเหมือนอย่าง ทักกล่าวมาแล้ว
ในจักรพรรดิ

ข้างแก้วนั้นชาวล้วนประกอยฐานกัวยกัวย
องค์ ๑ มีองค์กลางคัวยกัวยกัวย มีคัวย
ฐานกัวยกัวย ปกคลุมกัวยกัวยกัวย มีฤทธิ
ไปไ้ในอากาศ มีอากาศรวนเร้งโดยปก
พระราชข้างนี้ มีนามว่าโพธิ

ถ้าราชกษัตริย์มรธาภิณฑมีพระประสงค
จะทกลองข้างแก้วนั้นเมื่อใด เมื่อนั้นก็เสก
ขึ้น ทรง ข้าง แก้ว นั้นใน เวลา พระอาทิตย์ ขึ้น
เสกเทยวไปทั่วแผ่นดินใหญ่อันมีมหาสมุทร
เป็นค มีมหาสมุทรเป็นที่สุด โดยรอบแล้ว
เสกจักกลบยักราชธานี เสวยอาหารเข้า พระ
ราชจักรพรรดิ ประกอยกัวย ข้างแก้ว มีสภาวะ
อย่างนั้น

พระราชจักรพรรดิ ประกอย กัวย มาแก้ว
เช่นไร

มาแก้ว ย่อมเกิดขึ้นแก่ ราชกษัตริย์มรธา

ภิณฑที่ทักกล่าวมาก่อนแล้ว มาแก้วนั้นตัว
เป็นลันล คัวยกัวย ๑๑ เหมือนหยาดน้ำชุ่มกระพ่าย
มีหน้าเป็นสง่า คุยฐานกัวยกัวย มีเครื่อง

ประกอยแล้วกัวยกัวย ปกคลุมกัวยกัวยกัวยของ
มีฤทธิไปไ้ในอากาศ มีปกคัวยกัวย พระยา
มานชอ พลาหก กัวยกัวยกัวยมรธาภิณฑ
ใครจะทกลองมาแก้วนั้นเมื่อใด เมื่อนั้นก็เสก
ขึ้นสู่มาแก้วในเวลาพระอาทิตย์ขึ้น เสกเทยว

ไปทั่วแผ่นดินใหญ่อันมีมหาสมุทรเป็นค มี
มหาสมุทรเป็นที่สุด โดยรอบแล้วเสกจักกลบ
ยักราชธานี เสวยอาหารเวลาเช้า พระราช
จักรพรรดิประกอยกัวยมาแก้วเห็นปานนั้น

พระราชจักรพรรดิ ประกอยกัวย แก้วมณี
เช่นไร

แก้วมณี ย่อม เกิด แก่ ราช กษัตริย์มรธา
ภิณฑ ที่ทักกล่าวแล้วในก่อน แก้วมณีนั้น
เป็นนิลไพฑูริย์บริศุทธ แดกเหลลขม มีกร
จักเกลดสำเร็จแล้วกัวยกัวย ไ้ยินว่า ภาย
ใน เมืองทั้งสันยอสมสว่างรุ่งเรืองกัวยกัวยกัวยแห่งแก้ว
มณีนั้น กัวยกัวยกัวยมรธาภิณฑที่ประสงค
จะใคร่ทกลองแก้วมณีนั้นเมื่อใด เมื่อนั้นก็

ยกแก้วมณีขึ้นที่ปลายของในเวลาเที่ยงคืน อัน
ประกอยกัวยมณีและหมอก แล้วเสกไปสู่
อุทธาน เพื่อทกพระเนตรภาคนอนงาม

บ. ส. ศาสตรียุค และ ส. สาลิตุล

พฤษภา

ไต่ขึ้นว่า พลกายทั้งปวงโดยที่รอยโยชน์หนึ่ง
ข้อมสวาง รุ่งเรือง ค้วยรักมีแห่ง แก้วมณีนัน
ไต่ขึ้นว่ามนุษย์พวกใดข้อมอยู่ในแดนแห่งแก้ว
มณีนัน ชนพวกนั้นแสงแก้วมณีทำให้สว่าง

พุกาปราชัยกันไต่ เห็นกันไต่ มีหน้าตาเบิก
บานกระทำการงาน แลร้านตลาด สำคัญคึก
ว่าพระอาทิตย์ขึ้นในเวลากลางวัน พระราชา
จักรพรรดิประกอบกับมณีนันเห็นปานดังนี้

พระราชจักรพรรดิ ประกอบกับยศบรรดาศักดิ์
เช่นไร

สัทธิรัตนข้อมเกิดขึ้นแก่ราชกษัตริย์มูรธา
ภิกษุคึกกล่าวแล้วในก่อน สัทธิรัตนเป็น
กษัตริย์เช่นเดียวกัน ไม่สูงนัก ไม่ตํานัก ไม่
อ้วนนัก ไม่ผอมนัก ไม่ขาวนัก ไม่ดำนัก
มีรูปร่าง น่ารักใจชนตา ชมชื่นทั้งปวงแห่ง
สัทธิรัตนหอมเหมือนแก่นจันทร์ กลิ่นปากหอม
เหมือนดอกกุหลาบ มีสัมผัสนุ่มนวล เวลาหนาว
สัมผัสสัทธิรัตนของนางอุ่น เวลาร้อนสัมผัส
สัทธิรัตนเย็น สัทธิรัตนนั้นไม่ละทิ้งพระเจ้ากร
พรรดิไปเท่าความยินดีในขุขันธ์นั้นแท้คึก จะ
ข้อมกล่าวไปไปถึงจะประพาศถึงด้วยกาย พระ
ราชาจักรพรรดิประกอบกับ สัทธิรัตน เห็นปาน
ดังนี้

พระราชจักรพรรดิประกอบกับคฤหบดี

แก้วเช่นไร

คฤหบดีแก้วข้อมเกิดขึ้นแก่ราชกษัตริย์
มูรธาภิกษุคึกกล่าวแล้วในก่อน คฤหบดี
แก้วนั้นเป็นข้อมจิตตลาคามีบุญญา คาทิพย์ข้อม
แลเห็น ชุมทรัพย์ อันมีเจ้าของ และหาเจ้าของ
มิได้ค้วยคาทิพย์ในบริเวณรอยโยชน์ ๑ ทรัพย์
ใดไม่มีเจ้าของ ก็เอาทรัพย์นั้นมาทำ กระดิก
ของพระราชจักรพรรดิ พระราชาจักรพรรดิ
ประกอบกับคฤหบดีรัตนเห็นปานดังนี้

พระราชจักรพรรดิประกอบกับปรีดาภก

แก้วเช่นไร

ปรีดาภกรัตนข้อมเกิดขึ้นแก่ราชกษัตริย์
มูรธาภิกษุคึกกล่าวแล้วในก่อน ปรีดาภก
รัตนนั้นเป็นข้อมจิตตลาคามีบุญญา พอพระ
ราชาจักรพรรดิทรงพระดำริถึงก็เสนาทิภกิจ
พระราชจักรพรรดิประกอบกับปรีดาภก เห็น
ปานดังนี้

พระเจ้าจักรพรรดิประกอบกับรัตน๗เหล่า
นี้ พระเจ้าจักรพรรดิจะมีโอรสพันองค์ ล้วน
แก้วกล้าสามารถ มีรูปร่างย้ายเสียซึ่งเสนา
แห่งพระราชอาณัน พระราชาจักรพรรดินั้นจะ
ชนะเลิศซึ่งมหาปญ์พิน อันมีมหาสมุทรเป็น
ที่สุด ไม่มีทิศใดเคลื่อนหนามชนะโดยไม่ใช่
อาชญาและคัสตรา ถ้าว่าพระราชจักรพรรดิ

พ. ศ. ๒๔๗๐

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

นั้นจะออกจากเรือนบรรพชาเป็นผู้ไม่มีเรือน ก็
ระคายเสียซึ่งฉันทราค เป็นผู้แนะนำ เป็นเทพ
เอก เป็นคัสคาแห่งเทวคาและมนุษย์ทั้งหลาย

แม่เทวบุตรทั้งหลายอัน ๆ ก็มาสู่ชมพวปี
บอกแก่ พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย เหมือนกัน
นั้นว่า ท่านผู้รับทูลทั้งหลายจงสละเขตต์
ของพระพุทธเจ้า ทั้งแก่นไปอีก ๑๒ ปี พระ
โพธิสัตว์จะลงสู่ศรัทรมารกา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ไก่ยืนว่าในสมัยนั้น
มีพระปัจเจกพุทธองค์หนึ่งอยู่ทูลเขาโคพังคุล
ยวิวรรตน์ ในมหานครราชคฤห์ พระผู้เป็นเจ้า
ไต่ยืนเสียนั้นแล้ว จึงไปสู่เขาสีเหมือนโคลน
เกาะขึ้นสู่อากาศสูง ๗ ขั้วลำตาล เข้าสู่
เทโธธาตสมายติ แล้วก็ขันธ์อปรินิพพานทั้งไฟ
กัมย ก็ เสมหะ เอน กระกุก เอนและเลือก
ของพระผู้เป็นเจ้าทั้งสิ้น ก็ถึงซึ่งข้อยขยไป
ด้วยไฟ เหลือแต่ศรัทธาอันบริสุทธิตกลงมายัง
พื้นดิน เรียกว่า ฤษยบท (ที่ไปแห่งฤษ) จน
ทุกวันนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ใช้แต่เท่านั้น ไก่ยืน
ว่าในสมัยนั้นมีพระปัจเจกพุทธ ๕๐๐ อาศัยอยู่
ในป่าฤษยบท มฤคทวา พระปัจเจกพุทธ
เหล่านั้นไต่ยืนเสียนแห่งเทวคาทั้งหลาย ก็
เกาะขึ้นสู่อากาศสูง ๗ ขั้วลำตาล เข้าสู่

เทโธธาตสมายติแล้วก็ขันธ์อปรินิพพานทั้งไฟ
กัมย ก็ เสมหะ เอน กระกุก เอน และ
เลือกของ พระปัจเจกพุทธทั้งหลายทั้งปวงถึง
ซึ่งข้อยขยไปด้วยไฟ ยังเหลือแต่ศรัทธา
บริสุทธิตกลงยังพื้นดิน ที่นั้นเรียกว่า ทก
แห่งฤษยบททั้งหลาย เพราะเหตุนี้ จึงเรียกว่า
ฤษยบทแก่นนั้นมา อนึ่ง เนื้อทั้งหลายที่ไต่อยู่กับ
ท่านย่อมอาศัยอยู่ที่ป่าฤษยบท ก่อนนั้นมา ที่ให้
อภัยแก่เอนนั้นจึงมีชื่อว่า มฤคทวา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กระนั้นและพระโพธิ
สัตว์ เมื่อเสด็จประทับในภพอันประเสริฐข้อ
ว่าคัมยิก ไก่ทรงเลือกฐานอันผู้มียศใหญ่จึง
เลือก ๔ อย่าง เลือกฐาน ๔ อย่างนั้น
เป็นอันใด ? คือ เลือกเวลาอย่าง ๑ เลือก
ทิวปอย่าง ๑ เลือกประเทศอย่าง ๑ เลือก
ตระกูลอย่าง ๑

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มีเหตุอะไรพระโพธิ
สัตว์จึงเลือกเวลา พระโพธิสัตว์ย่อมไม่ลงสู่
ศรัทรมารกาในโลกอันเป็นไปในเบื้องต้น และ
สมัยเวลาที่สัตว์โลกฉิบหาย ต่อเวลาใด
โลกฉิบหายซึ่งอยู่ด้วยอากาศอันคัมย รัชชากิ
รยรัชชรา รยรัชชยาริ รยรัชชวณะ เวลา
นั้นและพระโพธิสัตว์จึงจะลงสู่ศรัทรมารกา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มีเหตุอะไรพระ

บ. ส. ศาสตรี และ ส. สาลิตุล

พฤษภ

โพธิ์สัตว์จึงเลือกทวีป พระโพธิ์สัตว์ทั้งหลาย
ย่อมไม่เกิดในชั้นจันตะประเทศทั้งหลาย ไม่เกิด
ในปรวิเวททวีป ไม่ยังเกิดในอปรโคทานัย
ทวีป ไม่เกิดในอุทกกรทวีป ย่อมเกิดใน
ชมพูทวีปเท่านั้น

ก่อนนภิกขทั้งหลาย มีเหตุอะไร พระ
โพธิ์สัตว์จึงเลือกประเทศ พระโพธิ์สัตว์
ทั้งหลายย่อมไม่เกิดในชั้นจันตะชนบททั้งหลายที่
หม่นม่น มีคายอก เซอะ ทุหนวกและโย
ไม่สามารจะหยาบวิธสาธิต ย่อมเกิดแต่
ในชนบททั้งหลายที่เย็นท่ามกลางเท่านั้น

ก่อนนภิกขทั้งหลาย มีเหตุอะไร พระ
โพธิ์สัตว์จึงเลือกตระกูล พระโพธิ์สัตว์
ทั้งหลายย่อมไม่เกิดในตระกูลต่ำ ตระกูล
รณชาติา ตระกูลช่างเล็ดล่าแพน ตระกูล
ช่างรด และตระกูลเทือกไม้ ย่อมเกิด
แต่ใน ๒ ตระกูล คือ ตระกูลพราหมณ์กับ
ตระกูลกษัตริย์เท่านั้น เมื่อใดโลกเคารพ
พราหมณ์ เมื่อนั้น พระโพธิ์สัตว์ก็เกิดใน
ตระกูลพราหมณ์ เมื่อใดโลกเคารพกษัตริย์
พระโพธิ์สัตว์ก็เกิดในตระกูลกษัตริย์ ก่อน
นภิกขทั้งหลาย ก็ในเวลาเวลานั้นโลกเคารพ
กษัตริย์พระโพธิ์สัตว์จึงเกิดในตระกูลกษัตริย์
อาศัยประโยชน์นั้น พระโพธิ์สัตว์เมื่อสถิต

อยู่ในคัมภีภพอันประเสริฐ จึงเลือกฐานะ
ซึ่งผู้มียศใหญ่ควรเลือก ๔ ประการ
เมื่อเลือกแล้วก็นั่งอยู่ ก่อนนภิกขทั้งหลาย
เทวบุตรทั้งหลายของพระโพธิ์สัตว์ จึงสอตาม
กันขึ้นว่า พระโพธิ์สัตว์จะคงอยู่ณะเพราะใน

มารคามาวอย่างไร ในรัตนตระกูลไหน
เทวบุตรพวกหนึ่งในเทวบุตรเหล่านั้น กล่าวขึ้น
ว่า ตระกูลไวเทหิในมคธชนบท เป็นตระกูล
มีกำลัง แพร่หลาย เกษม มีภิกษาหาง่าย
นั้นเหล่าสมควรจะเป็นที่ตั้งกรรมมารคาโพธิ์สัตว์
นั้น พวกอื่นกล่าวว่า ตระกูลไวเทหิไม่สมควร
เพราะเหตุไร เพราะเหตุที่ตระกูลไวเทหินี้ไม่
ยริศุทโธโดยมารคา ยริศุทโธโดยภิกา ไม่
ยักยาว ทวนไหว ไม่มีนกง มีผลบุญน้อย
ไม่ไถ้อภิเษกด้วยบุญอื่นไพบูลย์ เป็นแต่อยู่
จารแห่งกุลประเทศของสักยธรม ไม่อาภะรณ
ด้วยสวนอุทยาน สระและบ่อน้ำ เหมือนเมือง
เล็ก ๆ ที่อยู่ปลายแคว เพราะเหตุนี้ ตระกูล
นั้นจึงไม่สมควร

เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า นัถ ก็ตระกูล
เกาศล มีวาสนามาก มีบริวารมาก มีทรัพย์
มาก ตระกูลนี้และสมควรเป็นที่ตั้งกรรมพระ
โพธิ์สัตว์นั้น เทวบุตรอื่นกล่าวว่า ตระกูล
เกาศลไม่สมควร เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่า

พ. ศ. ๒๔๗๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

พระกฤดาจารย์นั้นประกอบด้วยการขัดแย้งข้าง
ไม่มีวิศุทธทั้งมารคาและนิคา มีคนเลวๆสิง
อาศัย ไม่ควรเรียกว่าพระกฤดาจารย์ เพราะเหตุนี้
พระกฤดาจารย์ไม่สมควร

เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า พระกฤดาจารย์
นั้นมั่งคั่ง แพร่หลาย เกษม มีภิกษุมาก พระกฤ
ดาจารย์และสมณะเป็นทั้งภิกษุโพธิสัตว์ เทวบุตร
พวกอื่นกล่าวว่า พระกฤดาจารย์นั้นก็
สมควร เพราะเหตุอะไร เพราะเหตุว่าพระกฤ
ดาจารย์นั้น เป็นปรากฏชัด คุรุบัญเคชไม่รุ่ง
เรือง มีชาติข้าศึกห้อมล้อม ไม่เป็นไป
เพราะเหตุด้วยกรรม แห่งมารคาบิดา และ เกศ
ของกน และ พระราชาในพระกฤดาจารย์ก็ถือ
อุเบกขาทิฐิ เพราะเหตุนี้ พระกฤดาจารย์
จึงไม่สมควร

เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า เมืองไวศาลี
เป็นเมืองใหญ่มั่งคั่ง แพร่หลาย เกษม มีภิกษุ
มาก เป็นทวารมณ มีหมู่มนุชย์อาศัยรตมาก
ประคัมภ์ด้วยทมิฬและเรือนยอดและพนัยสาธ
อันมีหน้าบรรดประคัมภ์ เสาเขื่อนและหน้าต่าง
เคียวกายด้วยสวนนอกไม้และราวไพร อา
คิณียะกว่าเป็นเมืองแมน เมืองนี้และสมควร
จึงควรเป็นภิกษุโพธิสัตว์ เทวบุตรพวกอื่น
ว่า เมืองนี้ก็ไม่สมควร เพราะเหตุใด

เพราะเหตุว่า พวกเมืองไวศาลีไม่มีกล่าวความ
เจริญสืบๆกัน ไม่มีประพฤติธรรม ไม่รักษา
ผู้เฒ่าและพ่อนสูงและท่ามกลาง ต่างคนต่าง
เข้าใจว่าเราเป็นพระราชา เราเป็นพระราชา
ไม่ยอมเป็นศิษย์ใคร ไม่เข้าหาธรรม เพราะ
เหตุนี้เมืองไวศาลีก็ไม่สมควร

เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า พระกฤดาจารย์
นั้นกำลังมาก มีพาหนะมาก ได้ชัยชนะ
ยอกเสนาของพระราชาอื่น พระกฤดาจารย์และ
สมณะเป็นทั้งภิกษุโพธิสัตว์ เทวบุตร
พวกอื่นกล่าวว่า พระกฤดาจารย์ก็ไม่สมควร
เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่า พวกปรตโยทกุ
กถิกถอก ร้ายกาช หยาบ ทำการสาหัส
ไม่ขี้อรรม เพราะเหตุนี้ พระกฤดาจารย์
ไม่สมควรเป็นทั้งภิกษุโพธิสัตว์

เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า เมืองมถุรา
มั่งคั่ง แพร่หลาย เกษม มีภิกษุมาก มีหมู่
มนุชย์อาศัยรตมาก เป็นราชธานีของพระ
ราชาสุพาหุ พระกฤดาจารย์ ผู้เป็นใหญ่กว่า
ศิวเสนานครและสมณะเป็นทั้งภิกษุโพธิสัตว์
โพธิสัตว์ แต่เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่าเมือง
นี้ยังไม่สมควร เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่า
พระราชาที่สยปรสแล้วในวงศ์พระกฤดาจารย์
ทฤษฎี (มีลาภวิญญู) การบังเกิดในพระกฤ

บ. ส. ศาสตรวิ และ ส. สาลิตล

พฤษภ

มีฉาภิภูมิจึงไม่ควรแต่พระโพธิสัตว์อันเป็นบรมก
วิคตวิ (ข้าหมกวิคตวิ) . เพราะเหตุอัน
เมืองมฤคาก็ไม่สมควร

เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า พระราชาในมหา
นครหัตถินาบุตรนี้ ประสูติจากกุดวงศปาณชาพ
เป็นผู้ซึ่งอาจกล้าหาญ ประกอบตัวของครุอัน
ประเสริฐในพวกที่ข้ายับสนยาของพระราชาอัน
ตระกูลนั้นและสมควรเป็นที่ประคิฐฐานครวั
พระโพธิสัตว์ เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่าตระกูล
นั้นก็สมควร เพราะเหตุไร เพราะว่า กุด
วงศนั้นพวกที่ประสูติแต่ตระกูลปาณชาพ ทำ
ให้ลูกกุดกละประปนกันยิ่งนัก พระขุณฐิวิว่า
กันว่าเป็นบุตรพระยม พระภีมเสนว่าเป็นบุตร
พระพาย พระอรชุนว่าเป็นบุตรพรอินท
พระนกุลและพระวราสุเทพว่าเป็นบุตร พระอศิน
เพราะเหตุอัน ตระกูลนั้นก็สมควรเป็นที่ประ
คิฐฐานครวัพระโพธิสัตว์

เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า เมืองมิลลันเป็น
ที่ร่มเย็น เป็นภูมิที่สถิตแห่งพระเจ้าโมถิล
ราชผู้มีมัทธา พระราชาองค์นั้นประกอบ
ด้วยพลนิกายยิ่ง คือ ข้างม้ารัดและกระบวน
รายมาก มีทรัพย์เครื่องอุปกรณ คือ หิวนย
สุวรรณ มณี มุกดา ไพฑูรย์ สังขัตติลา
ประพาฬ ทอง และเงินมาก มีกำลังและ

ความเพียร เป็นที่สยดสยอง แห่งท้าวพระยา
สามนทราชทั้งปวง มีมัทธาและมัทธมเป็น
ที่รัก ตระกูลและสมควรเป็นที่ประคิฐฐาน
ครวัพระโพธิสัตว์ เทวบุตรพวกอื่นกล่าวว่า
ตระกูลนั้นก็สมควรเป็นที่ประคิฐฐานครวั
แห่งพระโพธิสัตว์ ถึงพระราชาองค์นั้นมีมัทธา
ก็และประกอบด้วยคุณอย่างว่าอยู่ ก็แต่ว่า
ทรงชราเกินไปไม่ใช่หรือ ไม่สามารถให้
เกิดบุตรได้ และบุตรก็มากเกินไป เพราะ
ฉะนั้น ตระกูลนั้นก็สมควรเป็นที่ประคิฐฐาน
ครวัพระโพธิสัตว์

ทุกอนภิกษุทั้งหลาย พระโพธิสัตว์และ
เทวบุตรทั้งหลายพิจารณาทุกขภาวะตระกูลทั้ง
หลาย ทั้งสูงและต่ำในชนบท ๑๖ อันมีอยู่
ในชมพูทวีปอย่างนี้ ก็ก็แลเห็นตระกูลทั้งปวง
นั้นประกอบด้วยโทษ.

เมื่อ พระโพธิสัตว์และ เทวบุตร ทั้งหลาย
เหล่านั้น ประกอบด้วยความคิดและมนสิการ
อยู่ มีเทวบุตรองค์หนึ่งชื่อว่า ชฎาณเกตุวิ
ผู้มีความมั่นคงในโพธิญาณ ทำความสังสม
ในมหายานนั้น ชฎาณเทวบุตรจึงกล่าวแก่
โพธิสัตว์บริษัและเทพบริษันั้นว่า ทุกอน
ท่านผู้รับทุกขทั้งหลาย เรื่องนี้เราจะต้องเข้า
ไปถาม พระโพธิสัตว์พระองค์นั้นและว่า

พ. ศ. ๒๔๓๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

พระโพธิสัตว์ผู้เป็นข้าฉิมภิกษุสัตว์ย่อมบังเกิด
ในตระกูลอันบริบูรณ์ด้วยคุณเช่นไร พระ
โพธิสัตว์และเทวบุตรทั้งหลาย รัยว่าสาธุแล้ว
ทำงประครองอัญชลีเข้าไปถามพระโพธิสัตว์นั้น
ว่า พระโพธิสัตว์ผู้เป็นข้าฉิมภิกษุสัตว์ ย่อม
บังเกิดในก้นกบของสัตว์บุรุษอันมีคุณเช่นไร

ลำดับนั้น พระโพธิสัตว์ แลกับ ช้าง คณะ พระ
โพธิสัตว์และคณะแห่งเทวกาใหญ่ นั้นแล้ว จึง
กล่าวว่า กูก่อนท่านผู้รับทุกขทั้งหลาย พระ
โพธิสัตว์ผู้เป็นข้าฉิมภิกษุสัตว์ ย่อมบังเกิด
ในตระกูลอันประกอบด้วยความดี ๖๔ อย่าง คือ
๑ เป็นตระกูลที่มีชื่อเสียง ๒ เป็นตระกูล
ไม่ต่ำค้อยและไม่เยือกเยิบไพโร ๓ ถึงพร้อม
แล้วด้วยชาติ ๔ ถึงพร้อมแล้วด้วยโคตร
๕ ถึงพร้อมแล้วด้วยกำลังแห่งบุรุษ ๖ ไม่
หกล้ม ๗ ถึงพร้อมแล้วด้วยคู่แห่งบรรพบุรุษ ๘
ถึงพร้อมแล้วด้วยคู่แห่งบุรุษผู้มีชื่อเสียง ๙ ถึง
พร้อมแล้วด้วยคู่แห่งบุรุษผู้มีลักษณะดี ๑๐ ถึง
พร้อมแล้วด้วยคู่แห่งบุรุษผู้มาก
มาก ๑๑ มีบุรุษมาก ๑๒ กล้าหาญ
๑๔ ไม่หกล้มด้วยความตกต่ำ ๑๕ ไม่โลภ
๑๖ มีศีล ๑๗ มีปัญญา ๑๘ บริโภค
โภคสมบัติ มีอำนาจคอยอดแล ๑๙ บริโภค
โภคสมบัติ และเป็นที่อาศัยแห่งสติปัญญามี

ไทย ๒๐ มีมิตรมีนคง ๒๑ ไม่เยือกเยิบพิ
สัสทวิราจัน ๒๒ มีกตัญญูกตเวที ๒๓ ไม่
เข้าไปในดินทาคี ๒๔ ไม่เข้าไปในโทสา
คคี ๒๕ ไม่เข้าไปในโมหาคคี ๒๖ ไม่
เข้าไปในภยากคี ๒๗ กลัวภัยไทย ๒๘ ไม่
อยู่ด้วยความหลง ๒๙ มีกษัตริย์ล้าสัน
๓๐ ฝังใจในการงาน ๓๑ ฝังใจในยริชาก
๓๒ ฝังใจในทาน ๓๓ มีความคิดในการ
พยายาม ๓๔ มีความสำเร็จอันมั่นคง
๓๕ มีความสำเร็จอันแข็งแรง ๓๖ มีความ
สำเร็จอันประเสริฐ ๓๗ บุชาฤณี ๓๘ บุชา
เทวกา ๓๙ บุชาเจกีย์ ๔๐ บุชาบรรพ
บุรุษอันล่วงลับแล้ว ๔๑ ไม่ผูกเวร ๔๒ มี
ชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่ว ๑๐๐ ทิศ ๔๓ มีบริวาร
ใหญ่ ๔๔ มีบริวารไม่แตกกัน ๔๕ มี
บริวารอันใคร ๆ ไม่เกินกว่า ๔๖ เป็นกุล
เชษฐ ๔๗ เป็นตระกูลประเสริฐ ๔๘ ประกอบ
ด้วยตระกูลที่อยู่ในอำนาจ ๔๙ มีชื่อว่า
มหัศจรรย์ ๕๐ รู้จักมารกา ๕๑ รู้จัก
บิคา ๕๒ รู้จักศรมณ ๕๓ รู้จักพราหมณ์
๕๔ มีคลังเงินและคลังข้าวมาก ๕๕ มีเงิน
ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา และเครื่องใช้เงิน
ทอง มาก ๕๖ มีช้าง ม้า อูฐ โคและแพะ
มาก ๕๗ มีทาส ทาสี กรรมกรและผู้คน

ป. ส. ศาสตรี และ ส. สาสิตกุล

พฤษภา

มาก ๕๔ ใคร ๆ ฆะมิได้ ๕๕ มี
ความประสงค์อันสำเร็จทุกประการ ๖๐ เป็น
สกุลาภิเษก ๖๑ ประกอบด้วยสหายคือ
กุศลมูลอันสั่งสมมาแต่ปางก่อน ๖๒ เกิด
แต่ตระกูลของพวกโพธิสัตว์ ๖๓ ขึ้นสกุล
ไม่มีโทษที่จะพึงกล่าวด้วยชาติในโลก พร้อม
ทั้งเทวดา มาร พรหม หมู่สัตว์คุ้มครองและ
พรหมณ์ กุศลทานผู้รทกษทั้งหลาย
พระโพธิสัตว์ผู้เป็นขัณมิภวีสัตว์ ย่อมยังเกิด
ในตระกูลอันถึงพร้อมด้วยอาหาร ๖๔ เหล่า
นั้นแล

กุศลทานผู้รทกษทั้งหลาย พระโพธิ
สัตว์ผู้เป็นขัณมิภวีสัตว์ ย่อมยังลงสู่ครรภ์
สัตว์ผู้ประกอบด้วยคุณากร ๓๒ ประการ

คุณากร ๓๒ ประการนั้นคืออย่างไรบ้าง

พระโพธิสัตว์ผู้เป็นขัณมิ ภวีสัตว์ ย่อม
ยังลงสู่ครรภ์สัตว์ผู้ถึง พร้อม แล้ว ด้วย คุณ
ทั้งปวง คือ ๑ มีชื่อเสียง ๒ มีลักษณะ
ค้ำยง ๓ มีอุปการไม่ช้าควั้น ๔ ถึงพร้อม
ด้วยชาติ ๕ ถึงพร้อมแล้วด้วยตระกูล
๖ ถึงพร้อมแล้วด้วยรูป ๗ ถึงพร้อมแล้ว
ด้วยนาม ๘ ถึงพร้อมแล้วด้วยตระกูลอัน
ผาย ๙ ยังไม่มีบุตร ๑๐ ถึงพร้อมแล้ว

ด้วยศีล ๑๑ ถึงพร้อมแล้วด้วยจาค ๑๒ มี
หน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ๑๓ ใจด้วยมือขวา
๑๔ ปรากฏโดยซีกเน ๑๕ ได้วิชาศึกษา
แล้ว ๑๖ อิงอาภรณ์ ๑๗ เป็น
ขัตติย ๑๘ ไม่โอ้อวด ๑๙ ไม่มีมายา
๒๐ โกรธน้อย ๒๑ ไม่วิริยา ๒๒ ไม่
กระหน ๒๓ ไม่ทวนใจ ๒๔ ไม่โยก
โคลง ๒๕ ไม่ปากพล่อย ๒๖ ถึงพร้อม
แล้ว ด้วยกลิ่นหอมคือชนก ๒๗ ถึงพร้อมแล้ว
ด้วยหิริและโอคคปละ ๒๘ มีราคะ เทว
โมหะ ขางเขา ๒๙ ปราศจากโทษแห่ง

มาตุคาม ๓๐ เป็นปิตุภคา

กุศลทานผู้รทกษทั้งหลาย พระโพธิ
สัตว์ผู้เป็นขัณมิภวีสัตว์ ย่อมยังลงสู่ครรภ์
แห่งสัตว์ผู้ประกอบด้วยคุณากร ๓๒ เหล่านี้แล

กุศลทานผู้รทกษทั้งหลาย ได้ยินว่า
พระโพธิสัตว์ ย่อมไม่หยั่งลงสู่ครรภ์มารดาใน
เดือนข้างแรม ก็แต่ว่าพระโพธิสัตว์ผู้เป็น
ขัณมิภวีสัตว์ ย่อม หยั่ง ลง สู่ครรภ์มารดา
รักษาอุโบสถในวันขึ้นของเสถี ๑๕ มีพระเจียร
เต็มดวง ในศกโลกนี้ประกอบด้วยบุญคุณ

ถ้าได้ยินว่า พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย
และพวกเทวบุตรได้ฟังเรื่องตระกูลบริสุทธิ์และ

• ตรงนี้ภาษาเดิมว่า "วิศาลทหา ให้อวังขวาง" แต่ผู้แปลเห็นว่าจะเป็น "วิศาลทหา" จึงแปลไว้อย่างนี้

พ. ศ. ๒๔๓๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

มารดาวิชิตูเห็นปานนากสำนักแห่งพระโพธิ
สัควินค่างกพากันครีครองว่า ตระกูลที่
ประกอบด้วยคุณ ล้วนอย่างที่ท่านสัคยรมันได้
แข็งแรงเป็นตระกูลไหนหนอ เมื่อครีครอง
ชยกันจนกว่า ได้ขึ้นว่าศากยตระกูล เป็น
ตระกูลมั่งคั่ง แพร่หลาย เกษม มีภิกษาค
เป็นทวารมย์ มีมนุษย์ชนเกลื่อนกล่นมาก
พระราชาทรงพระนามว่าศุทโธทน มีพระมารดา
และพระบิดาพระชายาวิชิตู ใดๆ เห็น
ก็รู้ได้ว่าพระองค์ไม่ทรงทราบกล่าวคำมาก รุ่ง
เรืองด้วยเดช คือ ยอญ ประสูติในตระกูล
มหาสมมต อุตติในตระกูลจักรพรรดิ ประกอบ
ด้วยอุมทรพัสย์และรัตนหาประมาณมิได้ ทรง
เพ่งอยู่ในการงาน มีความเห็นเป็นชายอัน
ปราศแล้ว เป็นพระราชเอกในศากยวิชัย
ทั้งสิ้น เป็นทูลชายอันดีและเลื่อมใสต้องศา
แห่งวิชิต คือ เศรษฐีคุณุหบดีและธมมาช
ทั้งหลาย ไม่แก่เกิน ไม่หนุ่มเกิน รูปร่าง
ประกอบด้วยสรรพคุณ วิชาศิลปะ วิชา
ธรรม วิชาความจริง วิชาโลก วิชาเกษม เป็น
อภิมหาชา ทรงอนุศาสน์โดยชอบธรรมแก่
สัตว์ทั้งหลายได้ปลุกกุศลมูล มีมหานคร
ชอกขิลพัศกเป็นที่ประทับ ผู้ใด ๆ ที่อยู่
เมืองกิลพัศกก็มีสภาพเช่นเดียวกัน พระเจ้า

ศุทโธทน มีพระราชเทวี ทรงพระนามว่า มาชา
เป็นธิดาแห่งศากยบดีทรงพระนามว่า สุปรพุทธ
เป็นสาวประกอบด้วยรูปและด้วยวัยยังไม่เคยมี
บุตร แต่ยังไม่พ้นเกศาทะระมีบุตรีศา มี
รูปสวยอย่างรูปวาก นำคู่อย่างเทวธิดาซึ่ง
ประคองด้วยสรรพพาวณย์ ปราศจากโทษแห่ง
มาตุคาม มีวาจาสัตย์ไม่กระต้างไม่หยาย
คาย ไม่ทวนไหว ไม่มีโทษ เสียงเพราะ
เหมือนนกคุหว่า ไม่พุกพำเพื่อ พุกอ่อน
หวาน ปราศจากความโกรธ ความเมา มาน
จงทองและปัญจะทั้งปวง ไม่ริษยา พดถูก
กาล ถึงพร้อมด้วยจาคะ มีศีล สันโดษใน
สามิ มีปิตุวิ ปราศจากความมิดก้านึงถึง
ชายอื่น มีศรัทธาทุกสม มีเกศาเหมือน
สีมลงทมิ มีนลาฏงาม มีขนงามไม่สัยหน้า
มีหน้ามมแย้ม ทักทายอ่อน มีวาจาละเอียด
อ่อน จ้อโดยมีอชวา ทรง ไม่คก ไม่โอ้อวด
ไม่มีมาชา ถึงพร้อมด้วยหิริและโอตติยะ ไม่
โยกโคลง ไม่ทวนไหว ไม่พุกมาก มีคำพูด
ไม่อาเกียรณ์ มีวาทะเยนและโมหะเบาบาง
ถึงพร้อมแล้วด้วยกลิ่นหอมคือขันตี มีความรู้
อันรักษาไว้ค้ำทางมอ เทาและศา มีมือเท้าอ่อน
และนุ่ม มีสัมผัสสันนมน์เป็นสุข มีกายวิชิตู
เหมือนกลีบดอกบัวและนิลชุด มีมุกแดงโค้ง

บ. ส. ศาสตรี และ ส. สาลิคุล

พฤษภ

มีอวัยวอน ประทิสฐานด้วยก็เหมือนเสาชองประ-
กอยด้วยอินทราวร ไก่คักงาด้วยก็ มีอวัยว
น้อยใหญ่อันแบ่งไว้คแล้ว มีอวัยวไม่มีค
มีริมปากเหมือนลูกคาลังสก็ มีพ่นงาม คอ
ปล้องประกายแล้งด้วยก็ มีใจก็ แล้วยริศก็
เหมือนคอกมะลิหน้าฝน ไหลผ่ง มีแขนแว้ว
งาม มีทองเล็ก มีสีข้างงาม มีมณฑลสะกอล
มีระโพกกลมใหญ่แข็งซิด มีร่างกายคังสย
พา มีขนขาเหมือนวงช้างซิดและเสมอ มี
แขนเหมือนนอทราย มีฝ่ามือผาเทาเหมือน
น้ำกรร เป็นทรวงมยนิยนาแห่งโลก มีรักข
ประสาทว่อง แลดูเขยอิมใจและนารัก วิเศษ
ด้วยลักษณะนางแก้ว เหมือนรูปนิรมิต จึงมี
พระนามว่ามายา อนึ่งมือปมคังสวณันทวัน
อันประกายด้วยความงามแห่งนางอัยสว สติค
อยู่ในท่ามกลางอันเคปรักนารของพระเจ้าศุท-
โธท นางมายาอันเล่ห์สมควรเป็นชนนี้ของ
พระโพธิสัตว์ ความบริศุทแห่งตระกูลซึ่ง
พระโพธิสัตว์ ยกขึ้นกล่าวไ้แก่ ค่ายตระกูล
เท่านั้น

ในท้นมีคำกล่าวว่

พระโพธิสัตว์ผู้บริศุทเสด่งประทยณธรรม
สัหาสน์ในปราสาทอันสูงค้วยธรรม แวกล้อม
ค้วยพวกเทวาคผู้มีส้ามักคั และพระโพธิสัตว์

ผู้แสงโพธิญาณมียศใหญ่ เทวคาและ
พระโพธิสัตว์ทั้งหลายก็เข้าไปในปราสาทนั้นพา
กันคึกว่ กระกลไหนดนอที่เ็นตระกูลบริศุท
สมควรที่พระโพธิสัตว์จะบังเกิด มารดาภิภา
ไนที่ไหนดจะมีทาวริศุท เมื่อแลดูทว้สมพ
ทว้ปว่ากษัตริย์ราชตระกูลใดเ็นมหากม กักค
เห็นว่าแห่งอนท่งสนประกอยค้วยไทย แลเห็น
แต่ตระกูลคากยเท่านั้นที่ปวาคจากไทย พระ
เจ้าศุทโธท เ็นผู้มีตระกูลในราชตระกูล
มีพระองค์อนบริศุทในวงศ์แห่งพระเจ้าแผ่นดิน
เมืองกบิลพัสดุ์ กึงคัง แพร่หลาย มีวุ่นวาย
ประกอยค้วยความเคารพและมีสัคยธรรมประกอย
ค้วยธรรม แม้สัคยท่งปวงอน ๆ ในเมือง
กบิลพัสดุ์ ก็นิสัสย บริศุท และ ประกอยค้วย
ธรรม ภูมิพนแผ่นดินในเมืองกบิลพัสดุ์
ประกายค้วยสวนอุทยาน อารามและวิหารางาม
ชนท่งปวงนี้ประกอยค้วยคาลังใหญ่เล็ก มี
ข้างมาก มีรักน ๕ ประการ ล่วงลยผู้คักงา
เพลงอาวธท่งหลาย แต่กมิได้เขยคเขยพ
ผู้อนเพอเห็นแกชวค อัครมเหย์แห่งพระเจ้า
ศุทโธท ดังซึ่งความเ็นผู้เลคในนางนาริณ
พน เ็นทรวงมยไ้กล้ายรูปนิรมิต ทรวง
พระนามว่ามายาทว้ มีพระรูปสวคังนาง
เทวคินยา มีอวัยวซัคเ็น มีพระองค์งาม

พ. ศ. ๒๔๗๖

ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน

ปราศจากมลทิน มนุษย์หรือเทวาก็ได้เห็น
นางแล้วไม่มื้อมอกมื้อมีไฉนไม่มี นางไม่มี
ราคย์มอใจ ไม่มีโทษประทุษร้าย ละเอียก่อน
มิวาทาจรและสนิทไม่คายไม่หยาย มีหน้า
ยิ้มแย้มแจ่มใสไม่สยัควคล้ายดวงจันทร์ มีทริ
มิโอศกยปะ ประพฤติธรรม ไม่มีมานะ ไม่ถือ
ไม่ริษยา ไม่โอ้อวด ไม่มีมายา ยินดีในจาก
ประกอบด้วยจิตต์ไม่ทริ เพ่งในกรรม ปราศจาก
ประพฤติกิเลส ตั้งอยู่ในความสัจย์ สำรวม
กายสำรวมใจ บรรดาสัตว์ โทษอันมากใน
แผ่นดินย่อมไม่มีแก่นางมายาเลย ไม่มีนาง
กนิยาในมนุษย์โลก คันธรรพโลก เทวโลก
เสมอด้วยนางมายาเทวี ทัญจนที่สมควร
เป็นมารดาพระมหาอุษัระมีแต่ใน นางมหา
มายาบำเพ็ญบารมีไม่ยกพร่อง ได้เป็นมารดา
พระโพธิสัตว์มาแล้ว ๕๐๐ ชาติ ฝ่ายพระเจ้า
ศุภโธทน ก็ได้เป็นบิดามาในชาตินั้น ๆ โดย
ลำดับ เพราะฉะนั้น นางมายาจึงเป็นชน
ประกอบด้วยคุณ นางได้รับพรอันพระราช
สามิถวงอนุญาต ให้ตั้งอยู่ในพรต ประพฤติ
พรตเหมือนกายนสันสัน ๓๒ เดือน พระองค์
จึงเสด็จลงไปตามประสงค์เกิด นางมายา
ขึ้นนั่งนอนเฝ้าในประเทศใด ประเทศนั้นพร้อม

ทั้งเทวภาค ถัสว่างด้วยรัศมีแห่งนาง ผู้มีอยู่
แล้วในกรรมอันงาม เทวคา อสุร และมนุษย์
ที่สามารถเพ่งเล็งดู นางด้วยวาทิตักไม่มีเลย
ชนทั้งปวงย่อมแลเห็นนางเป็นมารดา หรืออีก
ต่างพากันรักษาอิริยาบถและอริยคุณ ราช
ตระกูลอันไพศาลย่อมเจริญด้วยเหตุแห่งกรรม
อันงามของนางมายาเทวี ประเทศราชที่ไม่
กำเริบเกลี้ยติดยศในพระเจ้าแผ่นดินก็เจริญ อัน
นางมายาเป็นภานชนอันสมควรฉันใด พระอารย
สัตว์ก็รุ่งเรืองอย่างยิ่งฉันนั้น จักเห็นได้ว่า
นางมายาผู้เดียวประกอบด้วยคุณซึ่งจะเป็นชน
มีบุตรคือความอนุภ (พระพุทธรูป) ได้ ใน
ชมพูทวีปไม่มีทัญจน ซึ่งพระนโรดมสามารถ
อาศัยได้ เพราะว่ามีนางมายานอกจากบริวาร
ด้วยคุณของนางเทวีแล้ว ยังมีกำลังถึงหมื่น
ช้างสาร เหล่าเทวบุตรและเหล่าพระโพ
ธิสัตว์ผู้เป็นมหากษัตริย์บุญญาอันไพศาลพรรณนา
คุณ นางมายา ผู้จะเป็นชนประกอบด้วยคุณว่า
นาง สมควร แก่ ท่าน ผู้จะยัก คากย ตระกูลให้
ยินดีโดยนัยกับพรรณนามานี้
อธิบายที่ ๓ ข้อกุลปริศนุทธปรัวรรตใน
ลลิตวิสูตรหมกแทน.

พระพุทธรูปมรกต นครวัด

“ทัศนียาร”

เมื่อเร็ว ๆ นี้ รัฐบาลฝรั่งเศสได้จัดการส่ง
เจ้าหน้าที่ไปสำรวจ พระนครหลวง ของ เขมร
โบราณ ที่เราเรียกว่า นครวัด ทั้งนี้ก็เพื่อ
ประสงค์ค้นหาหาขุมทรัพย์ที่ฝังซ่อนชุกอยู่
ตั้งแต่ครั้งโบราณกาลด้วยพระ ขุมทรัพย์
เหล่านี้เชื่อกันว่ามีค่าจะคาดคะเนกันไม่ได้ว่ามี
มากน้อยเพียงใด เพราะชาติเขมรโบราณ
ตามโบราณวัตถุ เช่น ปราสาทหินใหญ่โต
ซึ่งมีลายสลักด้วยฝีมือช่าง อย่างประณีต
ถึงจะทรุดโทรมไปมากแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเห็น
พระยาน ส่อให้เห็นว่า ชาติเขมร ครั้งโบราณได้
ถึงแล้วซึ่งอารยธรรม อย่างสูงสุด จึงมีความ
สามารถประดิษฐ์ปราสาทและปูชนียสถานด้วย
ฝีมืออันงดงามเห็นปานนั้น

นอกจากนี้ ในประมวลสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคณะ
หวังจะค้นหา ก็คือ พระพุทธรูปมรกต ซึ่งเล่า
กันว่าขนาดสูงเท่าตัวคน ทำด้วยมรกตเม็ด
ใหญ่ ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งก็เก็บไว้ในถ้ำก่อนขึ้น
องค์พระ โดยนายช่างเขมรในครั้งโบราณ
ในเวลานั้นรัฐบาลฝรั่งเศสได้ออกประกาศ ห้าม

มิให้ผู้ใด ทำการ ขุดคุ้ยหาขุมทรัพย์ หรือ สิ่ง
ใด ๆ พระพุทธรูปแก้วมรกต บางทีจะหาได้
หรือไม่ได้นั้น ยังเป็นปัญหาอยู่ แต่สำหรับ
ขุมทรัพย์ แก้ว แหวน เงิน ทอง ต่าง ๆ นั้น ไม่
เป็นปัญหาเลยว่า คงยังซ่อนชุกอยู่ในปราสาท
ราชวัง และตามโบสถ์ วิหาร ต่าง ๆ แห่งกรุง
นครวัด เป็นจำนวนมูลค่ามากมายนัก นอก
จากนั้น คณะที่รัฐบาลฝรั่งเศสส่งไประไ้ทำการ
สำรวจตรวจตราครุ้รอบเขตผลว่า ทำไม
ชาติเขมร ครั้งโบราณ ซึ่งถึงแล้ว ด้วยความ
มั่งคั่งสมบูรณ์และความเจริญอย่างสูงสุด และ
นิยมในการบูชาสงคราม จำต้องละทิ้งบ้านเกิด
เมืองนอนของตนไปหมด พวกนั้นอพยพ
ครอยครัวเข้าป่า และก็เลยสาบสูญไป จน
ถึงทั้งปวงใหญ่ ค่อย ๆ ล้ากินแกมเข้ามา จนถึง
เมืองใหญ่ ซึ่งทั้งร่างไว้ นั้น ปกคลุมไปด้วย
เถาวัลย์ ต้นไม้ ต้นไทร เป็นเวลานาน ถึง
๗๐๐ ปี

นี่เป็นปัญหาอันลึก ลับยิ่ง ซึ่งวิทยาศาสตร์
แห่งปัจจุบันกาล พยายามนัก ที่จะหาเอาเงิน

ทัศนียากร

พจนานุกรม

หลวง ของเขมร คือที่เรียกกันว่านครวัด เป็นเมืองที่สวยงาม และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในแถบบริเวณนี้
เรื่องพระพุทธรูปแก้วมรกตที่เห็นกล่าวอยู่ในครั้งสมัยโบราณ ก็คือประวัติซึ่งเรียบเรียงลงในหนังสือของ นักท่องเที่ยวชาวจีนผู้หนึ่ง (Tcheon-Ta-Quon) ซึ่งได้เดินทางไปยังนครวัด ใน พ.ศ. ๑๘๓๕ คือได้เป็นราชทูตเชิญเชิญ พระราชสาส์น ของ พระเจ้ากรุงจีน ไปทูลเกล้าฯ จะเป็นคนเดียวกันที่ได้นำราชทูตจากเขมรอันล้ำค่าไปแล้ว และได้ลงจดหมายเหตุเกี่ยวกับเรื่องราวไว้ให้คนชั้นหลังทราบ หนังสือเล่มนี้ใคร ๆ ก็ได้อ่าน แต่มักจะเหมาเอาว่า เป็นหนังสือแต่งเล่น พกวิถึการไป ไม่มีความจริง และก็ไม่มีใครเชื่อว่ามีชาวมินุญชอันดงแล้วซึ่งอารยธรรมอย่างสูง มิฉะนั้นแล้ว วัฒนธรรมซึ่งได้กล่าวในจดหมายเหตุ นั้น จนกระทั่ง ชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่ง (Monhat) เป็น นักท่องเที่ยว ได้เดินทางมาศึกษาทางราว ๖๐ ปีมาแล้ว จึงได้มาพบปราสาท และวิหาร ซึ่งทำด้วยหินสลัก อันวิจิตรงดงามแห่งกรุงนครวัดเข้า จนนับได้ว่าเป็นคน ๆ แรก ซึ่งได้มีโชคได้มาเห็น นคร อันซ่อนเร้นอยู่ในป่า เป็นเวลากว่าหลายร้อยปีแล้วว่า ได้ นักวิทยาศาสตร์หลายคน หลังจาก

ที่นักท่องเที่ยวยุโรปคนนั้นได้ไปพบเข้า ได้เดินทางไปยังเมืองร้างในป่า จึงได้ทราบเรื่องราวที่คนผู้เขียนจดหมายเล่มนั้น ได้เล่าเรื่องจริง ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องจินตนาการเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธรูปแก้วมรกต ตามที่นายโรเบิร์ตเยคเคเซ ได้บรรยายไว้ในหนังสือของท่าน ว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยว ว่าในกรุงนครวัดมีความพิสดาร น่าอ่านในหนังสือของท่าน ซึ่งชื่อว่า พระศิวนันท์ มังกร "ในเมืองบาโคตปุระ คือเมืองหลวงใหญ่ของเขมร และเมืองที่สวยงามแห่งเอเชีย มีพุทธูปใหญ่อยู่องค์หนึ่ง นิ่งขีตสมาธิอยู่บนพระยานาค ซึ่งนอนชกอยู่ อันเป็นเครื่องหมายประจำชาติของชาติเขมร พระพุทธรูปองค์นี้ได้นำมาขึ้นด้วยมรกตเม็ดใหญ่ หลายเม็ด อันหายากเขมรได้ ประทับใจ คึกคักค่อนเข้าเป็น องค์พระโดยฝีมืออันประณีตยิ่ง ๆ ใคร ๆ ก็เห็นแทบไม่เชื่อว่า พระแก้วนี้คึกคักค่อนเข้า เป็น องค์พระจากมรกตหลายเม็ด รัชสมัยพระนเรศวรมหาราชพุทธศาสนิกเกาหัน มีสิทธิที่จะเข้าชมพระพุทธรูปนี้ได้
ถึงในเวลาก่อนที่นักท่องเที่ยวยุโรปคนนั้นได้ไปพบเมืองนครวัดเข้า ซึ่งเป็นเมืองเดียวกันกับเมืองบาโคตปุระ อันบรรยายไว้ในหนังสือ

พ. ศ. ๒๔๓๖

พระพุทธรูปมรดก นครวัด

จดหมายเหตุของราชทูตจีนนั้น

เรื่องพระพุทธรูปมรดกในสยามและเขมร
ก็ยังไม่เล่าถึงกันอยู่ หลังจากในเมืองเขมรได้มี
ผู้ไปพบเจ้าในยา คำเล่าลือในเรื่องพระพุท
ธรูปมรดกกัน ก็มีผู้เชื่อถือว่าเป็นเรื่องจริง
มากขึ้น และพยายามค้นคว้าสืบเสาะกันนัก

เรื่องเล่าลือกัน พระพุทธรูปแก้วพระองค์
นี้ ได้ประดิษฐานอยู่ในที่ถ้ำกลดแห่งหนึ่งในพระ
วิหารใหญ่ และมีพระยานาคตัวใหญ่สี่ขาปก
บิกรักษายู่ กล่าวกันว่า มีบางคนต้องการ
เขาไปยงที่ถ้ำกลดนั้นได้ แต่ก็ต้องเสียชีวิตลง
โดยพิษของพระยานาค มีเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง
ซึ่งมีเนื้อความเกี่ยวของกันอยู่ด้วย เรื่องพระ
แก้วมรดกกัน คือเรื่องของนายพันตรี ทหาร
อังกฤษผู้หนึ่ง ชื่อว่า ฟอซท์ พร้อมภรรยา
ของท่านอีกผู้หนึ่ง กล่าวกันว่าได้ไปพบพระ
พุทธรูปแก้วมรดกกันเขา เพื่อนคนหนึ่งชื่อว่า
กัปตัน ซอลเกอร์ ได้มายังในเมืองนครวัด
ค.ศ. ๑๘๐๘ เพื่อมาตรวจวัดวาทารามที่
สลักหักพัง เขาทั้งสองคนได้หาไปเป็นเวลา
สามวัน กัปตัน ซอลเกอร์ จึงมีผู้ไปพบเจ้า
ในที่แห่งหนึ่งไกลจากเมืองนครวัดกันมาก ระยะ
ทางราว ๑ ไมล์ สันนิษฐานว่าเขาคงตกลง
มาจากที่สูง เพราะมีอาการร่อยรอยช้ำเป็นอันมาก

เขาทั้งสองข้างหัก เกรียวไม้ได้ มีผู้ไปพบเจ้า
ก็พอมีอาการร่อยรอยอยู่แล้ว ไม่นับ ๒-๓
ชั่วโมง ก็ขาดใจตาย เขามีสีก้อยไม้ราว
๒-๓ นาฬิกาเท่านั้น และเล่าให้นายแพทย์
ชาวฝรั่งเศสผู้ที่มาผู้หนึ่งฟังว่า Forsth ได้
สืบทาเค้าง่อนได้อย่างหนึ่ง ดังที่ตอนแรกลบของ
พระพุทธรูปแก้วนี้ เขาสองคนได้ช่วยกันสืบทัน
เกรียวคานร่อยเค้าง่อนไป ภายหลังจึงได้พบ
ทางเคียวแห่งหนึ่ง ลงไปในที่พินกัน ภายใต้
วิหารใหญ่ ซึ่งเป็นที่ทางนำมาสู่ที่ประดิษฐาน
พระพุทธรูปแก้วนี้ แสงไฟฉายอันสว่างแสง
ให้เห็นองค์พระแก้วมรดกกันงัดขึ้นมาได้ ทาง
คานหามภาชนะอันหนึ่งรูปคล้ายบาตร เต็มไป
ด้วยเพชรนิลจินดา ท่านนายพันตรี กำลัง
เอื้อมมือลงเข้าไปในบาตร ก็พอมีผู้ใหญ่
ตัวหนึ่งสี่ขาโผล่ขึ้นมาทางข้าง พุทธรูป เขา
รวบรัด Forsth ไว้ ส่วนกัปตัน ซอลเกอร์
นั้นตกใจจนไฟฉายหลุดจากมือ ในอโมงค์
ที่คานนั้นกลับพลันมืดลงทันที ซอลเกอร์ได้โยน
ท่าน นายพันตรี Forsth ร้องว่า รีบหนีโดยเร็ว
เขามีไม้ธนู ร้อยวง ออกทางเคียวได้คานนั้น อย่าง
เต็มผลเท่า เขาจะมายังที่ที่ไปพบเจ้านั้นก็
อย่างไร คอนั้นเขาไม่รู้
ก็มีผู้พยายามจะหาทางได้คาน ดังกล่าว

ทัศนียภาพ

พฤษภ

แล้วนี้ ก็ยังไม่เป็นผลสำเร็จ

ในหนังสือกฎหมายเทศของราชทูตจีน ก็อธิบายถึง ราชสำนัก กษัตริย์เชมร โยวณ กษัตริย์ เมื่อพระเจ้ากรุงเชมร เสด็จออกจากพระราชวัง ก็มิจะขบวนพยุหะอย่างใหญ่โต มีกองทหารม้า นำหน้าขบวน หลังจาก กองทหารรักษาพระองค์ ก็มีทหารถือธงประจำชาติ ปลิวไสวไปทั้งนั้น ต่อมาก็มีกองเคียวธงสูง เสียงกลอง เสียงมะโทะรก็ดังเอากุญแจเหล็ก ก็มาจากราชขบวนพยุหะ ก็มียกนางสนมกำนัลน้อยทั้งหลายร้อย และพวกข้าราชการบริวาร ซึ่งมีคอกไม้ประคอง และถือเทียนไขเป็นคู่ ๆ ถึงใน

เวลากลางวัน ก็ยกเทียนเหล่านี้ออกมา ก็มียกพวกถือธำชระต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยเงิน คุ้มทองหรือคำสตราวและของประคองสำหรับมหากษัตริย์ ต่อมาก็มียกทหารถือโล่ ถือทวน และ ทหารถือม้วน กองหลังที่สุด ก็คือกองรถเจ้านายเชื้อพระวงศ์ ทำด้วยทองใช้โคลากักม้า ก็มียก สำหรับพวกขุนนาง และพวกทมิฬคณาบดีราชคฤห์ และพวกเจ้า มีกลดสีแกงกันอยู่ทุก ๆ คน ในรถหรือในเสลี่ยง ประคองด้วยทอง และในภายหลังข้าง ก็คือ พวกเจ้าจอม หม่อมท้าว ของพระเจ้าแผ่นดินเชมร มีกลดสีทองกันอยู่ทั้งนั้น

ใน Casey กล่าวว่า ที่ราชอาณาจักรเชมร

อันเจริญ ได้ส่งมณฑลอย่างมีไว้ทั้งรุ่งรอยไว้ ให้คนขึ้นหลังทวาทะเทศ มีข้อทอานันนิฐานพอเชื่อถือได้ สามประการ คือ ๑. คือ พวกเชมรได้ทำการ ยุทธสงคราม ชัยคัยด้วยกันมาเป็นเวลานาน กษัตริย์อื่น ๆ คือ พวกชาวไทย ซึ่ง เป็น ขรรพบุรุษ ของ ชาวไทย แห่งกรุงสยามในเวลานั้น ชาวเชมรพ่ายแพ้ต้องเสียเมือง และต้องถูกพวกหัวหน้ช้อนซุกไปจากเมือง แต่ชื่อนี้ไม่มีคำอธิบายว่า ทำไมภายหลัง จึงได้ถูกระเบิดกระเหิน ออกจากเมืองไปแล้ว

ในระหว่างที่ขานเมืองกำลังระส่ำระสายอยู่ และเมื่อส่งบรรดาขบวนแล้ว ทำไมจึงไม่กลับไปเข้าเมือง กษัตริย์อย่างหนึ่ง พวกทมิฬเมืองไคทำไมไม่ตั้งหลักแหล่ง ยึดมั่นเอาไว้ เพราะนครวัด เช่นเมืองทสยงาม และเมืองทสย ในทางทวปอาเซียน

คำอธิบาย ประการที่ ๒. ก็คือ ไคเกิดโรคระบาดร้ายแรงอย่างหนึ่งขึ้น พวกเชมรโยวณ จึงได้ย้ายกันไปหมด แต่คนมณฑลยังไม่เคย ไครู้ ไค เห็น ว่า มีโรค ระบาด อย่างร้ายแรง อย่างไค ซึ่ง อาจ ผลิตอาวุธ มนุษย์ ตั้งสามสี่ล้านคน ตามที่คำนวณเอาว่าเป็นจำนวน

พ.ศ. ๒๔๗๖

พระพุทธรูปมรดก นครวัด

พลเมืองเขมรในเวลานั้น ในช่วงเวลาไม่กี่วัน

และของเมืองใหญ่ ๆ อื่น ๆ อีกเป็นอันมาก

ข้อ ๓. ซึ่ง มงกุชเชอร์ ครอบครอง
นักโบราณคดีผู้มีชื่อเสียง ฝรั่งเศสลงมือเห็น
ด้วย ก็คือ พวกกษัตริย์ชาทาส ซึ่งมีจำนวน

ของที่รวบรวมเหล่านี้ได้ส่งไว้ภายใต้คอน
กลางของปูชนียสถาน ซึ่งทำด้วยหินนั้น ซึ่ง
คอนนั้นทำเป็นรูปพระคเณศ หน้า การรวบรวม

มากหลาย ของพลเมืองทั้งหมด ได้ทำการขุด
ขึ้น และได้ประหารพวกที่มีหน้าที่ปกครอง
แผ่นดิน และคนที่มีสติปัญญาเสียหมด เมื่อ

ทรัพย์สินมีค่าเหล่านี้ ต้องใช้ชาทาส มากหลาย
และ กินเวลา ๒ วัน เมื่องานนี้เสร็จแล้ว
ทางที่จะเข้าไปยังชุมทรัพย์ ก็ใช้จัดการเอาหิน

ชาติผู้ที่มีความรู้ปกครองบ้านเมือง ก็เป็น
ธรรมดาอยู่เองสำหรับพลเมืองที่เหลืออยู่จะต้อง
เสื่อมถอยอำนาจลง ไม่มีสติปัญญา ลงท้าย
ก็กลายเป็นพวกข้าเถื่อนไปหมด

หินใหญ่ ๆ มาใช้ไว้ทั้งหมด ส่วนพวกชาทาส
กองล้อมวง ซึ่งได้เห็นการกระทำเช่นนี้ ก็ได้ถก
ประหารชีวิตหมด รวมทั้งพวกพราหมณ์ด้วย

เรื่องชุมทรัพย์อันมีค่าอย่างดินดลามา ซึ่ง
เชื่อกันว่าชุกซ่อนอยู่ในนครวัดนั้น เล่ากันมา
หนาหนาว่า ชุมทรัพย์นั้นซ่อนไว้ใน พระ

นอกจากตัวสังฆราชเท่านั้น นอกจากพระ
เจ้ากรุงเขมรและสังฆราชแล้ว ไม่มีใครทราบ
ถึงที่ลี้ภัยของชุมทรัพย์ และเก็บไว้เป็น

วิหารใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า Bayon พระ
เจ้ากรุงนครวัด เมื่อรู้มหาภัยใกล้เข้ามา จะถึง
อยู่แล้ว จึงเรียกประชุมพวกพระสังฆราช

ความลับ บอกเล่าข้อ ๆ กันมาในวงศักรัศมี
เขมรเท่านั้น และภายหลังถึงแม้กษัตริย์เขมร
จะรู้ว่าชุมทรัพย์มีอยู่ แต่ส่วนที่ส่งชุมทรัพย์

ใหญ่ ๆ ให้ช่วยรวบรวมเทวรูป ซึ่งทำด้วยทอง
เครื่องประคองในสถานที่ยุทธศาสตร์นั้น อันทำ
ด้วย เพชร พลอย มีค่ามาก เครื่อง ภาชนะ

แน่นหนาว่าอยู่ที่ไหนนั้น ได้เลยเถิดไม่มีใครรู้
เสียแล้ว
บางทีรูปปั้นฝรั่งเศส คงอาละวาดเสาะหา
เอาเงินอันเก็บชุมทรัพย์ อันมหาสมบัติที่รวบรวมไว้
กะมัง

ขันติธรรม

ส. วิเศษโกสินทร์

อินทรวชิรจันทร์ ๑๑

ปางหลังยังมิ
เพียรพรตบำเพ็ญนาน

นักสิทธิ์สถิตไพร
อาศัยผลานิยม

เผ้าฝักถนอมวา—
จักปราบกำราบลาย

จงจำกระทำโทษ
กิดสิ่งทุรธรรม

สิ่งนั้นก็อย่าเบง
นอบนบประจบหมาย

ปางหนึ่งพระจอมราช
เขื่อนถื่นมุนีใน

“ทุกข์สุขไฉนใด
ภักษผลาหาร

นักสิทธิ์สนองพจน์
ตามเหตุประเภทดล

ราชาดับเหตุ
จักให้มุนีคลาย

พระมุนีอตุลย์ญาณ
ตบะเพื่อสุขารมณ์

ณไศลพระอาศรม
บริโภคจุนกาย

นรมานะมั่นหมาย
ทูลคตพยศมัน

มละโธตประสงคักัน
สุจิตประจำกาย

มนเกรงมิวันวาย
มนฝากมิยากใจ

ชประพาสแดนไพร
วนเอ๋ยเฉลยศาสัน

วทไขเถาะอาจารย์
บริบูรณ์ฤๅขัดสน”

มธุรสพระจุมพล
นมบัติก็บรรยาย

มนเจตนาหมาย
ทุษกรรมกะวานร

พ. ศ. ๒๔๗๖

ขันติธรรม

ตรัสแก่พระญาติ
จงอดทนโทษกรรม
เลิกกรรมกระทำโทษ
ขันติวิบูลย์ใน
ญาติสดับศาสน์
“อันองค์เรสุ
อาชาณต์ดำรงขอ
แต่ขอพระจอมราม
อย่าก่อรูปประทุษกรรม
งดการประหารชี—
มวลาชทัณฑ์ปาง
ทุกสิ่งประการรอน
ขันติดำรงมั่น
อันองค์พระภูมิบาล
ตัวอาตมาจัก
พฤติพรตมิเอาความ

“คุณจะขอพร
มนงตสะกดใจ
นฤโหดกะลึงไพร
มนเพียรบำเพ็ญพูน”
วทธานแดลงทูล
มนตั้งทางงาม
คนุพอกระทำตาม
มนมั่นขันติ
นรทำฝักดี
วิตแก่ประชากร
บุรอย่างก็เลิกถอน
ทุษร้ายประลัษยาน
บมิหวนกะมวลาพาล
ฝักก่อรูปกระทำตาม
มนรักษธรรมนิยาม
ทุษกรรมกะลึงไพร”

วสันตดิถีฉัตรขึ้นที่ ๑๔

ราชา สดับพจนดา—
เจตน์จันต์ถวิลหทัยใน
“ไม้มกษัตริย์นครไค
โทษทัณฑ์กระทำบุรพมา
หนักเบาที่เอานรประณาม
บรรดาประชาพสกสถาน—

บสมาเฉลยไข
บุรภาคนานมา
สละได้ตนโทษา
นรผู้ประพฤติพาล
ทุษตามประพฤติการณ
ติมิล่วงณกฎหมาย

รมเย็นและเป็นสุขนวัน—
 สืบกาลประมาณพหุลหลาย
 หากอาตมาสละประเว—
 เล็กดและอดทฤษนรา
 บรรดาประชาชนกรถ้วน
 เป็นพุทธศาสนิกโคร
 เราสอนนทางพระปรมัต—
 จักสบบเกษมสุขอนัน—
 ตรีการประทานพจนคอบ
 โยมจักสมัคกรมลบุ—
 จักดสะกดหทยถอน
 จิตต์ตั้งระวัฏวิสัย
 ทานจงจ้านงมลตั้ง
 โทยากะวานรก็วาง
 สั่งเส็จเสด็จพระบุรยาตร
 ปราสาทวิลาสวรวรร—
 เล็กการประหารชีวิตชน
 เรือร้ายก็คลายประทุษบ—
 ทรงตั้งระวัฏมลให้
 บพิตรสถิตนครปอง
 ไพรฟ้าประชาชนกรทำ
 ทรงงดสะกดมนนิหมาย

ตรอนตรายคลาย
 ชะนะเบื้องบุราณ
 นือเนกร้างรา
 ก็ะเหลิงละเลิงใจ
 มนถ้วนประสาทโส
 ชุมกอบกุศลขันธ
 ถวิธัสตักกรรม
 คตลอดกษัยตุ
 “คนุขอบหทัยคุ
 รณขันติมนใจ
 ทุษกรณมีทำโคร
 นฤข้อระคายคาง
 และระวังหทัยหมาง
 มนเวนสีเช่นกัน”
 ณพระราชวังพลัน
 ณตระการประมานม
 พระกมลเกษมศรี
 ทาจัดวิธคผอง
 ทุโรกลิมมีหมอง
 มนดับพิโรชคลาย
 ทุกรกรรมประการหลาย
 จะกระทำณกรรมครัน

พ. ศ. ๒๔๗๖

ขันติธรรม

อุทฺตมปาณตถาณที่ ๑๒

พระนักสัทธสัทธไฟโร
กะวานรเสมอนวัน
ประกอบตั้งระวัจจิตต์
บำเพ็ญเพียรจำเนียรกา—
ก็วานรนคราองค์
สลัดกรรมมิทำตน
กะโดดเดินและเล่นเล่น
ประดาพิศุทั้ว
กะจัดหายกระจายกลาด
กะโดนขันตะบันโยน
ประค้ำามและข่ามพัด
กะโดดตั้งชะฎาไป
มุนั่งประณมหัตถ์
กะชาคมัสสโลมา
พระฤษมีมิวัจจิตต์
สมาธิมนประคฺจขร
ระงับโกรธทุโทษหลาก
หทัยจันต์ถวิลชม

สะกดใจมิลงทันท์
บุรพเบื่องกระทำมา
ขจัดพิษณโทษา
ลววยว้างสว่างมน
มุนิจประสงคฺผล
ก็เหลงจิตต์มิกิดกลัว
สนุกแสนล้าพองตัว
กุฎีร้อและข้อยोन
ระดาคายเพราะความโลน
กะโดดพ่านกะดานไหว
กรือกักมิเกรงใจ
กระทำเล่นเขม้นหา
กะโดดบัตและมองตา
ขย้าทั้งและตั้งถอน
ประทุษกิดะวานร
ศิลาที่บักที่านลม
กลมมากเกษมสม
พระนิพพานสราญันท์

อินทลาคณที่ ๑๑

ราชาประทับราช—
งคโทษมิทำทัณฑ์
สั่งสอน ณทางธรรม
พาลพรคักก่อการ

นิเวศมาดะดุขขันธุ์
นราผู้ประพฤติพาล
ขจัดกรรมกรณเณร
จลาจลและอลเวง

ส. วิเศษโกสินทร์

พฤษภา

เหลิงใจบกลัวใคร
กอร์ปช่วยมิกลัวเกรง
คุมพรรคกระทำการ
ลุกลามตลอดใน
ทวยราษฎร์ซัดสุข
ครวญคร่ำรำพันนาน
ภัยบีบขี่กลียุค
ไพร่ฟ้าประชาชน
เหล่าพาลสืดยุชช
ไล่ชนสมนกันต์
ยิ่งเติบกำเริบจิตต์
ขึ้นชอบประกอบอัน—
ท้าวเธอตระหนักรความ
สงสารประชาชน

เสด็จสู่ภูผา—
แถลงสิ้นระบิลหมาง
“พระคุณครูตุนจ๊ก
เพราะไพร่ฟ้าประชาชน
ทำนวยพาลก็หาญมน
ประกอบกิจทุจริตจรร—
มิไปปราบกำราบผิด
ประพฤติกวักมิกลัวใคร

ประสงค์ใดก็ทำเอง
ประทุษกรรมกระทำไป
อนาจารย์เกรงใคร
นิเวศทั่วก็ร่ำราน
ระทมทุกข์ตลอดกาล
ก็บ้วยไร้ประโยชน์มี
นิราศสุข ฌฉายตรี
ก็วันบั้นประหวั้นพาล
คำเนรกรายณโรงธาร
หทัยกลับกลัวทัณฑ์
มิได้คิดจะเกรงกัน
ตราขายแก่ประชาชน
พระทัยหวามสัสตทน
จะเดือดร้อนบ่อนอนจาง

ภูซ่งควิธาโรจน์ที่ ๑๓

บศกราบสุเบญจางค์
อูระ, คินพระวาที
สละรักขันธ์
สละตำระสายกัน
ทูลชนเกษมสันต์
ยะนงทะยานใจ
ก็จะคิดกำเริบไป
มนร้ายสีพาลา

ดนุขอ กระทำทัณฑ์
 ประคองชาติพระศาสนา
 พระนักสิทธิ์สดับว่า—
 ก็ชื่นชมนิยมนาน
 “โอโหจอมถวัลย์ราชย์
 พระองค์จักสถิตถรณ์
 มิเป็นผลเสมอนันท์
 ประดุจบุตรกะบิดา
 ก็จักเหลือละเลิงชั่ว
 ประกอบสังฆุทธรร—
 บุราณว่านราไค
 ประดาบุตรสัททั้งหลาย
 ก็ควรสอน ระเบียบบอบ
 ขจัดสิ่งกลั่น
 พระราชาสดับพจน์
 พระทัยจันทถวัลได้
 พระดาบศอดุขย์บุลย์
 เสด็จสู่พระราชฐาน
 กระทำโทษนราผิต
 ณะดุจนประพฤติธรรม
 ประชากรมุฑร์กัรมัน
 ทิวาต์ติภาควล
 พระนักสิทธิ์สถิตถรณ์
 กระทำทัณฑ์กะวานร

ดุจบรรพกระทำให้มา
 ทะนุรัฐชาติพาล”
 ทพระราษตรัสฐาน
 วทพราถวายพร
 สุตอาตมาวอน
 ทุยทัณฑ์บุราณมา
 ดนุนเกลียวาที่
 บมิกอร์ปกระทำทัณฑ์
 ฤจะกลวักระบาปกรรม
 มนรินทร์มิเว้นวาย
 มนไครเสนห์หมาย
 ฝิพะดุจจะให้ดี
 ฝมิชอบก็ควรดี
 นฤพันกมลไป”
 มธุรสพระขี้ไพร
 สติแล้วนมัสการ
 วรสุนทรทรงญาณ
 ทะนุปกพสกสันต์
 ทุรกิจประกอบกรรม
 สุวิตประการควร
 ธุระชั้นละเร้งสรวล
 นฤโสภสทาพร
 มนจงประสงค์สอน
 ดุจก็กระทำมา

การปราบพยศษชาติ
ขจัดคัตยสว—

อนุศาสนเมตตา
นรเรียบระเบียบงาม

ฉบับ ๑๖

วานรห่อนกล้าหยาบหยาบ
สบความเกษมสุขทุกซ์คล้าย
มน้ำบำเพ็ญเพียรหมาย
เบิกโลกโมกษธรรมอำไพ

สอนใดทำตาม

มุงพันอบาย

หมายมาดคลาดพันคลาไคล
ข้ามโอฆสงสารสาคร

กิเลสอนุสัย

เสวยสุขทุกนวันตร
บห่อนมีมารว

วายว้างนิรณ

สารกนิทานขันตี
แต่บรรพสรรคเสรีสุนทร

ธรรมพากย์พาที

เพื่อเป็นนักษัตรอุทาหรณ์
เป็นเครื่องเตือนจิตต์พิจารณา

แต่ประชากร

คนผู้กิดลิจิตสาสน์
เริ่มกิดผิตบังบางตอน

เขว้เขว้นไวยาหาร

ชี้ท่านประธานโทษกรณี
ไต่ฎกไต่พลึงทั้งมวล

กล่าวเอ่ยเฉลยสอน

แต่งเติมเสริมต่อข้อควร
แนะทางสว่างบ้าง เทอญ

ตามศัพท์สำนวน

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

แผ่นดินซุยถึง

ฉบับอาจารย์ชก

เรื่องที่ ๑๑

ในแผ่นดินซุยถึง คือ แผ่นดินซุยกับ ระหว่างนี้ไทรไถ่พยากรณ์ด้วยว่า แซ่หลี่
แผ่นดินถึง คือนองกันนั้น จำเดิมแต่เชียวกวง จะมีอยู่และแย่งราชสมบัติ พระเจ้าซุยยู่ก
เจ้าเมืองซุยก็ทำสงครามมิชยชนะแก่พระเจ้า จิ้งยี่สั่งให้ยี่ บรรดาข้าราชการ และราษฎรทั้ง
เกงค ซึ่งเบียดเบียนอยู่ก็สละท้าวแห่งราชวงศ์ ยี่งว ที่เป็นแซ่หลี่ ประหารเสียสิ้น เว้นแต่
เหลียงแล้ว ก็ตั้งคนขึ้นเป็นกษัตริย์ ทรงพระ ทลিয়েน ทาได้ให้ประหารไม่ แต่กลับทรง
นาม พระเจ้าซุยยู่ก ครองแผ่นดินซุย และ ด้งให้เป็นตำแหน่ง ถึงกง และให้ไปเป็นเจ้า
ทรงแต่งตั้ง ยี่รดา นายทหาร ที่มีความชอบใน เมืองไท่ทงวน
สงครามให้มีความรักกันทั่วกัน แล้วทรง พระเจ้าซุยยู่กครองราชสมบัติโดยสืบ
ตั้งทลিয়েน ซึ่งเป็นผู้มีความชอบมากในการ พระโอรสองค์ที่ ๒ คือ แย่งราชสมบัติ จิ้งตอง
คเมืองเหลียงโค่น ให้เป็นถึงถึงกง ไปเป็น สมุหนายก จัยพระเชษฐา ซึ่งดำรงตำแหน่งไท่จื่อ
เจ้าเมืองไท่ทงวน ผู้สืบราชสมบัติต่อไปนั้น ประหารเสีย และ

ดินสอ

พฤษภา

ปลงพระชนม์ชีพพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ เป็นพระราช
บิดาด้วย แล้วเสกขึ้นเสวยราชสมบัติ เป็น
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงพระนามพระเจ้าชัยเยชช
คันทันมา

ในรัชสมัยแห่งพระเจ้าชัยเยชชคันทัน บ้าน
เมืองและอาณาประชาราษฎร์ สดชื่นร่มเย็น
มีได้ มีความ ปกติสุข พากัน เกิดครวญ ทวีไป
เหตุ ด้วย พระเจ้าชัยเยชชคันทัน ทรง ปกครอง
บ้านเมือง และ บริหาร ราชการ น้อยใหญ่ ให้ถูก
ต้องตามโบราณ ราชประเพณี ทรงแต่จะ
แสวงหาความสุขส่วนพระองค์ โดยให้ สร้าง
ตำหนักน้อยใหญ่หลายตำหนัก ต้องเกณฑ์
ราษฎรมาทำการก่อสร้าง ข้าราชการทำมาหากิน
เป็นเวลาหลายปี และใช้ จ่ายเงินในท้อง
พระคลังหลวง เกือบหมดสิ้น แล้วเกณฑ์หญิง
สาวมาจากหัวเมืองต่าง ๆ หลายร้อยคน ทรง
เลือก ทา มีรูปร่างสะอาดงดงามไว้เป็น พระสนม
หลายสิบคน โดยทรงตั้งให้มียศต่าง ๆ กัน
อยู่ในตำหนักที่ทรงสร้างขึ้นนั้น ทุกตำหนักเย็น
ค่ำก็พากันไปตามตำแหน่ง หญิงนอกนั้นไปร
กให้ เป็นพวกข้าหลวงประจำตำหนักนั้น ๆ สำหรับ
พระสนมใช้สอย แล้วพระองค์ก็ทรงประทับอยู่
แต่ก็เสด็จในเพลิกเพลินไปในทาง โดยปฏิบัติ
มิได้เสกขออกว่าราชการตามขัตติยราชประเพณี

ทรงมอบอำนาจให้ โอรสช่วยกับ ขุนนางผู้ใหญ่
ซึ่งเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย โดยได้เป็นคู่คิด
ในการแย่งราชสมบัติของพระราชบิดานี้ ว่า
ราชการโดยสิทธิขาด โอรสช่วยกันท
กก็กระแย่งราชสมบัติของพระเจ้าชัยเยชชค
คันทันเหมือนกัน แต่ถึงกระนั้นเองหลิม ซึ่ง
เป็นพระญาติวงศ์ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีฝีมือ
และ สำเร็จราชการทหารอยู่หัวเมือง มีอำนาจ
มาก จึงยังสงสัยอยู่ ครั้นได้ทราบข่าวว่าราชการ
สิทธิขาดดังนี้ ก็ยอมคำนึงการไปในทางที่
จะเป็นประโยชน์ส่วนตัว ตามสภาพของขุนนาง
กังฉิน ในที่สุดผลร้ายก็ตกอยู่กับอาณา
ประชาราษฎร์ โดยได้รับการเยือกเยือกต่าง ๆ
จากพวกขุนนางกังฉิน

ส่วนพระเจ้าชัยเยชชคันทัน เมื่อได้ทรงเกณฑ์
ราษฎรมาก่อสร้างตำหนักเสร็จแล้ว ก็หาเหตุ
เพียงนั้นไม่ ยังได้ทรงกระเกณฑ์ให้ชักค
ตั้งแต่ พระนครหลวง ทะลุไป ถึง เมือง กังเล้ง
และทักถันไปตามลำคลองทั้งสองฝั่ง แล้ว
ปลุกคนไม่ตลอดทาง ค่อย่ออีก ทั้งน
เสด็จประพาสเมืองกังเล้ง ซึ่งเป็นเมือง ส
สนานนั้นได้ โดยทางชลมารค การชักค
นั้นต้องเสียเงินเป็นอันมาก และเสียเวลาทำมา
หากินของราษฎรหลายปี เป็นการเกิดครวญ

พ. ศ. ๒๔๗๐

ความพยายามของมังกรเขียว

ไม้สนศุก

ฝ่ายพวกราษฎร เมื่อได้รับความเดือดร้อน อันเกิดแก่มูลเหตุต่าง ๆ นั้น ก็พากันละทิ้งถิ่นฐานบ้านช่อง อพยพไปอยู่ตามป่าทึบ ส่วนที่มั่นสลับอันมิไปในทางมิราทิจูอยู่แล้ว ก็ต้องสู้ม ผู้คน ทั้งตัวเป็นไต่ช่อง ยักเขากเขาต่าง ๆ เช่นที่มั่น ประกอบอาชีพด้วยการไร่-กรรม และที่มั่นความศึก ความสามารถ สักหน่อย ก็เขาคเขาบ้านเล็ก เมืองน้อย แล้วคงตัวเป็นเจ้าเมืองต่อไป

ส่วนเจ้าเมืองต่าง ๆ ที่พระราชอาณาเขตก็พากันตั้งแขวงเมือง และที่เขนหัวเมืองใหญ่ก็ตั้งตัวเป็นฮ่อง รวมมีสลับแปดเมือง ที่เขนเมืองเล็ก มีไต่ทั้งตัวเป็นฮ่อง เพียงแต่แขวงเมืองมียอมชนกยเมืองหลวง รวมมีหกสิบสี่หัวเมือง หัวเมืองเหล่านี้ ที่เจ้าเมืองตั้งตัวเป็นฮ่องสลับแปดเมืองนั้น จันเรียกว่า รียไชยฮวนฮ่อง อีกหกสิบสี่เมือง ที่เพียงแต่แขวงอำนาจ เจ้าเมืองมีไต่ทั้งตัวเป็นฮ่อง เรียกว่า ลักขยฮวนฮวน รวม หัวเมือง ใหญ่ น้อย ทั้ง แปดสิบสี่ หัวเมือง นี้ต่างมีทหารเอกล้วนมีกำลัง ฝีมือเข้มแข็ง อย่างพิสดาร ป่านประหนึ่งว่า จะสามารถทำลายเขาให้ร้ายเป็นต้นน้ำกลองไต่ และต่างก็ชุมนุมทัพจะเขาคเมืองหลวง เพื่อบำรุงซึ่งราชสมบัติของ

พระเจ้าไชยเยยงก็ และบ้างก็ชิงอำนาจแย่งความเป็นใหญ่ และพยายามขยายเขตแดนของตน จึงต่างก็ต่อสู้รบพุ่งซึ่งกันและกัน ส่วนพวกที่เขนไต่ก็ปล้นสะดม แย่งชิงทรัพย์สมบัติเข้าพระราชวังตามชอบใจ ฝ่ายทางเมืองหลวงนั้นก็ส่งกองทัพไปเที่ยวปราบโจรบ้าง คอสูริยพวกฮวนฮ่องบ้าง ตามแต่ไต่ฮวนฮวนจะเห็นชอบและเป็นประโยชน์แก่กัน ผลแห่งความสงบราชกายจึงหาไม่ คงมีแต่การประทัตประหารกันทุกวันคืน อาณาประชาราษฎรได้รับความเดือดร้อนทั่วไป เสียงระงมไปทั่วความวิโยคโคกคัลลโยคต้องพลัดพรากจากกัน ระหว่างญาติพี่น้องแม่พี่น้อง และต้องพลัดพรากจากถิ่นฐานบ้านช่อง ระหกระเหินไปตามยถากรรม เพราะหนีภัยต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งแพร่หลายไปทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่แผ่นดินจีน การกลียุคที่เกิดขึ้นไต่ถึงเพียงนี้ก็เพราะพระเจ้าไชยเยยงก็เขนคันทะ โดยพระองค์มิไต่ทรงปกครองบ้านเมือง ให้ถูกต้อง ตาม ขัตติยราชประเพณี ทรงเล็ดกเล็ดนแต่การเล่น และเสด็จประพาสพร้อมด้วยหมู่พระสนมกำนัล มิไต่เอาพระทัยใส่ต่อราชการบ้านเมือง ทรงไว้พระทัยให้ขุนนางกังฉิน จักทำไป ตาม ผลการบ้านเมืองจึงเกิดระส่ำระสายทั่วไป ครั้น

นับว่าเป็นมหากลียุคใหญ่ยิ่งกว่ากลียุคใด ๆ
ที่เคยมีในประวัติศาสตร์แห่งมหาประเทศตงกิก
และระหว่างที่ข่านเมือง กำลังเป็นจลาจล อยู่
พระเจ้าซุ่ยเอียงก็ยกกำลังประพาส เมือง กัง-
เหล็ง ก็หมิ่นพระสมณกานัล โดยทางคลองทชุก
ใหม่อย่างพลิกแผ่นดิน ทำให้ทรงระลึกถึงการ
บ้านเมือง อย่างไร

เรื่องนี้มีคำในพงศาวดาร ตามธรรมเนียม
ประเทศจีนนั้น เมื่อส่งมรยาตแล้วก็เลิก
ทฤษฎีเกือบรอนกันทั่วไป และก็กลับเป็นสุข
อีก หม่นเวียนไปตามแต่เง็กเชียงฮ้องเค็ผู้
บริหารโลก จะทรงบันดาลให้เป็นไป ตาม ครั้ง
คราว และมาก หรือน้อย แล้วแต่ซาหาของ
ประเทศและเวรกรรมของมนุษย์ และซาหา
ของประเทศจีนได้ เริ่มรุ่งโรย มาแต่ ปลาย
แผ่นดินจิน อันเป็นสมัยทกยทริย วงศ์แซ่สุมา
ไท่ปกครองประเทศสืบสันตติวงศ์ต่อมาแต่พระ-
เจ้าบูเคี คือสุมาเอียน ซึ่งเป็นบุตรสุมาเจียว
และเป็นหลานสุมาอู จนถึง พระเจ้ากวงเคี
ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์ที่ ๑๕ และองค์สุดท้ายใน
แผ่นดินจิน ข่านเมืองก็รุ่งโรยยิ่งขึ้น โดย
ปราศจากเจ้านายในวงศ์ ททรงปรีชาสามารถ
ในกิจการบ้านเมือง ก็แต่จะรักษาประเพณี
ประหารกันเองจนร่อยหรอเสื่อมสิ้นไป ในที่สุด

เล่าหุย ขุนนางผู้ใหญ่ ซึ่งมีอำนาจมากในราช-
การ ก็แย่งราชสมบัติ ปลงพระชนม์ชีพพระเจ้า
กวงเคีเสีย ทั้งตัวเป็นพระเจ้าซงบูเคี ปกครอง
ประเทศต่อไป พงศาวดารจีนตอนนั้น เรียกว่า
น้ำขุ่น และในยุคน้ำขุ่น ซาหาของประเทศจีน
ก็คงรุ่งโรยเป็นล้นไปด้วย มิได้มีความสงบสุข
ขึ้นเลย มีการแย่งชิงกันเป็น กษัตริย์ ผลัก
เปลี่ยนวงศ์ต่าง ๆ ถึงสี่วงศ์ และวงศ์หนึ่ง ๆ
ก็มีได้ ปกครองประเทศให้เจริญ รุ่งเรืองไปได้
เท่าใดนัก ก็ประพฤติการเหลวไหล เป็นเหตุ
ให้อีก วงศ์หนึ่ง ถู้อโอกาส แย่งชิง ราชสมบัติ
ต่อไป คือ วงศ์ที่ ๑ เริ่มแต่พระเจ้าซงบูเคี
(เล่าหุย) แย่งราชสมบัติจากพระเจ้ากวงเคี
พระเจ้าแผ่นดินนั้น เปลี่ยนนามแผ่นดินเป็น
น้ำขุ่น สืบวงศ์ได้แปดองค์ เชี่ยวเวลาถึง
ก็แย่ง ราชสมบัติ ทั้ง ตัว เป็น พระเจ้าซุเถาเคี
เปลี่ยนนามแผ่นดินเป็นแผ่นดินขิ่น เป็นวงศ์ที่ ๒
สืบวงศ์ได้ห้าองค์ ต้นปลายเซย ก็แย่งราชสมบัติ
ทั้งตัวเป็นพระเจ้าคินบูเคี เปลี่ยนนามแผ่นดิน
เป็นแผ่นดินคิน เป็นวงศ์ที่ ๓ สืบวงศ์ได้ห้าองค์
เชียวเอียง ก็กำเริบเสีย ทั้งตัวเป็นพระเจ้า
เหลียงบูเคี เปลี่ยนนามแผ่นดิน เป็นแผ่นดิน
เหลียง เป็นวงศ์ที่ ๔ สืบวงศ์ได้สององค์สุดท้าย
และกษัตริย์ทุก ๆ องค์ในแผ่นดินทั้งสี่นี้ โดย

พ. ศ. ๒๔๓๖

ความพยายามของมังกรเขียว

มาก ที่ ครอง แผ่นดิน ได้นาน และ เรียบร้อย ก็
เพราะองค์แรกที่เป็นคนวงศ์ ก่อนนั้นไปก็อยู่
ในราชสมบัติได้ไม่นาน ย้ายแปดเดือนบ้าง
และสองหรือสามเดือนบ้าง แล้วก็ผลัดเปลี่ยนกัน
ไปโดยรวดเร็ว และทั่วกันด้วยวงศ์เหลียง
สักถึงลงเพียงสองคน ก็เพราะ พระเจ้า
ซุ้ยยูนก็รักจากพม่าที่เมืองเหลียงโก เปลี่ยน
เป็นแผ่นดินซุ้ย ปกครองประเทศได้ประมาณ
สิบปี แผ่นดินยังมีทหารรายค่ายทั่วกันก็เกิดมี
การจับขุนนาง และราชบุตรแห่งลี้ประหารเสียสิ้น
เพราะโอรสพยากรณ์ว่าแน่แท้ จะมีบุญ แ่่งราช
สมบัติ เว้นแต่ หลี่เอียน หาได้ ประหารไม่
กลัวยิ่งทั้งให้เป็นที่ตำแหน่งถึงลงไปครองเมือง
ไท่ทงวน ก็ปรากฏข้างต้นแล้ว ทั้งนี้
เพราะหลี่เอียน เป็นผู้มียุทธศาสตร์ จะใดเป็น
ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ชี่ โดยที่ตัวใดใน
ระหว่างราชสมบัติของราชวงศ์ซุ้ย จึงเรียกว่า
เอ็งว่า ซุ้ยถิง คือแผ่นดินซุ้ยและแผ่นดินถึง
ก่อนั้น แล้วจะได้ปกครองประเทศจีนให้ร่มเย็น
เป็นสุขสืบสันตติวงศ์ต่อไปได้หลายร้อยปี การ
ที่ พระเจ้าซุ้ยยูนก็ทรงให้ประหาร ขุนนาง และ
ราชบุตร ซึ่งเป็นแน่แท้เสียมากมายนี้ ได้ทำให้
เกิดความขุ่นเคืองในระหว่างขุนนาง และราชบุตร
ทั่วไป เพราะพวกขุนนางถึงได้ไต่อาศัย

อำนาจของพระเจ้าซุ้ยยูนก็ทำการทวงชีวิต คือ
เมื่อพวกขุนนางหรือราชบุตรไม่ได้นับน หรือ
ที่ไม่ชอบกันก็กราบทูลพระเจ้าซุ้ยยูนก็ว่าขุนนาง
หรือราชบุตรนั้น เป็นพวกแน่แท้ พระเจ้า
ซุ้ยยูนก็ทรงสั่งให้ประหารชีวิตเสีย ต่อมา
ไม่ช้า พระเจ้าซุ้ยเอียงก็ราชโอรส ก็ทำกิจพระ
เจ้าซุ้ยยูนก็แล้วขึ้นเสวยราชสมบัติ ครั้นก็
เพราะกรรมที่พระเจ้าซุ้ยยูนก็ไต่ประหารผู้ที่มีได้
มีความผิดเสีย เป็นอันมาก นั้น กลัวยมา สอน
และเมื่อ พระเจ้าซุ้ยเอียงก็ ได้ เสวยราช สมบัติ
แล้ว ก็หาได้ทรงกระทำประโยชน์แก่บ้านเมือง
อย่างไร แต่กลัวยิ่งทรงกลัวความล้มเหลวแก่
อาณาประชาราษฎรและบ้านเมือง จนเกิดกลัวย
ขึ้น เป็นเหตุให้บรรดาการร้ายต่าง ๆ จึ
ลงมากเกิดเป็นมนุษย์ที่ชั่วร้าย เข้าร่วมในการ
กลัวยิ่งกันเป็นอันมาก ซึ่งกระทำให้กลายเป็น
มหากลัวยิ่งใหญ่โต และร้ายกาจยิ่ง ส่วน
พระเจ้าซุ้ยเอียงก็ถึง สิ้นชาติเดิมเป็นสัตว์ร้าย
ชนิดหนึ่ง จึงเรียกว่า อะหม่อ รูปร่างคล้าย
หนู แต่ใหญ่ขนาดเท่ากระบือ เมื่อมาก
เป็น พระเจ้าซุ้ยเอียงก็ จึงมีพระทัยเหี้ยมโหด
มาก และเป็นผู้ที่ทรงกลัวกันเป็นมหากลัวยิ่งครั้ง
นั้น และขึ้นก็ว่าเขื่อนเขื่อนหนึ่ง เทพธิดาผู้ใหญ่ ได้
เขาตัวอะหม่อ ซึ่งเป็นชาติของพระเจ้าซุ้ยเอียงก็

ดินสอ

พฤษภา

ไปซึ่งไว้อย่างทิวแถว เพื่อทำโทษ โขยจนระสับ
บุญแล้ว สันคำในพิงเพียงเท่านั้น

ฝ่ายทางเทวโลก เมื่อเง็กเขียงช่องเค
ทรงพิราวดก้วยทิพญาณ เห็นในมนุษย์โลก

ภาคกลางแห่งมหาสมุทรที่เรียกว่า คงกัก
ประเทศ (จีนสันนิษฐานว่าประเทศของคนคัง
อยู่กึ่งกลางทวีป จึงเรียกว่า “คงกัก” คือ
ประเทศกลาง) ไคยงเกิดการมหากลียุค

ฆ่าฟันกัน เช่นที่เคยครั้งแก่ สมณชีพราหม
ณาจารย์และประชาราษฎรทั่วไป ก็ทรงทราบ
ได้ว่า ทั้งนี้เป็นเพราะถึงยุคกลางที่มนุษย์เหล่า
นั้น จะได้รับความเดือดร้อนอย่างมหันต์ จึง

เผอิญให้สัตว์ร้ายไปเกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดินและ
เป็นต้นเหตุแห่งมหากลียุคนี้ ประกอบทั้งถึง
สมัยที่กษัตริย์ในราชวงศ์ชุย จะขึ้นสืบ แล้ว
วงศ์อื่นจะไคเป็นกษัตริย์ปรายปรามมหากลียุค

นี้ และกษัตริย์อื่นของราชวงศ์ชุยเป็นสุข
คือไปหลายร้อยปี แล้วทรงเล็งทิพญาณคือไป
ก็ทรงทราบว่า แซ่หลี่ เป็นคนชั่วตรง ควรจะไค
รับเกียรติยศเป็นกษัตริย์ท่านบำรุงแผ่นดินคือไป

จำจะต้องช่วยเหลือนำเป็นผลสำเร็จความกำหนด
ของฟ้าและดิน แต่ในการกลียุคครั้งนี้ได้มี
การร้ายต่าง ๆ จุกตึงไปร่วมทำกรรมด้วย เป็น
อันมาก การปรายปรามจะต้องมีการต่อสู้กัน

ถึงสาหัส นับว่าเห็นมหากลียุคใหญ่ยิ่งกว่า
ครั้งใด ๆ ที่มีมาแล้วและที่จะมีต่อไปในภายหน้า
จะต้องให้ดาวเทพบุตร ที่ทรงฤทธิ์อำนาจ และ
สขิบุญญา ทั้งฝ่ายทหาร และพลเรือน จุกตึงไป

ช่วยผู้มีบุญให้พร้อมสรรพ ทรงดำริเช่นนั้น
แล้ว จึงเสด็จออกพระที่นั่งเหิมเหิมเคย มี
เทพบุตร เทพธิดาผู้ใหญ่น้อยเฝ้าอยู่พร้อมกัน
เง็กเขียงช่องเคจึงรับสั่งถึงเหตุการณ์และความ

เป็นไปในมนุษย์โลก และทรงชี้แจงความที่ได้
ทรงดำริไว้ให้บรรดาเทพบุตร เทพธิดาเหล่านั้น
เข้าใจแล้ว ก็มีเทวธิดาให้ ดาว จัมยแซ
คือ ดาว กษัตริย์ จุกตึง ไปเกิดใน กระบิลแซ่หลี่

คือ หลี่เถียนเจ้าเมืองไท่ทงวน ซึ่งจะไคเป็น
ปฐมกษัตริย์วงศ์ฉิง เพื่อสืบสันตติวงศ์ปกครอง
สมณชีพราหมณาจารย์และประชาชนให้ร่มเย็น
เป็นสุข และมีอำนาจปรายปรามเสี้ยนศัตร

ให้ร้ายกายทั่วไปทุกทิศ ดาว กษัตริย์นั้นจะไค
ไปเกิดเป็นบุตรฉิง หลี่เถียนเจ้าเมืองไท่ทงวน
ชื่อ หลี่สยั้น คือไปเป็นพระเจ้าดังไท่ทงของเค
มีอำนาจที่สุด ในกษัตริย์วงศ์ฉิง ให้ดาว

ชู้กแซ คือ ดาวแม่ทัพ ลงไปเกิดเป็นขันชกไป
เป็นหัวหน้าแก่ดาวเทพบุตรต่าง ๆ ที่จุกตึงไป
เกิดเป็นทหาร สำหรับช่วยผู้มีบุญปรายมหา
กลียุคครั้งนี้ ให้ดาวกุนซ้อลงไปเกิดเป็น

พ. ศ. ๒๔๗๖

ความพยายามของมังกรเขียว

ซิมมิ่ง ครอบงำถูกข่มขู่อยู่กลาง ทั้งเหตุการณ์
 ภายนอกและภายในอย่างลึก ให้การ
 แะใช้แซ คือ การเสียดสี ลงไปเกิดเป็น
 พ่อเลี้ยง มีกำลังและฝีมือเข้มแข็งเช่นอันมาก
 ให้การแซเสียดสี คือ การมังกรเขียว ลงไป
 เกิดเป็น คนขี้สน มีฝีมือมาก และยังให้
 การทราทรา อื่น ๆ ลงไป เกิดเป็น เทียบากิม
 ขอบข้าง ขยับเขยื้อน และผู้อื่น ๆ อีก รวม
 เจ็ดสิบคน ล้วนแต่มีฝีมือ และร่วมสาขานี้
 พนง ช่อคร่ง ช่วยเหลือกันทั้งหมด เมื่อ
 การทราทรา เหล่านี้ทำลงไป เกิดพร้อมกันแล้ว
 ให้ไปประชุมอยู่ที่เขาเขี้ยวถึง โดยชินชกไป
 เป็นผู้บังคับบัญชา และ ซิมมิ่ง เป็น ที่ปรึกษา
 เมื่อรวบรวมกันได้ครบจำนวน และถึงกำหนด
 ตามพาคัน ซึ่งซิมมิ่งจะเป็นผู้ทราทราเหตุการณ์
 แล้ว ก็ให้เขาช่วยผู้มียุทธ์ คือ การกษัตริย์
 ปรายปรายเสียนศัตรูต่อไป เรื่องราวของ
 พวกการ ที่กำลังมา เป็นทรา สำหรับผู้มียุทธ์
 และทั้งซิมมิ่งอยู่ที่เขาเขี้ยวถึง นั้น มีความ
 พิสดารอยู่ในเรื่องส่วยถึงแล้ว เมื่อเง็กเซียง
 ช้องเคได้มีเหตุบัญชาจากให้การต่าง ๆ กำลัง
 ไปจาก สวรรค์ เพื่อ ปราย ปราม มหาบุรุษใน
 มนุษย์โลกทั้งนั้น ยังทรงวิคิดว่าจะไม่พอ
 แก่การ เพราะทรงเห็นว่า บรรดาการร้ายที่

ลงไปเกิดเป็นมนุษย์ก่อการกลียุคครั้งนี้ ล้วน
 มีฝีมือ และกล้าหาญ เช่นอันมาก จึงทรงขอ
 พุทธาณูจาก พระเช็กเกี่ยมมิ่งนุชให้
 พญานกอินทรี ซึ่งเป็นพุทธพาหนะ แะงาคลง
 ไป เกิดเป็น สามคน คือ หลัววันชา ห่ง
 โยฮันเซ้งโต ห่ง ส่วยวันเซ้ง ห่ง ทั้ง
 สามคนล้วนมีฝีมือเข้มแข็ง เพื่อช่วยผู้มียุทธ์
 ปรายบุรุษให้ร้ายกาย เรื่อง พญานกอินทรี
 แะงาคลงมาเกิดใน โทกลัวไว้ในเรื่อง
 นกอินทรีของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้นำลงใน
 ไทยเขมรมาแล้ว

ฝ่าย การเทพยตร์ทั้งหลาย ที่จะต้องลงมา
 ปรายมหาบุรุษคน ก็ได้แยกย้ายกันกำลังมา
 เกิดเป็น มนุษย์ ตามที่พิชิตบัญชา ของ เง็กเซียง
 ช้องเคทุกประการ โดยการกษัตริย์ก็ไปเกิด
 ในตระกูลที่ระไกรเย็น กษัตริย์ คือไปในภายหน้า
 คือตระกูลเซ้งหลัว ซึ่งหลัวเอี่ยมเจ้าเมืองไท่หวง
 เป็นประมุข ส่วนการทราทราที่เกิดในตระกูล
 ทราทราต่าง ๆ เป็น ชินชกไป พ่อเลี้ยง ซิมมิ่ง
 ขยับเขยื้อน คนขี้สน เทียบากิม และคนอื่น ๆ อีก
 รวมเจ็ดสิบคน คนเหล่านี้ต่างก็มีมารักกัน
 และมีความรักใคร่กันยิ่งนัก เมื่อรวบรวม
 รวมกันได้เป็นจำนวนเจ็ดสิบคนแล้ว ก็นัดไป
 ประชุมกันที่บ้าน ชินชกไป ใน วัน งาน แซฮัก

ดินสอ

พฤษภา

มารดาของ ชินชก ไปด้วย ทั้งน เพราะคน สก กวักควน ระหว่างที่กำลังเลียงกน
 เหล่านนี้ขี้ดรักใคร่ ชินชก ไปมากด้วย ชิน- เทียกาก็มี ซึ่งเป็นคนชอบคลกคระนอง ไก
 ชก ไปเป็นคนอริ กว้างขวาง รักเพื่อนฝูง ใน พิวรณาคพวกที่มาประชุมทั้งหมก เห็นล้วน
 งานประชุม ชินชก ไปได้ปลุกโรงใหญ่ไว้ แต่มัวปร้างลำสัน ทำทางกลัหาญทุกคน แต่
 ตอนนี้อย่างไรโซฐาน เมื่อพวกเหล่านั้นมาด้ย ทยงสัน มีหน้าสเขียว คาโค่นากลว แล้ว
 พรอมกัน และค่าน้อยยพรแก่มารดาชินชกไป แลวกี้ ประชุม กระทำสคัยสาขาน เป็น พนอังกน
 ทุกคน ระตกทุกขไคยักอย่างไรไม่ทั้งกัน เก่งมากทั้งคู้ ระทอญให้ตองกำลังกันแล้ว
 แล้ว ต่างก็แวง โดหค ปนกับสุรา คม พรอมกัน เราะระกล่น คคิแล้วก็้อยงไปยอกกกันยงสัน
 แต่พ้อเส้ง กยกันยงสันนั้น เมื่อแวง โดหค หามิ ว่า พ้อเส้งว่าหน้าคาคันยงสัน เหมือนจะไมย
 เหมือนคนอื่น ๆ ไม่ มีแต่หน้าเหลือง ออกมา เส้งประชุมแล้วจะระยควกักกลกคาออกเสีย แล้ว
 เล็กน้อย ชิมงก่ง เห็นคังนณกพิเคราะห์คัก แลยไปยอกพ้อเส้งว่า ทยงสันว่าพ้อเส้งเยอ
 ตามคำวาทเรียนมา ก็ทราวยไควว่าคนทั้งสองนี้มี ทยง ทยงว่ามีผลมอ อวคคก ประเคยว ออก
 เวรต่อกัน และจะไม่ไคไปยอกกกันทเขา จากทประชุมแล้ว ระปรายสั่งสอนให้ รุสค เสีย
 เชยงก่ง แดกคังไวโนใจ ทาโค่นากให้ใคร บ้าง เมื่อคนทั้งสองไคพ้งเทียกาก็มออกเล้า
 ทราวยไม เมื่อพวกกระทำสคัยสาขานเส้งแล้ว คกน ทางคนต่างคคิว่าจริง และนค โกรธ จัง
 ปรักยว่าเวลานชานเมืองเป็นจลาธ มีคคิ ชิงคามองคกกันนอง ๆ ยิงมองคกน ก็ยงทาง
 ขุนนางคังคินเยกเยยพิ ระทวาชการกไม่มี ทำคาชุนเขยวคอกนมากชุน ทั้งสองฝ้ายจัง
 ประโยชน์ ควรพวกันไปยอกกเขาเยยงก่งแ้ คัง ทางเชอแนว่าทเทียกาก็มออกนเป็นความจริง
 เกลยกล่อมีผู้คนไวคคย เมื่อ มีผู้ มยญ แทจริง แล้วยุสค โกรธเย็นอนมาก พอเส้งการเลียง
 มาทำการปรายยคเขยง จึงสมคิระเซาทำการคยว กชวนกันคยเย็นหมู่ ๆ อย่างสนกสนาน แต่
 คอไป เมื่อคคกลางเห็นชอยตามคำปริกษา พ้อเส้ง กย ทยงสันนั้น เคียว ออกไป ช้าง นอก
 ทั่วกัน และก่าทวนคทระอพยไปยอกกเขา พรอมกัน พอทกนทประคโรงเลียง พ้อเส้ง
 เยยงก่งแ้แนนอนแล้ว ก็เริ่มเลียงกันเป็นการ

พ. ศ. ๒๔๗๐

ความพยายามของมังกรเขียว

ก็กระโดดไล่ทันยงสันโดยแรง ทันยงสัน กังแค้น โด่ใจแบ่งขึ้นหนาทักคนเห็นหมด
กระเด็นไป พอดีทั้งตัวก็ถล่มเข้าตอ้อยพ้อเส็ง
ทันที พ้อเส็ง จมมือโคกกระซอกไปข้างหน้า
ทันยงสันทานกำลังไม่ได้ ก็ล้มลง พ้อเส็งก็
ตรงเข้ารวบยงซานยงสันทั้งสองขา จะฟาดกับ
พนักัน ทันใดนั้น พนงทั้งปวงเห็น ก็ตกใจ
พากันเข้าช่วยห้ามปรามไว้ ทันยงสัน จึงร้อง
ชีวิต แต่หาใครทราญไม่ว่าเวรเวรเข้า
อย่างไร เพราะพ้อเส็ง และทันยงสัน หาได้
บอกเล่าไม่ แล้วพนงทั้งหลายก็ต่างถาแยก
กันไปยังสถานที่อยู่ของตน เพื่อเตรียมยกไป
อยู่เขาเขี้ยกั้งแก่ ส่วน ทันยงสัน กับ พ้อเส็ง
ต่างโกรธและพยายามทักกันแต่กันมา และยัง
มีโคก ไปอยู่เขาเขี้ยกั้งแก่ พร้อมด้วยคนอื่น ๆ
โดยพ้อเส็งนั้น พ้อโยยผู้เฒ่า ซึ่งเป็นเจ้าเมือง
ทางปลายเขตแดนก็คิดก็อกยงซานยงหน่าได้มี
หนังสือมาเรียกตัวกลับ ด้วยทางเมืองของ
พ้อโยย เกิดทำสงครามกับยงซานยงหน่า ซึ่งบุ
รุกเข้ามาในเขตแดนกัน แต่ทันยงสันนั้น
ขอฉกตัวให้ทำการบ้านช่องเสียให้เรียบร้อยก่อน
เพราะทันยงสันเป็นพ่อค้าและเศรษฐีใหญ่ มี
กิจระคิดก็อกยงซานยงหน่า เป็นอันมาก ทั้งใน
จังหวัดที่ทันยงสันอยู่ และในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย
ฝ่ายพวก ชินชก ไป ทักมาอยู่ที่เขา เขี้ย-

กั้งแก่งขึ้นหนาทักคนเห็นหมด
เป็นกอง เพื่อบอกกันรักษาเขาที่อยู่อย่างแข็ง
แรง โดยชินชก ไปเป็นผู้จัดการฝ่ายทหาร
ชิมังกังเป็นทนาย รุกเต็ง เป็นหัวหน้าทาง
ฝ่ายการพลเรือน และชิมังกังซึ่งเจ้าเมือง
ต้องตั้งใคร คนใดคนหนึ่ง เป็นหัวหน้าปกครอง
ทั่วไป และมีอำนาจบังคับบัญชาได้ทั่วทั้ง
ชายด้วยชนชั้นธรรมเนียมของสถานที่ ซึ่งมีผู้คน
มาก พวกพ้องทั้งปวงเห็นชอบ และกำลัง
ปรึกษา จะเลือก ยก คนใด คนหนึ่ง ขึ้น เป็น
ปกครองอยู่ ก็พ้อโยยเห็นเล็งเห็นประจักษ์แก่คน
จะทำลาย ต่างคนต่างตกใจ พากันวิ่งออกไป
ทันออกห้องประชุม เห็นพนักเขาที่หน้าห้อง
ประชุมนั้นทรุดเป็นโพรงลงไปลึกมาก แต่ไม่
เห็นพนักล่าง ชิมังกังพวักเป็นคางคกจะมี
ของสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง ในช่องนั้นคนก็
ทรุด เพราะในแผ่นดินนั้น ค้อนสามก๊ก ก็มี
เหตุการณ์ดังนี้ ครั้งหนึ่ง คือ ชุนเกี้ยน เมื่อ
ขณะตั้งค่ายพักแรมอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง ก็ได้พบ
แผ่นดินถล่มทรุดเป็นโพรงเช่นนั้น เมื่อให้ทหาร
ลงไปดู ก็ได้พบทวารหอกดวงหนึ่ง จึงเก็บไว้
เป็นสมบัติของตน ต่อไปภายหลัง ก็ได้เป็น
ใหญ่ในเมืองกังคัง สยัตระกูลไปถึงชั้นบุตร
ก็ได้เป็นกษัตริย์ คือ พระเจ้าชุนกวน ซึ่งเป็นปฐม

ดินสอ

พฤษภา

กษัตริย์ของวงคัน ทั้งเป็นเอกราชอยู่กันทั้ง
ในครั้งนั้นถ้าผู้ใดสามารถลงไปสู่ใต้พิภพของ
วิเศษสักอย่างหนึ่ง เช่นนั้น ทนไฉน เทย

กาก็มีรับอาสาลงไป จึงนั่งลงในครกฟาก
เชือกหย่อนลงไปหลายสิบวา เมื่อถึงที่ลึกลงแล้ว
เทยาก็มีกลิ่นขมขึ้นมา น้ำขี้เหล็กไม่สู้เขื่อง
นักขึ้นมาด้วยไอน้ำ เมื่อช่วยกันเขี่ยออก
ปรากฏว่ามีเครื่องยศ สำหรับกษัตริย์ ชุดหนึ่ง
ก็มีหนึ่งสอระเบียบหนึ่ง ความว่า เทยาก็มี
เป็นผู้มีบุญ ไร่ไถ่น้ำเจ้าปกครองเขาเขี่ยกันแจ
ชื่อว่า ชุนชิม้อง ตามที่พาคัน กำหนดไว้
เรือนชิม้องทราบดีแล้วว่า เทยาก็มีบุญ
จะได้เป็นใหญ่ในเขาเขี่ยกันแจสามปี เพราะ
ฉะนั้นเมื่อเทยาก็มีอาสาลงไปในช่วงแผ่นดิน
ทรกจึงไม่คัดค้าน โดยเป็นรองของเทยาก็มี
ถ้าผู้หนึ่งลงไป อาใครยอนทราบดี

ความ เทยาก็มีเป็นเจ้า ชุนชิม้อง ครบ
สามปีก็รู้สึกเบื่อหน่าย ขอลงคนตำแหน่งเจ้า
เพราะเทยาก็มีชอบกลโกงคนอง เมื่อมาขึ้น
ใหญ่เป็นโต ต้องประพฤติตามขนบธรรมเนียม
ที่ไม่ชอบ ฟันธงทั้งปวงพากันเป็นทุกข์ทมิ
กาก็มีลาออก และไม่ตกลงกันว่าคนใดที่จะ
เป็นเจ้านายที่ขึ้นที่ฟงโค จึงถามชิม้องว่า
บอกว่าเจ้านายแท้จริงของเราต้องเป็นคนแน่แท้

เทยาก็มีได้ยินเช่นนั้นก็ยกกว่าจะไปหาเจ้านาย
ที่แน่แท้มาให้เจ้านายแทนตน ว่าแล้วก็นำ
อาวุธคู่มือลงไปจากเขา พอถึงพืชมหาหมื่นหนึ่ง
คนก็เวียนผ่านมา เทยาก็มีจึงร้องเขาขยได้
เข้าพืชมหาหมื่นหนึ่งคนก็แยกกันไปหมดแล้ว ก็เข้า
ไปอยู่กับเทยอน คิดว่าจะมีสิ่งของ แยกกันเห็น
เป็นนักโทษต้องขังมาในถ้ำนั้น เทยาก็มี
จึงถามว่าท่านมีข้อข้องอย่างไร นักโทษนั้น
ตอบว่าแน่แท้ พอเทยาก็มีได้ยินว่าแน่แท้
ก็ก็ใจ ไม่สอระเบียบหรือเรื่องราวอะไรอีก
รับ ทำลายถ้ำนั้น ชุนชิม้องขึ้นขึ้นไปบนเขา
ออกฟันธงทั้งปวงว่าดี เจ้านายแน่แท้ มาแล้ว
พวกพ้องเหล่านั้น เห็นผู้เทยาก็มีพามา มีรูป
ร่างงดงาม เรียบร้อยก็พอใจ สอระเบียบได้
ความว่าชอ หล่มึก เป็น ชุนนางในพระเจ้าชย-
เอียงก็ ถูกกวาด และถูกเนรเทศไปอยู่หัวเมือง
ก็เห็นพ้องกันว่าคงเป็นผู้ทราบดีขนบธรรมเนียม
เพราะเป็นขุนนางในเมืองหลวง ควรเชิญให้
เป็นเจ้าครองเขาเขี่ยกันแจต่อไป จึงถาม
ชิม้องว่าพวกพ้องเห็นพร้อมกันเช่นนี้จะถูกต้อง
หรือไม่ ชิม้องก็พิจารณาแล้วก็ทราบดีว่าหล่มึก
ไม่ใช่ผู้ที่มีบุญแท้จริง เป็นแค่ผู้มีวาสนาชั่ว
คราว ครั้นจะบอกยกพ้องทั้งปวงก็เป็นการ
ชักชวนพาและกัน จึงตอบว่าชอบแล้ว กัน

พ. ศ. ๒๔๗๖

ความพยายามของมังกรเขียว

หล่มักจึงไต่เส้นเจ้าอยู่ที่เขาเชือกเงี้ยวเส้นสุ
สยายตลอดมา ทางเมืองหลวงทราบว่าพวก
เชือกเงี้ยว ทั้งเป็นกักอิสระ และมีกำลังมั่นคง

เกรงจะขึ้นเส้นแผ่นดิน กิ่งก้องทัพมาปราบ
ปราม ทำสงครามกันใหญ่โตหลายครั้ง แต่
ต้องแพ้พวกเขาเชือกเงี้ยว ไปทุกครั้ง เขา
เชือกเงี้ยว จึงตั้งเขตนอกแผ่นดินไต่โดยสันติภาพ

ฝ่าย ท้าวเกษมศรี ไต่กิ่งลงมาเกิดเป็นบุตร
หล่มเยน เจ้าเมืองไททวน ตามท้าวบุญชาของ
เจ้าเชียงฮองเค้ ชื่อว่า หล่มสิน พอลายไต่
สืบแยกได้ช่วยบิดาทำสงครามปราบปราม
ข้าศึก ได้เมืองขึ้นเขตนอก

ขณะนั้นพระเจ้าชัยเยงกกำลังเสด็จประพาส
เมืองกิ่งเหล็กและถูกกองทัพของพวกฮวนฮอง
ล้อมไว้ ในที่สุดไต่ฮวนฮองก็ปล่อยปลง
พระชนม์ด้วยยาพิษ แล้วก็ตั้งท้าวเกษมศรี
อยู่เมืองหลวง พวกฮวนฮองก็ต่างคนต่าง
พากันจะชิงราชสมบัติ เลยเกิดรบพุ่งกัน
เป็นหมู่ ๆ เหล่า ๆ ทั่วไป

ฝ่าย หล่มเยน เวลานั้น พวก ข้าราชการใน
เมืองไททวนได้เชิญขึ้นเสวยราชสมบัติ ทรง
พระนามพระเจ้าองค์เอกไต่ฮองเค้ ๆ ทรงตั้ง หล่ม
สินราชบุตรขึ้นไต่จอ และตั้งขุนนางข้า-
ราชการครบตามตำแหน่ง และตั้งกองทัพ

ไปปราบปรามพวกที่ขึ้นก่อกวนเส้นเจ้ารายคาย
ลงเขตนอก และต่อมาขอขึ้นเข้าขอขงขันชา
สืบทอดมาเหมือนกัน

ส่วนหล่มสิน ไต่จอขึ้นเที่ยวปราบปรามผู้
ที่ขึ้นก่อกวนใหญ่ ๆ ไล่หลายก๊ก และเมือง
หลวงที่ไต่ฮวนฮองตั้งขึ้นก็ตั้งเป็นกษัตริย์ปกครอง
อยู่ก็ไต่ฮวนฮอง ส่วนหล่มสินก็อยู่เขาเชือกเงี้ยว
ไต่มาขอสามก๊กคือ พระเจ้าองค์เอกไต่ฮองเค้
เพราะบรรดานายทหาร ฟ้องทั้งปวงต่างแสดง
ความประสงค์ขึ้นนั้น เมื่อหล่มสินพยานทหาร
เชือกเงี้ยวทั้งปวงมาสามก๊กนั้น หล่มสินได้
รับรองบรรดานายทหาร ฟ้องเหล่านั้น ด้วย

ความยินดีและนอบน้อม แต่มีโทษตกตายปราศรัย
กับหล่มสินเลย และหล่มสินค้ำยก็มีไต่ฮวนฮอง
แกล้งทำไม่เห็นเลย และเมื่อแรกเห็นหล่มสิน
นั้น หล่มสินขยิบตากระแนะว่าหล่มสินเสียหลาย
ทน แต่เกรงใจพวกพ้องเหล่านั้นที่มาสืบกร
จึงระงับใจไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะครั้งหนึ่งเมื่อ
หล่มสินยกกองทัพไปปราบหัวเมืองต่าง ๆ ก่อน
ที่หล่มสินมาสืบกรนั้น เมื่อตั้งค่ายพักอยู่
ในป่าแห่งหนึ่ง ใกล้เขตแดน เขาเชือกเงี้ยว
หล่มสิน ออกไปเที่ยวเล่นโดยลำพัง มิได้มีใคร
ทราบดี หล่มสินแสร้งไปใกล้จนเข้ามาในเขต
ค้ำยเขาเชือกเงี้ยว ไต่ฮวนฮองก็ พกทหาร

พ. ศ. ๒๔๗๖

ความพยายามของมังกรเขียว

นั้น พ่อเส่งซึ่งไม่ชอบกับ คณยงสัน ก็รีบอาสาไป
รับตัวคณยงสันมาไว้ โดยสะดวก เพราะ
เมื่อลูกนั้นไม่ได้อยู่แล้ว เมื่อพ่อเส่งรับคณยงสัน
มาถวายนั้น พระเจ้าดังไททรงชังเค็มพระ
ประสงคฺ์ให้คณยงสันไว้รับราชการด้วย เพราะ
ทรงทราบว่า เสน่พ้องนำสาบาน กับพวคนาย
ทหารเขาเซียงกงแก่ ทมสาหมักก็ จึงทรง
เกลี้ยกล่อมคณยงสัน ๆ ไม่ยอม ฟ้อง
เหล่านั้นช่วยกันฮ้อนวอนเป็นอันมาก คณยงสัน
ก็ไม่ยอมมิยอมขอให้ฆ่าตัวเสีย พระเจ้าดังไททรง
ชังเค็ม นั้น มีพระทัยรักใคร่ ทหาร ไม่ต้องการ
ประสงคฺ์ จะประหาร ผู้ที่มีฝีมือ และมีชื่อเสียง
เช่นคณยงสัน และทรงคิดว่ากัณยงสันไม่
ยอมอยู่ด้วยคงยังโกรธเรื่องทัพชายคาย จึง
เสกเขาไปหาคณยงสัน ทรงฮ้อนวอนให้รับ
ราชการอยู่ด้วยโดยระเลียบกัให้ เป็นสหาย
เช่นพ้องอื่น ๆ และรับสั่งว่า ควรขอให้
พระเจ้าดังเคาโง้ชังเค็มพาพชายคณยงสันเสีย
อย่ารอเวรต่อไป พอพระเจ้าดังไททรงชังเค็ม
รับสั่งถึงพ้องนั้น คณยงสันก็ยกศาลโทษ
ลูกขึ้นจะท้าวพระเจ้าดังไททรงชังเค็ม แก่
พวกพ้องเหล่านั้นช่วยกันฮ้อนกัไว้ เรื่องที่
ว่าพระเจ้าดังเคาโง้ชังเค็มพาพชายคณยงสันนั้น
ก็เมื่อครั้งพระเจ้าชุนขึ้นปกครองไปรักให้พระเจ้า

ดังเคาโง้ชังเค็ม (หลี่เอียน) เมื่อยังทรงดำรง
ตำแหน่งดังกงไปเป็นเจ้าเมืองไททงวน และ
ระหว่างเคียวทาง พระเจ้าชุนเสียดเค็มชังเค็มยัง
มิได้เสวยราชสมบัติแต่กำลังคิดแย่งราชสม-
บัติอยู่ เทียวชังทงวนชุนนางเข้าเฝ้าพระศพ
มาชวนหลี่เอียน ๆ ไม่เข้าด้วย จึงโกรธ
พยายามปลอมเป็นโจรมาลักท้าววัย ชินชกไป
มาช่วยจึงพ้องกันทวาย เพราะฉะนั้น ทั้งพระ
เจ้าดังเคาโง้ชังเค็ม และพระเจ้าดังไททรงชังเค็ม
จึงทรงไปรักปรวนรักใคร่กันมิถ้อย ชินชกไปมาก
ส่วนชินชกไปรับพวกโจรมาไว้คณยงสันสยดตาม
ใจความว่าเป็นโจรของคต ๒ ของ พระเจ้าชุน
ขึ้นก็ปลอมมาท้าววัย หลี่เอียนก็ตกใจรับหนีไป
มีทหารไล่ค้นหาด้วยหลี่เอียน ส่วนหลี่เอียน
พอพวกโจรปลอมหนีไปสักประเดี๋ยวก็มีคนเข้ามา
ชี้ตรงเข้ามาท้าววัย หลี่เอียน ๆ กำลังชุนอยู่ ไม่ได้อยู่
แล้วก็ตกใจคิดว่าพวกโจรมาท้าววัยอีก จึง
เอาเกาทัณฑ์ยิงคนท้าววัยมาตรงมานั้นตาย ภายหลัง
ปรากฏว่า เป็นพชายคณยงสันกลายจากชุน
ก็เสียใจ จึงให้เงินพวกคนใช้ของพชาย
คณยงสัน ทักมาให้นำศพกลับ และว่าไม่ให้
แก่ถึง ภายหลังได้มาช่วยจัดการศพ
เมื่อคณยงสันทวายเหตุนี้ก็โกรธและมักพยายาม
อยู่ เพราะฉะนั้นเมื่อพระเจ้าดังไททรงชังเค็มรับสั่ง

ดินสอ

พฤษภา

ถึงเรือนจึงโกรธโดยเป็นคนประกรอศัวยกบา
คคิ และแสดงอาการจะทำร้ายพระเจ้าแผ่นดิน
ซึ่งมั่งกั่งเห็นอย่างใด ๆ คนยังสิ้นก็ไม่ยอมอยู่
ด้วยพระเจ้าดังไททรงช้องเค้ ถ้าจะปล่อยให้
พวกนี้ยักยาวไปอาชเกิดเหตุร้ายแรงกว่านี้ไ
และพวกพ้องเหล่านี้ อาชพลอยมีหมองด้วย
เพราะเป็นพวกเดียวกัน ทั้งเห็นว่าคนยังสิ้น
เป็นอันหมดอายุเพียงนี้แล้ว จึงกราบทูลพระ
เจ้าแผ่นดินว่า ตามอาการที่ คนยังสิ้น แสดงต่อ
พระเจ้าแผ่นดินเช่นเป็นการผิดร้ายแรงควรจก
การไปตามกฎหมาย พระเจ้าดังไททรงช้องเค้
ทรงเห็นชอบด้วย จึงรับสั่งให้นำตัว คนยังสิ้นไป
ประหารเสีย พวกเหล่านั้นต่างแตกากัน
นั่งอยู่ แต่ฟ้องลูกขุนถวายคำขึ้นรับรับสั่ง
นำตัวคนยังสิ้นออกจากหนาทิ้งไปยังสนามฆ่า
คนทันที พวกพ้องทั้งหลายพากันตามไป
และแสดงความอาลัยคนยังสิ้นเป็นอันมากแล้ว
ต่างคนเชื้อคนนอกตระกูลอื่นให้คนยังสิ้นรับประ
ทานเป็นการถอนสาบาน คนยังสิ้นก็รับมา
รับประทานและให้อภัยต่อกัน เว้นแต่ฟ้อง
หาไ้ทำดังนี้เมื่อถึงเวลาประหาร
คนยังสิ้นคำรับสั่ง ขณะที่ ฟ้องสั่งพนคอ
คนยังสิ้นชากัน ปรากฏมีคนวิ่งเสวยพลูชุน
ย่นอากาศเป็นลำเหมือนรูปมังกรเลื้อย แล้วก็

อันทรธานศูนย์หายไป มีคำในพิงเพียวอัน
ควนสี่เหลี่ยมคี่อัญญาณของ คนยังสิ้นซึ่งได้
ไปด้วยความพยายามที่ต่อสู้ และความ
พยายาม ของ คน ทั้งสองนี้ จะเป็น เรว ค่อกันไป
อีกหลายชาติจนกว่า พระเช็กเก็บมองนชุกโจ
มาโปรกคนทั้งสองจึงจะไ้ สิ้นเรวค่อกัน

เมื่อพระเจ้าดังไททรงช้องเค้ไ้ทรงปรายปราม
แผ่นดินวายุคาย และไ้ทรงเสวยราชสมบัติ
ในเมืองเชียงฮาน อันเป็นราชธานี ในเวลานั้น
ต่อมาเป็นเวลาจำเนียรกาล พวกขุนนางฝ่าย
ทหารแต่ครั้งเขาเสียดังไ้ กษัตราลง ฟ้องสั่ง
ถึงแก่กรรมไปก่อน แล้วต่อมาขึ้นชุกไ้ถึง
แก่กรรม และคนอันถึงแก่กรรมไปอีกหลาย
คน คงเหลืออยู่ซึ่งและเทียบากิม กษัตรา
ภาพมาก

ครั้งนั้น เจ้าเมืองเกาหลีกก ซึ่งตั้งอยู่ทาง
ทิศตะวันออก แห่ง ประเทศจีน คิดกยฏ ให้
โกโซฮัน เป็นแม่ทัพ ปรยกมาตีเมืองเชียงฮาน
โกโซฮัน ผู้นี้ หน้าเขี้ยว หนวคแคง ถองวาว
ทองเหลืองเป็นอาวช มีกำลังฝีมือมาก

ฝ่าย พระเจ้าดังไททรงช้องเค้ไ้ ทรงทราบ
เรื่องนี้ก็ทรงพระวิตก เพราะนายทหารที่มี
ฝีมือแกร่งโรยไปหมด ไม่มีใครจะเป็นแม่ทัพ
ไปปรายปรามข้าศึกไ้ จึงทรงปรึกษามั่งกั่ง

พ. ศ. ๒๔๗๐

ความพยายามของมังกรเขียว

ซิมกักรายทูลว่า ไก่ครัวถูกขโมยจนถูกฆ่าล้าง
ประกอบกันแล้ว เห็นว่าซาตาของแผ่นดินยัง
ไม่ขยัน จะไ้คนค้มาช่วยปราบข้าศึกในไม่ช้า

ในสมัยนั้นมีชายชาววังหวัทชวไชคนหนึ่ง
ชื่อ สิ้นกั๊ก หน้าที่เหมือนหยก รูปร่าง
เป็นสง่า มีกำลังผอมขี้เก๋ เพ่งเข้ามารย
ราชการในเมืองหลวง พระเจ้าดังไททรงช้องเค
ทรงโปรดให้เขียนแม่ทัพไปตี เมืองเกาหลีกัก
เพราะ ซิมกักรักที่ปรึกษา กรายทูลว่า สิ้นกั๊ก
แหละ เป็นคนที่จะช่วยแผ่นดิน คงไ้กรายทูล
ไว้

ฝ่ายสิ้นกั๊ก ขณะเคียวกองทัพมาถึงเมือง
เกิงจิ๋ว ก็เกิดแผ่นดินแยก มีเสียงก้องดังประหนึ่ง
ว่าฟ้าจะทะลาย และแผ่นดินก็แยกกันเอนทาง
กว้างหลายวา แลภูมิประเทศดำ สิ้นกั๊ก
จึงสั่งให้หยุดกองทัพ โดยะลงไปตรวจคว
ตนเองว่าจะมีอะไร นายทหารทั้งหลายพากัน
ห้ามปราม แต่สิ้นกั๊กไม่เชื่อฟัง และเอา
เชือกผูกเช้ง ลงไปในช่อง ห้วยอันลงไปหลาย
สิยวาลังถึงพื้นดิน สิ้นกั๊กก็ออกจากเช้ง เคียว
กล่าวทางไป เพราะมีมาก ประเคียวก็ถึงที่
สว่าง มีพระอาทิตย์ส่องแสงเช่นเดียวกับกลางวัน
สิ้นกั๊ก มีความประหลาดใจมาก และที่นั่น
เป็นทุ่งกว้าง มีต้นไม้ขึ้นเรียงราย ภูมิวนค

เมื่อแลไปข้างหน้า เห็นเขาคี้งก่งหมู่หนึ่ง รวม
หลายหลัง ใหญ่ข้ง เล็กข้ง และ สูงข้ง
ต่ำข้ง ตั้งอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ ภูเขาหมู่เมฆบน
อากาศ และมีกำแพงหินล้อมรอบเป็นเขตค
แลดูงามเพลินใจยิ่งนัก เมื่อสิ้นกั๊กพิศดูเพลิน
อยู่นั้น ปรากฏว่ามีคนมาตั้งหน้าประตูคักเหล่าน
โดยมีทหารรักษา ครั้นเห็นประตูเปิดอยู่ ก็มอ
เข้าไปภายใน หาเห็นมีผู้คนไม่ และเห็นมี
กำแพงแก้วกั้นอยู่อีกชั้นหนึ่ง แต่ประตูคัก
สนิท ที่หน้าประตู มีมังกรสีเขียวใหญ่คักหนึ่ง
ถูกล่ลมโซ่อยู่อย่างแข็งแรง พอมังกรนั้น
เห็นสิ้นกั๊ก ก็พูดว่า สิ้นกั๊กเอ๋ย เจ้าก็มา
เป็นเวรกันมาสองชาติแล้ว ช่วยแก้เราปล่อย
ไปเสียเถิด จะไ้สันเวรกัน สิ้นกั๊กไ้ยิน
มังกรพูดไ้เช่นนั้น ก็เวทนา จึงแก้มังกรออก
ทันใดนั้น ก็เป็นควันล่เขียวพุ่งขึ้นบนอากาศหาย
ไป สิ้นกั๊กรู้สึกประหลาดแล้วก็พิจารณาคัก
ประตูนั้น ทันใดนั้นไ้ยินเสียงยานประตูเคลอน
คักเหมือนระฆัง แล้วก็ค้อๆ เผยออก และ
มีเก็กหญิง รูปร่าง สะอาด ออก มากล่าวว่า
เทพธิดา คักเขียนเขียนนั้น ให้เชิญ ท่าน แม่ทัพ
เข้าไปเฝ้าที่ศาลาโง่งหน้าเก็ก เทพธิดาไ้ออก
มากอบอยู่แล้ว สิ้นกั๊ก ประหลาดใจมาก
แ่รีบเคียวถามเก็กหญิงนั้นไปทันที พอเห็น

ดินสอ

พฤษภา

เทพธิดากวักเหียนเซียนนั่ง ประทับอยู่บนพระแท่น
กรับเข้าไปคุกเข่าคำนับโดยความเคารพ เทพ
ธิดารับสั่งให้นั่งในที่อันควร แล้วกล่าวว่า คุณ
สาวเยื่อใยนี้ ในการที่ท่านไ้มาสู่สถาน
ของเรายกขึ้นแล้ว เราจะแจ้งความจริงให้
ท่านทราบไว้ว่า ท่านกับแซ่เล้งแซ่นั้น เป็นแ
วกันมา สองชาติแล้ว และในการที่เรีกแซ่ยง
ฮ้องเค็ม เทวัญชาให้ท่านรู้คิดมาสู่มนุษย์โลก
เพื่อช่วย จมียแซ่ ป่วยป่วนแผ่นดินอีก ครั้น
แซ่เล้งแซ่ ก็ไ้จองเวร จิตมาลงมากอยล้าง
ผลาญ ซึ่งเป็นการชักขวางการดำเนิรของ
ฟ้าดินด้วย เราจึงจับตัวมากักขังไว้ แต่
ท่านไ้ปล่อยตัวไปเสียแล้ว ทั้งน้หมายความว่า
ว่าท่านจะคิดทำก่อกองสืบสองย ถ้าท่านมิไ้
ปล่อยไป ท่านจะคิดทำศึกเพียงสองยเท่านั้น
แต่ท่านไม่คิดวิตก เราจะให้ของไว้คุ้มภัย
แล้วก็ประทานของ วิเศษแก่ สีนก้วย หลายสิ่ง
และรับสั่งว่าท่านสาวเยื่อใยจงรีบกลับไปเถิด
พวกของท่านคอยท่านอยู่นานแล้ว สีนก้วย
คุกเข่าลงถวายคำนับขอบคุณเทพธิดา แล้วก็ลา
กลับตามทางเก่า เจริญพิศวาทเรื่องเทพธิดา
บอกให้ฟังมาตลอดทาง ไม่ทราบทันสาย
ปลายเหตุว่าไปมา อย่างไรกัน แต่เชื่อว่า
ตามเทพธิดาบอกนั้น คงเป็นเรื่องจริงทั้งนั้น

พอมาถึงเชิงเก้งลงนั่งและกระตุกเชือก คนข้างบน
รู้สึก ก็ส่ายขึ้นไป พวกทหารแจ้งว่าไ้ค้อย
อยู่ถึงเจ็ดวัน ก็ดำไปประสพพันธราชน กาลัง
คำริจะ ยก กองทัพ กลับไป กรวยทูล พระเจ้าดัง
ไท่ทรงฮ้องเค็มอยู่แล้ว พอเห็นกระตุกเชือก จึง
ไ้ส่ายขึ้นมา สีนก้วยตกใจฮอดว้างไปพ
เทพธิดาและพวกก็เทพธิดาประมาณครึ่งใหญ่ ๆ
เท่านั้น แล้วก็ไล่เรื่อให้ทหารเหล่านั้นฟัง
พวกทหารพากันพิศวงเป็นอันมาก แล้วก็เริ
กองทัพไปตั้งเขตกันแดนเมืองเกาหล่ก๊ก ทำ
สงคราม กับโก ไ้ฮุ่น ถึง สิบสองย จึงสำเร็จ
ตีเมืองเกาหล่ก๊กได้ ข้าโก ไ้ฮุ่นแม่ทัพใหญ่
ของเมืองเกาหล่ก๊กถึงแก่กรรม โดยเมื่อไ้
รบกันถึงสามสี่แล้ว โก ไ้ฮุ่นสู้ ไม่ไ้ ขยับมาหน
ลงไปทะเล เพราะมีของโก ไ้ฮุ่นว่ายน้ไ้
พอโก ไ้ฮุ่น ขยับมาลงไปในทะเลแล้ว ก็หันหน้า
มาเยาะสียนิก้วยว่า เจ้าล้าก็ถึงขยับมาลงมา
ตามเราเถิด บ้านเมืองเจ้าเคยมีว่ายน้ไ้
เช่นนี้หรือ สีนก้วยไ้ยินดังนั้น ก็ขยับมา
ลงไปทะเล คอยขยับไปมาในทะเล เหมือนจิ้ง
ยงตน โดยเข้ามาใกล้ริมน้ำ ทั้งนี้เพราะมี
ของสียนิก้วยเป็นม้าวเิมซื่อซื่อฮ้องอู่ เติมน้ไ้
มีของโก ไ้ฮุ่นเป็นม้าวธรรมมา แต่มีกำลังว่ายน
น้ำไ้ผลกว่าม้าวธรรมมาอื่น ๆ เท่านั้น โก ไ้ฮุ่น

พ. ศ. ๒๔๗๐

ความพยายามของมังกรเขียว

เห็นกันนั้นก็เสียใจยิ่งว่า สิ้นกันเข้าข้างเกิด
มาดังผลาญเราเท่า ๆ ที่เคียว เขาก็มีเรา
ของเวรกันไม่นานดังที่สุด ว่าแล้วก็เอาง้าวของ
ตนเชือกคอตนเองจากทาบ สิ้นกันก็รีบขี้นมา
เข้าไปเอาของเคียวด้วยโกโซ่ขึ้นไว้ได้ ไม่ทัน
ตกลงในทะเล ในเวลาเดียวกันก็มีมังกรเขียว
โผล่ขึ้น จาก ร่างกายโกโซ่ขึ้น สูญหายไป ใน
อากาศ แล้วร่างกายนั้นก็หล่นจากหลังมา
จมลงในทะเล ส่วนมังกรเขียวนั้นก็หายไป

เมื่อเสร็จ สงคราม เมืองเกาหลีกัก แล้ว
สิ้นกัน เป็นผู้มี ความชอบมาก ไคร่ยศเป็น
พันเลี้ยวออกไปเยี่ยมมารดาที่เมืองซัวไซ
เพื่อร่วมไปอยู่กับกัน ขณะเที่ยวทางไปหามารดา
นั้น ได้เห็นเด็กผู้ชายคนหนึ่ง ถิ่นเกาหลีกัก
นกลอย ฝีมือเกาหลีกักแม่นมาก เพราะยัง
กรอกเข้าไปในปากนกทุกที สิ้นกัน พอลือ
กันอยู่ ทันใดนั้นก็เห็นสัตว์ร้ายชนิดหนึ่ง
รูปร่างเล็กประหลาดกว่าสัตว์ทั้งหลาย มีเขา
เขาเคียวอยู่ตรงหน้า คุนากตัว และไม่เคยเห็น
มาแต่ก่อน จึง คง จะเข้า ท้าร้าย เกิดขึ้น
สิ้นกันตกใจ สงสารเด็ก จึงรีบวิ่งเกาหลีกักไป
ที่ สัตว์นั้นทันที เพื่อช่วยเหลือ แต่เกาหลีกัก
หาถูกสัตว์ร้ายไม่ กลับไปถูกเกาหลีกักถึงความ
ตาย ส่วนสัตว์ร้ายหายไปกัทยา สิ้นกัน

ตกใจเมื่อที่ตกที่ท่าคุณกลับไปขอโทษ และ
ยังตกใจมากขึ้นไปอีก เมื่อเห็นมีเสือขาว
ตัวหนึ่งวิ่งมาคาบเอาเด็กที่ถูกเกาหลีกักพาเข้า
ป่าสูญหายไป

มีคำในพงศาวดาร สัตว์ร้ายนั้น คือ ยักษ์
โกโซ่ขึ้น ซึ่งถูกพยายามจะทำร้ายสิ้นกัน
แต่หากสิ้นกันยังมีบุญคุณค้ำอยู่ ยักษ์
จะทำร้ายไม่ได้ จึงคิดทำร้ายเด็กโดยย่นกาลให้
สิ้นกันเห็นเด็กเป็นสัตว์ร้าย จึงยังถูกเด็กตาย
เด็กนั้น คือ สัตว์ซึ่ง ยักษ์สิ้นกัน ๆ ไม่รู้จัก
เพราะเกิดเมื่อสิ้นกันไปรับราชการแล้ว และ
ภรรยาพึ่งครรภ์ เมื่อสัตว์นั้นถูกเกาหลีกัก
นั้น เสงเหงาเล่าให้เขียนผู้เขียนทราบเหตุ และ
เห็นว่าสัตว์นั้นยังไม่ถึงตาย ต่อไปจะได้อะไร
กัทยา และจะได้ทำราชการเป็นประโยชน์แก่
แผ่นดินมาก จึงให้เสือขาวไปคาบมารดา
และสอนวิชาต่าง ๆ ให้ จึงอยู่กับเสงเหงา
เล่าให้ สิ้นมา และสิ้นกันขึ้นเป็นชาวเสือขาว
ซึ่งได้เกิดเป็นพ่อเสงเหงาคนหนึ่ง แล้วกลับมา
เกิดเป็นสิ้นกันอีกชาติหนึ่ง โดยเทวัญวิชา
เจ้าเขียงซ้องได้ เพราะความอหังการที่เคย
โค ๆ ในมนุษย์โลกเกิดพฤติกรรมอันซุกกัก
ฟ้าดิน เจ้าเขียงซ้องได้ผู้ทรงบริหารโลก
ก็ยอมต้องมิเทวัญวิชาให้ก้าวท้าวควงโคควง

ดินสอ

พวง

หนึ่ง จักลงมาปรายปรามตามยุคนั้น ๆ และ
การเลี้ยว มาก็ได้บริษัทยาอันหนึ่ง ๆ เพราะ
เป็นชาวทกล้ำแข็ง และโกโชยูนัน ก็คือ
ความมั่งคั่ง ซึ่งได้เกิดเป็นต้นขงสันในชาติ
เกียวกัยฟือเส้ง เพื่อช่วยผู้มีบุญปราย
กลียุค แต่ได้เกิดอริกัยฟือเส้ง อันเนื่องจาก
เวรแก่บรรพชาธิ จึงมีความพยายามทักตาม
มาล้างผลาญกัน แต่หากการกระทำของ
ความมั่งคั่ง เป็นการฝ่าฝืนอำนาจฟ้าดิน จึง
ต้องปรายชัยแก่ชาวเลื้อยทกลไป สันคำ
พวงเพยในซอนเพยเท่านั้น

ฝ่าย กิวเทียนเซียนนัง เมื่อได้ทราบเรื่อง
ความพยายามของชาวทั้งสอง ว่าจองเวรกันมา
หลายชาติหลายภพแล้วกัน จึงนำความขึ้น
กราบทูลแจ้งแก่เซียนซ้องเค้ และถวายความเห็น
ว่า ไม่ควรปล่อยให้ชาวทั้งสองคำนึงการ
กันต่อไป เพราะตั้งแต่ พนโกล์ไคเย็คโลก
แบ่งภาคกันภาคฟ้าแล้ว ค่อมมาก็ได้ทั้ง กวง
ก่าวเทพบุตรซึ่งฝ่ายอาหารและพลเรือน เพื่อ
ช่วยทำหน้าที่บำรุงโลกต่อไป และเมื่อกวง
ก่าวเทพบุตร มาเป็นศัตรูกันเสียเองเช่นนี้ ก็
ทำให้การที่จะบำรุงโลกคึกคัก แต่การที่จะ
ทำโทษตามความผิด เห็นการจะไม่สนิท คง
จะยังกินใจกันอยู่ เพราะค่างยังมีโมหะวิ

ครอบงำ ถ้าแม้จะให้คืนก็ไม่มีทราพหักกัน
ต่อไปจนชั่ววันครุ เพื่อคักความยุ่งยากซึ่ง
มีจะไปเพิ่มเข้ากับความเป็นไปธรรมดาของ
มนุษย์โลกด้วยเนื้อ ๆ เช่นครวณเมือง
เกาหลีกักทำการทักทักกักกักต่อเมืองหลวง
พระองค์ได้มีทวณูชาให้ก่าวแป๊ะโชแซ ลงไป
ปรายปราม ซึ่งถ้าก่าวแซเล้งแซ มิได้ถือ
พยายามมีต่อก่าวแป๊ะโชแซเป็นส่วนตัว และ
มิได้หนีลงไป เกิดเป็นโกโชยูน มาชักขวาง
สงครามต่อก่าวแป๊ะโชแซ ต้องทำลงสืบสองบ ก็
จะเสร็จภายในสองวันเท่านั้น และชั่วกัมนุย
ก็ต้องเสียไปในการสงคราม ก็จะไม่ถึงจำนวน
แสนด้วยคงแล้ว ก็ควรขอความเอื้อเฟื้อพระ
เช็กเกี่ยมมอญฮุกโง่ ช่วยชักเกลานิสสัย ของคู้
พิพาทให้คลายจากทักทัก เห็นผิดและชอบด้วย
ธรรม คำสั่งสอน ของ พระเช็กเกี่ยมมอญฮุกโง่
การคงเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยสมประสงค์
แก่เซียนซ้องเค้ได้ทรงฟัง ก็ทรงเห็นชอบ
ด้วยกัมนุยเทียนนัง จึงทรงปรึกษากับ
พระพรหมท่ายเล้งเล้ากุน ก็มีความเห็นพ้อง
ด้วยกัมนุย ครั้นถึงกาลกำหนดทักทักทั้งสอง
กลียุค ก็มิทวณูชาให้ ไทแป๊ะกัมแซ
เทพคาผู้ใหญ่ นำก่าวทั้งสองไปเฝ้าพระเช็กเกี่ยม
มอญฮุกโง่ ณ พุทธศาสนสถาน ทุกเหตุผลเป็น

พ. ศ. ๒๔๗๐

ความพยายามของมังกรเขียว

ที่เข้าใจแล้ว ไท่เย่ก็มีคนแซ่ ก็ตกลงกลับ

ความคิ ะมีแก่ท่านเมื่อท่านเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ

พระเช็กเกี่ยมมองนัยุ้กโจ ทรงไต่สวนไค้ทรง
ทวายประพฤติกะว่า มีมูลมาแต่การถือทิฐิใน
ทางอุทกเศษ ก็ทรงพระสรวล แล้วการสว่า
กุกุร เทพบุตรทั้งสอง ท่านเป็นผู้ที่ เจ็กเซียง
ฮ้องเก้ ไค้แก่งทั้งไว้ เพื่อช่วยกันในการกัมยัค
เซ็ญของโลก บ่อมเป็นผู้มีคุณวุฒิในทาง
สคิย์ปัญญาและอุทกาศักคิภาพเสมอกัน เป็น
ที่ไว้วางพระทัยของเจ็กเซียงฮ้องเก้ เบ็รียยค้วย
พระพาหาซ้ายขวาหรือพระเนตรพระกรรณของ
พระองค์ ทำการแทนพระองค์ แต่กัเมื่อ
ผู้ที่พระองค์ทรงไว้วางพระทัย มาพิพากกันเอง
ค้วยประการฉะนี้แล้ว พระองค์ก็ทรงเสียพระทัย
หรือ และระมีข้ากความไว้วางพระทัยเสียหรือ
คุณความคิที่ ทำไว้ ค้อโลกใน ฝั่งยวระพีระมี
ละลายหายไปหมกหรือ และถ้าพระองค์ระ
ทรวินิจคิยถึง โทษในกรณีการวิวาทของท่าน
เป็นเหตุให้เสียชีวิตคิมนัยุ้มากมายเกินกำหนด
ของกินพาแล้ว ฝ่ายที่เป็นผู้จองเวร ระค้องรบ
คิขชอยเพียงโก ขอท่านผู้ไว้ปัญญาทั้งสอง
จงพิจารณาเถิด และจงฟังเข้าใจว่าความงาม

เมื่อ กาวเทพบุตรทั้งสอง ได้ฟังรับสั่ง ของ
พระเช็กเกี่ยมมองนัยุ้กโจ ครั้นแล้ว ก็พลันระลึก
ขายบุญคุณโทษทันที เพราะเป็นผู้ถึงแล้วซึ่ง
เทวภูมิ บ่อมเข้าใจเหตุผลโดยง่าย เมื่อมีผู้ให้
สคิ แมแต่เพียงเล็กน้อย ส่วนกาวแซ่เล้งแซ
นั้น รู้สึกละเลิงใจในการ ที่ตน เป็นผู้ถือ เวรผูก
พยาบาทค้อกาวเย่โซแซ เป็นอันมาก และ
ต่างก็กรวยทูลพระเช็กเกี่ยมมองนัยุ้กโจว่า แท้
ค้อไป ใครระยังมีความพยาบาท และปรารถ
ประนอมกัน ทำการฉลองพระเศษพระคุณ เจ็ก-
เซียงฮ้องเก้ จนเต็มกำลัง และขอชอย
พระกรุณาคุณ ของพระองค์ ที่ ทรงสั่งสอน ทั้ง
ข้าพเจ้าระไม่ก่อเวรอีกค้อไป พระเช็กเกี่ยม-
มองนัยุ้กโจรับสั่งว่าคิแล้ว ความเจริญงมิ
แก่ท่านทั้งสองเทอญ และก่อนระจากไป
เราขอเตือนให้ท่านทั้งสองออกสำหรัลคิถึงวาทะ
ของเราที่ระมอบแก่ท่าน ณคิน รับสั่งแล้ว
พระองค์ก็ทรงกล่าวเป็น พุทธคิภาว่า “ ติง-
ฮวยเจียก ซึ่ปคิฉวยเจียก ” แปลความว่า
“ จงระยังเวร ค้วยไม่จองเวร ” นั้นแล.

